

1606

Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark

NINA Rapport

Sommeren 2018

Sofie K. Selvaag
Line C. Wold

NINAs publikasjoner

NINA Rapport

Dette er NINAs ordinære rapportering til oppdragsgiver etter gjennomført forsknings-, overvåkings- eller utredningsarbeid. I tillegg vil serien favne mye av instituttets øvrige rapportering, for eksempel fra seminarer og konferanser, resultater av eget forsknings- og utredningsarbeid og litteraturstudier. NINA Rapport kan også utgis på annet språk når det er hensiktsmessig..

NINA Temahefte

Som navnet angir behandler temaheftene spesielle emner. Heftene utarbeides etter behov og serien favner svært vidt; fra systematiske bestemmelsesnøkler til informasjon om viktige problemstillinger i samfunnet. NINA Temahefte gis vanligvis en populærvitenskapelig form med mer vekt på illustrasjoner enn NINA Rapport.

NINA Fakta

Faktaarkene har som mål å gjøre NINAs forskningsresultater raskt og enkelt tilgjengelig for et større publikum. Faktaarkene gir en kort framstilling av noen av våre viktigste forskningstema.

Annen publisering

I tillegg til rapporteringen i NINAs egne serier publiserer instituttets ansatte en stor del av sine vitenskapelige resultater i internasjonale journaler, populærfaglige bøker og tidsskrifter.

Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark

Sommeren 2018

Sofie K. Selvaag
Line C. Wold

Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark sommeren 2018. NINA Rapport 1606. Norsk institutt for naturforskning.

Lillehammer, januar 2019

ISSN: 1504-3312

ISBN: 978-82-426-3347-7

RETTIGHETSHAVER

© Norsk institutt for naturforskning

Publikasjonen kan siteres fritt med kildeangivelse

TILGJENGELIGHET

Åpen

PUBLISERINGSTYPE

Digitalt dokument (pdf)

KVALITETSSIKRET AV

Vegard Gundersen

ANSVARLIG SIGNATUR

Forskningssjef Jon Museth (sign.)

OPPDRAKSGIVER(E)/BIDRAGSYTER(E)

Raet Nasjonalparkstyre

Miljødirektoratet

OPPDRAKSGIVERS REFERANSE

M-1273|2019

KONTAKTPERSON(ER) HOS OPPDRAGSGIVER/BIDRAGSYTER

Jenny Marie Gulbrandsen

FORSIDEBILDE

Selvregistreringskasse i Raet nasjonalpark © Jenny Marie Gulbrandsen

NØKKEWORD

- Aust-Agder fylke
- Raet nasjonalpark
- Friluftsliv
- Brukerundersøkelse
- Spørreundersøkelse

KEY WORDS

- Norway, Aust-Agder county
- Raet National Park
- Outdoor recreation
- Visitor survey
- Questionnaire

KONTAKTOPPLYSNINGER

NINA hovedkontor

Postboks 5685 Torgarden
7485 Trondheim
Tlf: 73 80 14 00

NINA Oslo

Gaustadalléen 21
0349 Oslo
Tlf: 73 80 14 00

NINA Tromsø

Postboks 6606 Langnes
9296 Tromsø
Tlf: 77 75 04 00

NINA Lillehammer

Vormstuguvegen 40
2624 Lillehammer
Tlf: 73 80 14 00

NINA Bergen

Thormøhlensgate 55
5006 Bergen
Tlf: 73 80 14 00

www.nina.no

Sammendrag

Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark sommeren 2018. NINA Rapport 1606. Norsk institutt for naturforskning.

Sommeren 2018 gjennomførte verneområdeforvaltningen i Raet, i samarbeid med NINA, en brukerundersøkelse i Raet nasjonalpark. Undersøkelsen retter seg i første rekke mot de som bruker fastland, herunder ilandstigningssteder, innfallsporter og viktige besøksarealer i nasjonalparken. Undersøkelsen inkluderte en kasseundersøkelse der de besøkende i området ble oppfordret til å fylle ut et kortfattet spørreskjema da de var på tur. Spørreskjemaene var plassert i kasser på 21 ulike lokaliteter: ved badestrender, langs stier og på de mest besøkte øyene i skjærgården. I etterkant ble de av brukerne som hadde oppgitt e-postadresse på kassekortet invitert til å delta i en internettbasert etterundersøkelse. Det ble samlet inn svar fra 1667 brukere i kasseundersøkelsen og 235 av disse deltok også i etterundersøkelsen. Svarprosenten i etterundersøkelsen var 51 % og representativiteten sammenlignet med kasseundersøkelsen var relativt god. For gjennomsnittsalder, andel lokalt bosatte og andel nordmenn var det små forskjeller, men det var noe lavere andeler av førstegangsbesøkende og kvinner som besvarte etterundersøkelsen enn kasseundersøkelsen.

Noen viktige nøkkeltall oppsummeres i tabellen under. Gjennomsnittsalderen var 47 år og kjønnsfordelingen var relativt lik – 57 % kvinner. Andelen utenlandske var lav – 8 %, og det var dermed en veldig høy andel nordmenn og spesielt mange som var bosatt i lokalkommunene (58 %). Det betyr at kun 42 % var tilreisende til området. Splitter vi ytterligere opp ser vi at hele 23 % hadde hytter/fritidsbolig i nærheten av Raet. Dette er trolig noe av årsaken til at det er relativt få førstegangsbesøkende og at så mange som 77 % hadde besøkt området tidligere. Med bakgrunn i disse funnene er det ikke overraskende at det er en relativt høy andel som føler en sterk tilknytning til Raet. I alt 76 % av de besøkende var på dagstur da de fylte ut kasseskjemaet.

RAET NASJONALPARK

Antall innsamlede skjema 2018: 1667

Andel nordmenn (n=1623)	92 %	Andel førstegangsbesøkende (n=1544)	23 %
Andel lokalt bosatte (Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland eller Risør) (n=1623)	58 %	Kvinneandel (n=1637)	57 %
Andel som er på dagstur (n=1575)	76 %	Alder, gjennomsnitt (n=1488)	47 år
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=1124)	3,0 t.	Andel som går med barn under 15 år i følge (n=1638)	37 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager) (n=380)	4,8 d.	Andel som er med på organisert tur (n=1644)	3 %

Å oppleve den flotte skjærgården, oppleve helt spesiell natur og fine badeplasser var de viktigste årsakene til å besøke Raet. De besøkende verdsatte fysiske tilretteleggingstiltak spesielt informasjonstavler og parkeringsplasser ved innfallsportene, søppelkasser i området og tradisjonelle tiltak for å lette fremkommeligheten. Fottur var den aktiviteten flest oppga at de hadde bedrevet i området siste år og en stor andel hadde også badet/svømt eller vært på båttur. Disse aktivitetene knyttet til sjøen, og at en større andel besøkende viste interesse for motoriserte utendørsaktiviteter, skiller seg fra det man har funnet i verneområder fjell/skog.

En relativt lav andel innhentet informasjon om Raet før de besøkte området. Dette kan henge sammen med at mange av de besøkende er godt kjent i området fordi de er bosatt eller har hytte i nærheten. De som innhentet informasjon fikk den i hovedsak fra internett eller venner/slektinger/bekjente. Dersom de besøkende skulle motta mer informasjon fra forvaltningsmyndigheten er de foretrukne tidspunktene enten på parkeringsplasser/innfallsportene til området i form av informasjonstavler eller inne i selve området gjennom natursti eller mobiltelefon (app).

En stor overvekt av brukerne, ca. 90 %, visste at Raet var vernet som nasjonalpark før de besøkte området. At området er vernet påvirket likevel i liten grad valget om å besøke Raet. Brukerne var relativt godt fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv, men noen mente at stier er dårlig merket og at det burde plasseres ut flere søppelkasser på populære lokaliteter og lages flere båtplasser/ankringspunkt i Raet.

Til slutt i rapporten presenterer vi hvordan utvalgte indikatorer varierer mellom de ulike kasselokalitetene, og vi summerer kort enkelte funn opp mot føringer eller ambisjoner i utkastet til forvaltningsplan for Raet nasjonalpark.

Line C. Wold – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Sofie K. Selvaag – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, sofie.selvaag@nina.no

Abstract

Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Visitor survey in Raet National Park in summer 2018. NINA Report 1606. Norwegian Institute for Nature Research.

In summer 2018, the National park management in corporation with NINA, conducted a visitor survey in Raet National Park. The survey included a two-step process: first, an on-site self-registration survey encouraged visitors to fill in a short questionnaire during their visit. Altogether 21 checkpoints were equipped with questionnaire cards – these locations being a mix of beaches, popular islets in the small-archipelago areas and along trails on the mainland. Second; the respondents in the on-site survey were asked to provide their e-mail addresses and participate in a more comprehensive web-based survey. We collected responses from 1667 respondents in the on-site survey and from 235 in the follow-up. This gives a response rate of 51 % in the follow-up survey, and the representativeness was considered good for comparable variables in both data sets. For age, percentage of local residents and Norwegians differences were small, however there was somewhat fewer first-time visitors and women in the follow-up than in the on-site survey.

Some of the mapped indicators are shown in the table below. The mean age was 47 years, and the gender balance was quite even – 57 % were women. Only 8 % of the respondents were foreigners, and as such most visitors were Norwegians. Among the Norwegians, residents from the local municipalities constituted a large proportion (58 % of all visitors). This also means that 42 % of the users were visitors that travelled a longer distance to the area. We also found that 23 % had a cabin or leisure home inside or nearby the national park. This is probably one explanatory factor for the finding that relatively few were first-time visitors – as many as 77 % had previously visited Raet. Seventy-six percent of the visitors were on a day-trip when filling in the on-site questionnaire.

RAET NATIONAL PARK			
Number of respondents 2018: 1667			
Norwegians (n=1623)	92 %	First-time visitors (n=1544)	23 %
Local residents (within Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland or Risør municipality, n=1623)	58 %	Women (n=1637)	57 %
Visitors on a day-trip (n=1575)	76 %	Age (mean, n=1488)	47 yr
Duration day-trip (mean hours, n=1124)	3,0 h.	Children < 15 yrs in the group (n=1638)	37 %
Duration Multi-day trips (mean days, n=380)	4,8 d.	Being part of an organized group (n=1644)	3 %

To visit the small-archipelago areas, experience special nature and nice swimming-areas were the most important motives for visiting Raet. Many of the visitors appreciated physical measures, especially information boards and parking lots at the entrance points, trash bins and traditional measures to ease accessibility in the terrain. Hiking was the activity most said they had done in Raet last year. A large proportion had also taken a swim or went on a boat-trip. These activities related to the sea, and that a larger proportion of visitors were interested in motorized outdoor activities, differs from mountain / forest national parks.

A relatively low proportion obtained information about Raet prior to the visit. This may be because many of the visitors are familiar with the area because they are local inhabitants or have a cabin nearby. The most common sources to obtain information about the area, were through internet and from friends/relatives. If the management authority were to provide more information, the preferred places were clearly either at the parking lots/entrance points by using information boards or inside of the area using education trails or mobile phone-app.

Nearly 90 % was aware that Raet is protected as a national park, but the protection status was generally not an important reason for visiting. For the most part the respondents were satisfied

with the facilitation for outdoor recreation, but some pointed at poorly marked paths and that they wanted more berths/anchoring possibilities and more garbage bins available.

Finally, we present some selected comparable indicators to show possible geographic variations in the area. We also include a short discussion concerning some of the most important and relevant issues in the management plan draft for Raet National Park.

Line C. Wold – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, line.wold@nina.no
Sofie K. Selvaag – NINA, Vormstuguvegen 40, 2624 Lillehammer, sofie.selvaag@nina.no

Innhold

Sammendrag	3
Abstract	5
Innhold	7
1 Innledning	9
2 Metodikk	11
2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser.....	11
2.2 Selvregistreringskasser i Raet nasjonalpark.....	14
2.3 Etterundersøkelse.....	20
2.4 Representativitet i etterundersøkelsen.....	21
2.5 Analyse og fremstilling av data.....	22
3 Indikatorsett for Raet nasjonalpark	23
4 Generelle trekk ved de besøkende	24
4.1 Kjønn, alder, utdanning, bosted.....	24
4.2 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse.....	26
4.3 Turfølget.....	28
4.4 Tidligere besøk og kjennskap til Raet nasjonalpark.....	30
4.5 Årsaker til å besøke Raet.....	33
4.6 Idealområde og purisme.....	34
5 Bruken av området	36
5.1 Romlig bruk.....	36
5.2 Bruk av sti og vei.....	37
5.3 Sesongbruk.....	37
5.4 Type bruk.....	38
5.4.1 Formålet med turen og bruken gjennom året.....	38
5.4.2 Tid i nasjonalparken og overnatting.....	39
5.5 Raet nasjonalpark som besøksmål.....	42
6 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media	43
6.1 Innhenting av informasjon og foretrukket informasjon.....	43
6.2 Foretrukket måte å innhente informasjon.....	45
6.3 Bruk av sosiale media.....	46
7 Opplevelse av dagens tilstand i Raet	47
7.1 Raet som villmarksområde.....	47
7.2 Raet som nasjonalpark.....	50
7.3 Tilretteleggingen for friluftsliv.....	52
8 Sammenligning av brukere ved ulike lokaliteter	55
9 Diskusjon – om bruk og forvaltning	58
9.1 Representativiteten.....	58
9.2 Bruk og vern, tilrettelegging og informasjon.....	59
9.3 Fare for konflikter mellom ulike brukere?.....	61
9.4 Videre utvikling.....	63
10 Referanser	64

Forord

Med bakgrunn i den nye merkevare- og besøksstrategien for norske nasjonalparker og store verneområder lyste Miljødirektoratet i 2016 ut en rammeavtale for brukerundersøkelser i verneområder. NINA var en av to leverandører som ble tildelt oppdraget. Oppdraget består i å analysere data fra brukerundersøkelser i et tildelt antall nasjonalparker/større verneområder i perioden 2017-2019. Oppdragene gjennomføres altså under en rammeavtale med Miljødirektoratet, men med respektive nasjonalparkstyre/verneområdestyre som oppdragsgiver/kunde for det enkelte verneområdet. Raet Nasjonalparkstyre er oppdragsgiver for undersøkelsen i Raet nasjonalpark.

Brukerundersøkelsen er todelt og består av en kasseundersøkelse ved utvalgte lokaliteter i området, der de besøkende oppfordres til å fylle ut et kortfattet spørreskjema, samt en oppfølgende internettbasert etterundersøkelse til de som oppgir e-postadressen sin i kasseskjemaet.

NINA har hatt ansvar for analyse av data fra undersøkelsene, samt det praktiske ansvaret med utsending av den internettbaserte undersøkelsen. Spørreskjemaenes innhold er bestemt av Miljødirektoratet og standardiserte, like skjemaer blir benyttet i alle verneområder – dog med mulighet for mindre lokale tilpasninger dersom forvalterne ønsker det. NINA har kommet med råd i fbm. med denne tilpasningen. Valg av lokaliteter for plassering av selvregistreringskasser, praktisk utplassering, ettersyn av kasser og punsjing av data fra kasseundersøkelsen i felt har forvaltningen hatt eneansvar for.

Denne rapporten oppsummerer funnene fra undersøkelsene som ble gjort. Vi takker verneområdeforvalter Jenny Marie Gulbrandsen for samarbeidet både i de innledende fasene av arbeidet og for innspill til rapporten.

Lillehammer, januar 2019
Line C. Wold,
Prosjektleder

1 Innledning

Formålet med rapporten er å beskrive karaktertrekk ved de besøkende til Raet nasjonalpark og forsøke å beskrive bruken og bruksmønsteret i området. Informasjonen vil være nyttig for nasjonalparkstyret og verneområdeforvaltningen i arbeidet med å utvikle en besøksstrategi for området.

Raet ble opprettet som nasjonalpark i 2016 og ligger i Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner i Aust-Agder fylke. Søm landskapsvernområde (LVO) ligger sørvest for nasjonalparken og Hove landskapsvernområde ligger omsluttet av nasjonalparken (sørvest på Tromøya). I Hove LVO er det campingplass og i Søm LVO er det utstrakt landbruksvirksomhet og flere boliger (Forvaltningsplanutkast, 2016). Raet nasjonalpark har et areal på 607 km², mens landskapsvernområdene er på kun 0,42 km² til sammen (både land- og sjøareal) (Forvaltningsplanutkast, 2016). De to landskapsvernområdene er inkludert i undersøkelsen, men de tre verneområdene blir omtalt som Raet nasjonalpark videre i rapporten.

I verneforskriften for nasjonalparken fremgår det at hovedformålet med vernet er å ta vare på et større naturområde uten tyngre inngrep med egenartede og representative økosystemer, mange godt bevarte kvartærgeologiske forekomster etter siste istid (Forvaltningsplanutkast, 2016). Det legges særlig vekt på plantelivet, dyrelivet, naturtyper, kystlandskapet med sjøoverflaten og kulturminner knyttet til Aust-Agders kystområde både på land og i sjø. Nittiåtte prosent av nasjonalparkarealet er sjø, og i de marine områdene ønsker man særlig å ta vare på det undersjøiske landskapet med tilhørende marine arter og marine naturtyper.

Verneområdene i Raet har stor variasjon i biotoper - med våtmark, strandenger, lynchheier, edelløvsskog, marine bløtbunnsområder, ålegrasenger og tareskoger - som gir et rikt plante- og dyreliv i nasjonalparken. Det er et rikt fugleliv i området og flere sjøfuglkolonier holder til i nasjonalparken. De rødlistede karplantene strandrødtopp (*Odontites littoralis*), dvergtusengyliden (*Centaureium littorale*) og pusleblom (*Lysimachia minima*) har sine norske kjerneområder i nasjonalparken og mange rødlistede sommerfugl-, sopp- og lavarter er registrert i området (Forvaltningsplanutkast, 2016). Det er lange tradisjoner for, og fortsatt aktiv beiting - spesielt på øyene. Dette holder landskapet åpent og sikrer viktige naturtyper med sjeldne og truede plante- og dyrearter (Forvaltningsplanutkast, 2016). Den mest intensive jordbruksdriften er i Søm LVO og på Tromøya like utenfor nasjonalparkgrensa (Forvaltningsplanutkast, 2016). Kulturminnene i området er i all hovedsak knyttet til bruk av havet og fire fredede fyr ligger innenfor nasjonalparkgrensa. Flesteparten av de eldste og kjente kulturminnene er gravminner med gravrøyser, og flere spor etter skipstrafikk finnes i dag under vann som vrak og rester av last (Forvaltningsplanutkast, 2016).

I verneforskriften for Raet nasjonalpark fremkommer det at allmennheten skal gis anledning til naturopplevelse gjennom utøving av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging. Nasjonalparken ligger i kort avstand til byene Tvedestrand, Arendal og Grimstad og blant annet Hove på Tromøya er et mye brukt rekreasjons- og turområde for regionen (Forvaltningsplanutkast, 2016). Nasjonalparken kan naturlig nok også nås via sjøveien og et flertall av de 58 statlig sikrede friluftslivsområdene innenfor nasjonalparken, er holmer og skjær ute i skjærgården. Bruken av området er størst om sommeren, spesielt i skjærgården, mens de landfaste områdene også brukes noe om vinteren (Forvaltningsplanutkast, 2016). Mye av bruken i området er uorganisert og knyttet til båt- og strandliv, og det kjøres mange fritidsbåter i nasjonalparken i sommerhalvåret (Forvaltningsplanutkast, 2016). Folk bruker området til bading, turgang, padling, jakt, fiskeing o.l. (Forvaltningsplanutkast, 2016). Det er også noen lag/foreninger, skoler, barnehager og leirskoler som bruker nasjonalparken aktivt (Forvaltningsplanutkast, 2016). Campingplassen i Hove LVO har lange tradisjoner og området har vært populært som teltplass helt siden 1950-tallet (Forvaltningsplanutkast, 2016). Det ligger mange private fritidsboliger i og rundt nasjonalparken, og en del av friluftslivsbruken er også knyttet til fritidseiendommene i området.

Figur 1 Raet nasjonalpark med grønn vernegrense og plasseringen av de to landskapsvernområdene (LVO) markert med blå prikk, kart hentet fra www.kartverket.no.

2 Metodikk

Brukerundersøkelsen i Raet nasjonalpark besto av en todelt spørreundersøkelse. Den første delen var et kortfattet spørreskjema som ble fylt ut av brukere mens de var i området (selvregistrering i kasse: kasseundersøkelse). I kasseundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi e-postadresse dersom de var villig til å delta i en mer omfattende undersøkelse om sin bruk av Raet nasjonalpark. Den andre delen var altså en internett-basert undersøkelse som ble sendt til de som hadde oppgitt e-postadresser.

Valg av lokaliteter for plassering av kasser med spørreskjema (kasseskjema) ble gjort av verneområdeforvaltningen. De har videre hatt ansvar for tilsyn av utstyr mens det har vært utplassert og for elektronisk innlegging (punsjing) av data fra kasseskjemaene. Spørreskjemaene (både kasseskjema og etterundersøkelse) har fulgt en standardisert mal utarbeidet av Miljødirektoratet.

NINA har hatt ansvar for den praktiske utsendelsen av den internettbaserte etterundersøkelsen. I 2018 har NINA hatt ansvar for rapportering fra til sammen tre kyst-nasjonalparker. I samarbeid med nasjonalparkforvalterne for alle de tre parkene har vi gjort noen justeringer i malen for etterundersøkelsen for å tilpasse undersøkelsen til kystområder (etterundersøkelsen har tidligere kun blitt brukt i fjell-/skogsområder). I tillegg har vi kommet med innspill/vurderinger på nasjonalparkforvalterens forslag til tilpasninger spesielt til Raet, men har ellers ikke hatt ansvar for innholdet i spørreskjemaene. NINA har hatt ansvar for analyse og rapportering av data fra begge undersøkelser.

2.1 Spørreskjemaer i selvregistreringskasser

Når det gjelder den metodiske beskrivelsen av planlegging/utvelgelse av lokaliteter og det praktiske arbeidet med utplassering av kasser, refererer vi til veilederen som Miljødirektoratet har utarbeidet: «Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder» (Miljødirektoratet, 2018). Veilederen har blant annet kapitler om «Hvor mange selvregistreringskasser bør settes ut hvor?» og om «utsetting av kassene – plassering langs sti» som beskriver generelt hvilke prinsipper som er lagt til grunn for valg av lokaliteter og utplassering. Veilederen er ikke spesialtilpasset for kystområder og det kan derfor ha vært enkelte avvik i den praktiske gjennomføringen jamført med veilederen.

Kasser med kortfattet spørreskjema er en forholdsvis ressurseffektiv metode der en får samlet inn data for større områder og over lengre tid. Det er vanlig å plassere kassene i tilknytning til innfallsporter til respektive område. Men metoden bygger på noen forutsetninger. Den viktigste er at ferdselen starter i de mest brukte innfallsportene, er forutsigbar og som oftest følger linjer (stier/veier); brukere som går utenfor sti/vei fanges i mindre grad opp. En annen utfordring er bortfall og bortfallsprosenten (dvs. andelen som passerer kassen uten å svare på undersøkelsen), som kan være relativt stor (se f.eks. Fredman m.fl., 2009). Våre erfaringer fra nasjonalparker/verneområder der vi har testet spesifikt for dette, viser at bortfallsprosenten varierer fra lokalitet til lokalitet, uten at man har entydige svar på hvorfor det er slik. Men ulike plasseringer påvirker brukernes mulighet for å oppdage kassa, eller lyst/vilje til å stoppe opp og fylle ut skjema. Flere undersøkelser har vist en tilleggsfaktor: lokalbefolkningen fyller i mindre grad ut spørreskjema enn tilreisende (Vistad, 1995; Kaxrud Wilberg, 2010).

Figur 2 Kassa ved Merdø i Raet nasjonalpark sommeren 2018. Foto: Jenny Marie Gulbrandsen.

Spørreskjemaet i kassene er et standardskjema som skal brukes i alle nasjonalparker/verneområder under rammeavtalen (se vedlegg 1). Spørreskjemaet inneholder mange av de samme variablene som lenge har blitt benyttet i verneområder – både av NINA og andre aktører – men med enkelte forskjeller. I tillegg til bakgrunnsvariabler om brukeren, kartlegger spørreskjemaet steds-/turspesifikke data. Skjemaet som ble benyttet i Raet ble litt justert i fht. kasseskjemaet som er benyttet i fjell-/skogsområder.

Med utgangspunkt i kasseskjemaets variabler kan vi utarbeide et indikatorsett som sier noe om de viktigste karaktertrekkene ved brukerne (se Tabell 1). Da det ofte kan være variasjoner i disse indikatorene for ulike lokaliteter/innfallsporter, vil variabler kunne brukes for å synliggjøre forskjeller og likheter mellom de ulike lokalitetene/innfallsportene.

Tabell 1 Eksempel på (et tomt) indikatorsett som viser karaktertrekk ved brukerne.

XX NASJONALPARK	
Antall innsamlede skjema 2018:	
Andel nordmenn	Andel førstegangsbesøkende
Andel lokalt bosatte (kommune x, y, z)	Kvinneandel
Andel som er på dagstur	Alder, gjennomsnitt
Varighet dagstur (gj.snitt timer)	Andel som går med barn under 15 år i følge
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager)	Andel som er med på organisert tur

2.2 Selvregistreringskasser i Raet nasjonalpark

Det ble utplassert 21 selvregistreringskasser i/rundt Raet nasjonalpark (se boks under og kart i Figur 3). Av disse var åtte lokalisert på områder med adkomst fra vei/bil, og 5 av de 8 hadde adkomstmulighet både med bil og båt. De øvrige 13 var tilgjengelig kun med båt/ferge.

Det var kasser fordelt på de tre vertskommunene og fra Valøyene lengst vest (Grimstad) til Lyngør Fyr lengst øst (Tvedestrand). Alle tre kommune hadde minst en kasse ved en innfallsport/startsted med veiforbindelse og alle hadde minst to kasser ute i skjærgården på øyer. Det er en skjevhet med flere kasser med adkomst vei/bil i Arendal og Grimstad i forhold til Tvedestrand, dette skyldes at det er mer fastlandsareal i nasjonalparken i de nevnte kommunene. Mens Arendal og Grimstad har færre større øyer, er det flere mindre øyer i Tvedestrand og forvaltningen har måttet gjøre et utvalg for å spre kassene jevnt over de mest brukte destinasjonene i Raet. Ni lokaliteter er vurdert å være primært benyttet av båtgjester, dette er Store Torungen, Valøyene, Ryvingen, Grundesholmen, Seilerhytta, Lyngør fyr, Speken, Nautholmen og Håholmen. Av disse har tre overnattingsfasiliteter i form av kystledhytter i regi av DNT (Store Torungen, Lyngør Fyr og Seilerhytta). Fem lokaliteter er vurdert å ha en svært blandet bruk. Dette er Gjessøya, Merdø, Jerken, Tromlingene og Hagefjord Brygge. Den eneste av disse med biladkomst er Hagefjord Brygge og denne er et trafikalt knutepunkt for Raet nasjonalpark i Tvedestrand kommune. De øvrige er øyer med variert bruk og besøksformål. Bruken spenner seg fra båtliv, bading, turgåing, kulturminner, telting, kajakk/padling, fuglekikking og botanikk. Fem områder er vurdert å være primært tur/trimområder. Dette er Spornes, Hove Amfi (Hoveskogen), Hasseltangen, Kvennebekken og Bjellandstrand. Det forekommer også noe annen bruk på disse lokalitetene, for eksempel fiske, fuglekikking og bading, men forvaltningen anslår at hovedvekten av bruken er knyttet tur/trim. To lokaliteter er vurdert å være primært badeplasser, dette er Hove Camping og Storesand.

LOKALITETER MED SELVREGISTRERINGSKASSER

(Nummerert fra nord til sør – beskrivelse gitt av nasjonalparkforvaltningen)

1. **Lyngør fyr:** Kassen var plassert på Kjøholmen på stien opp til Lyngør fyr i Tvedestrand kommune. Dette er innfallsport for besøkende som kommer sjøveien gjennom Tvedestrand, for gjester på DNTs kystledhytte Lyngør Fyr og lokalt utfartspunkt. På Lyngør fyr er det populært å overnatte eller være på dagsbesøk. Det går ikke rutebåt, men man kan bruke taxibåt.
2. **Speken:** Kassen var plassert ved tilrettelagt tørrmurt brygge inne i Spekebukta sør på Lyngør i Tvedestrand kommune. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Man kan også gå til området fra Lyngør (fergeforbindelse fra Gjeving), det er ca 2 km avstand. Det går buss til Gjeving, ellers er det nokså gode parkeringsmuligheter på Gjeving.
3. **Nautholmene:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens brygge på innsiden av Nautholmen rett utenfor Askerøya i Tvedestrand kommune. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Skjærgårdstjenesten har renovasjonspunkt på brygga og mange benytter seg av dette tilbudet. På Nautholmen går det en tursti.
4. **Håholmene:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens brygge på innsiden av Håholmen rett utenfor Sandøya i Tvedestrand kommune. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Skjærgårdstjenesten har renovasjonspunkt på brygga og mange benytter seg av dette tilbudet. Sandøya har et attraktivt tilbud av spisesteder og lokale nisjeprodusenter.

- 5. Hagefjord brygge:** Kassen var plassert på toalett-bygget på Hagefjord brygge på Borøya i Tvedestrand kommune. Hagefjord brygge har restaurant, marina, sanitæranlegg for båter, renovasjonspunkt, drivstoffanlegg, taxibåt og fergedrift til Sandøya og Lyngør. Her er p-plasser for fritidsbebyggelse og gjester, samt en fin badeplass i nærheten. Det ligger flere felt med fritidseiendommer i nærheten. Dette er et trafikalt knutepunkt for ferdsel i og gjennom Raet nasjonalpark i Tvedestrand kommune.
- 6. Seilerhytta:** Kassen var plassert på verandaveggen på Seilerhytta på Borøya i Tvedestrand kommune. Dette er innfallsport for besøkende som kommer sjøveien gjennom Tvedestrand og for gjester på DNTs kystledhytte Seilerhytta. Seilerhytta ligger strategisk til ved innseilingen til Tvedestrand by.
- 7. Grundesholmen/Skinnefellen:** Kassen var plassert på Grundesholmen v/ Skinnefelltangen rett utenfor Kilsund i Arendal kommune. Kassen ble plassert på en tilrettelagt rasteplass med bålpanne og sittebenker driftet av skjærgårdstjenesten. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Øya ble ekstra populær etter Kjendis Farmen 2017.
- 8. Tromlingene:** Kassen var plassert på Buholmen på Tromlingene rett utenfor Tromøy i Arendal kommune. Kassen ble plassert på brygge med renovasjonspunkt og toalett driftet av skjærgårdstjenesten. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale, det er populært å telte på Melkevollen rett øst for Buholmen. Mange drar hit for å se på fugler/geologi.
- 9. Bjellandstrand:** Kassen var plassert langs tursti til Bjellandstrand på Tromøy i Arendal kommune. Bjellandstrand Gård er en gårdsbedrift med restaurant og kunsthåndverk, og det går turstier ned til Bjellandstrand og ut mot Botne på Tromøy. Det er p-plasser på gården, men egentlig forbeholdt deres gjester. Det er mange fritidseiendommer og beboere i området. Dette er hovedsakelig turvei for de som bor/ har hytte i området, samt en del besøkende utenom. Det er mulig å legge til med båt på stedet.
- 10. Spornes:** Kassen var plassert på toalettbygget på P-plassen på Spornes på Tromøy i Arendal. Dette er en innfallsport for både lokale mosjonister, badegjester, fuglekikkere og kanskje den mest besøkte lokaliteten for utenlandske turister uten båt. De fleste kommer til området med bil til p-plassen (plass til ca. 30 biler) eller med buss som går til området fra mandag til og med lørdag. Det er ingen egnet ilandstigning med båt. I området finnes det en «nasjonalparkportal» som er et ledd i merkevarestrategien til Norges nasjonalparker og området har flotte geologiske landskap med rullesteinstrender med terskler. Mange kommer hit gjennom hele året for å oppleve havet. Toalett og renovasjonspunkt er i drift juni-august.
- 11. Hove Amfi:** Kassen var plassert ved starten av Kyststien/ Folkestien gjennom Hoveskogen ved Hove Amfi på Tromøy i Arendal kommune. Hoveskogen er et veldig populært rekreasjonsområde og ferdselstilleren i området hadde 113 000 passeringer i 2017. Rett utenfor nasjonalparken er det p-plass med plass til flere hundre biler og en lekeplass. Det finnes renovasjonspunkter, men ingen offentlige toaletter. Det går buss til området mandag-lørdag. Området er mest benyttet av lokale mosjonister og barnefamilier. Den svært godt tilrettelagte turstien benyttes mye av eldre/bevegelseshemmede og det finnes egen ridesti. Hove Leir har flere titalls arrangementer i løpet av året og mange benytter nasjonalparken som en del av tilbudet.

- 12. Hove Camping:** Kassen var plassert utenfor p-plass ved Hove Camping på vei ut til bade- og rekreasjonsområdet Hoveodden på Tromøy i Arendal kommune. Området er en svært populær destinasjon for badegjester og mosjonister. Det er flere hundre meter med langgrunne sandstrender i Hovekilen og det finnes også flere fritidsbrygger her. Turstier forbinde området med Hove Amfi/ Hove Leir (pkt. 11). Her er det p-plass til flere hundre biler og campingplassen har overnattingstilbud av ulike typer, toalettfasiliteter, renovasjonspunkt, kiosk, restaurant, lekeplass og noe aktivitetstilbud. Ny driver tar over campinggen i 2019 og det forventes mer aktivitet.
- 13. Gjessøya:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens brygge på Gjessøya rett vest for Tromøy i Arendal kommune. Her er det toalett og renovasjonspunkt drevet av skjærgårdstjenesten. Øya har kun adkomst med båt. Øya er destinasjon for tellere og badegjester, stort sett lokale brukere i tillegg til noen på gjennomreise. Det er noen få fritidseiendommer (utenfor nasjonalparken). Gjessøya har langgrunne badestrender på innsiden mot Hovekilen og er et populært sted å dykke ettersom vannet er klart med hvit sandbunn.
- 14. Merdø:** Kassen var plassert på toalettbygget på Gravene vest på Merdø ytterst i Galtiesund i Arendal kommune. Merdø ligger midt mellom Tromøy og Hisøy og er en uthavn med stor andel vernet bebyggelse. Gravene er en offentlig eiendom tilrettelagt for overnatting med toaletter, renovasjonspunkt og vannkraner. Øya er en innfallsport/ destinasjon for både lokale og utenlandske båtturister, og også lokale brukere gjennom fergeforbindelse til Arendal. Det er ca. 50 fritidseiendommer i nærheten og et gårdsbruk som driver med villsau. Øya har stor botanisk verdi på grunn av ballastplanter og sydlig flora, og mange oppsøker også kulturminner knyttet til skipsfart/lostjenesten. Det er også museum på øya og mulighet for guidete turer. Badegjester dominerer om sommeren og det er flere fritidsbrygger.
- 15. Store Torungen:** Kassen var plassert langs stien opp til Store Torungen fra brygga på øya. Store Torungen ligger ytterst i skjærgården utenfor Arendal. Dette er innfallsport for besøkende som kommer sjøveien gjennom Arendal og for gjester på DNTs kystledhytte på Store Torungen fyr. Store Torungen er, sammen med Lille Torungen, et karakteristisk landemerke kjent som «De tvende fyr» ved innseilingen til Arendal by. Det går skysstjeneste til/fra øya på bestilling og ellers er det noe mulighet til å legge til med egen båt. Det er servering i sommerhalvåret og en del mindre arrangementer på øya i regi av Torungens Venner og «nasjonalparkfyrvokter» Knut Mørland. Store deler av øya er sone A Fuglefredning.
- 16. Jerken:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens brygge på innsiden av Jerkholmen utenfor Nedenes i Arendal kommune, på grensen til Grimstad. På brygga er det toaletter og renovasjonspunkt driftet av skjærgårdstjenesten. Det er beitedrift på øya og en del sauegjerdar. Jerken er innfallsport/ destinasjon for båtturister og lokale og er benyttet store deler av året til overnatting og turer. Øya er nesten utelukkende dekket med rullestein og det er flere fredete kulturminner fra helt tilbake til yngre steinalder.
- 17. Hasseltangen:** Kassen var plassert på toalettbygget ved indre p-plass til Hasseltangen ytterst på Søm i Grimstad kommune. Dette er den mest brukte innfallsport til Raet nasjonalpark (fastland) i Grimstad og er karakterisert av svært rike naturtyper som strandeng og bøskskog, med rullestein og sandstrender. Det er p-plass til ca. 30 biler og jevnlig bussavgang hele uken i nærheten. Det er helårsåpne toaletter og renovasjonspunkt, og området har tilrettelagte stier og rasteplasser. Det er mulighet for bading og fiske, men hovedvekten av brukere er turgåere/ mosjonister. Hele området skal inkluderes i kyststi gjennom Grimstad. Det er begrenset mulighet for å legge til med båt.

- 18. Kvennebekken:** Kassen var plassert i stikrysset der stien gjennom Kvennebekken deler seg i østgående mot Hasseltangen og vestgående mot Storesand. Området er innfallsport/destinasjon til en rik, men noe mer skjermet del av Raet nasjonalpark. Lokale turgåere/mosjonister er hovedbrukerne, og dette er også en populær fiskeplass. Det er tilrettelagt med rasteplass og muligheter for å bade på en mindre sandstrand /svaberg. Det er helårsåpne toaletter ved p-plassen (plass til ca. 5 biler) og det skal merkes med Kyststi på stiene mot øst og vest. Det er bussforbindelse hele uken i nærheten.
- 19. Storesand:** Kassen var plassert på toalettbygget ved HC-P-plass nederst på veien ned til Storesand. Lengre inn mot Fevik (utenfor Raet nasjonalpark) er det p-plass til flere hundre biler og bussforbindelse jevnlig hele uken på Fevik. Dette er først og fremst en badeplass med flere hundre meter med langgrunne badestrender fordelt på Storesand og Lillesand. Det er flere flotte svaberg med gode fiskeplasser, og området har turstier (Kyststi) som forbinder området med strandpromenaden på Fevik Nedre i vest og til Kvennebekken og Hasseltangen i øst. Det er helårsåpne toaletter og renovasjonspunkt. Området er lite utbygd og det er omkranset av svaberg og skog.
- 20. Ryvingen:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens renovasjonspunkt på innsiden av øya Ryvingen rett utenfor Fevik i Grimstad kommune. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Dette er også en populær teltplass/ rasteplass for padlere og en lun havn ute i havet. Det er ingen bryggefasiliteter.
- 21. Valøyene:** Kassen var plassert på skjærgårdstjenestens renovasjonspunkt ved Fanteholla på innsiden av Valøyene rett utenfor Fevik i Grimstad kommune. Dette er innfallsport/destinasjon for besøkende på båttur og er mye benyttet av både tilreisende og lokale. Valøyene er det vestligste punkt i Raet nasjonalpark og er kjent for karakteristiske rød granitt. Det er flere lune plasser å legge til, men ingen tilrettelagte brygger.

Figur 3 Kart som viser plassering til de 21 selvregistreringskassene i Raet nasjonalpark (røde vippler). Se ramme over for navn og beskrivelse av kasselokalitetene, nummerert fra nord til sør.

Tabell 2 Liste over lokaliteter med selvregistreringskasser nummerert fra nord til sør. Se Figur 3 for kart som viser lokalitetene. Selvregistreringskassene var utplassert fra slutten av juni til slutten av september .

Lokalitet	Antall skjema (n)	Tidspunkt utplassering
1. Lyngør fyr	25	Uke 26-40
2. Speken	52	Uke 26-40
3. Nautholmene	99	Uke 26-40
4. Håholmene	56	Uke 26-40
5. Hagefjord brygge	27	Uke 26-40
6. Seilerhytta	25	Uke 26-40
7. Grundesholmen/Skinnefellen	63	Uke 26-40
8. Tromlingene	47	Uke 26-40
9. Bjellandstrand	125	Uke 26-40
10. Spornes	45	Uke 26-40
11. Hove Amfi	376	Uke 26-40
12. Hove Camping	140	Uke 26-40
13. Gjessøya	65	Uke 26-40
14. Merdø	97	Uke 26-40
15. Store Torungen	84	Uke 26-40
16. Jerken	41	Uke 26-40
17. Hasseltangen	99	Uke 26-40
18. Kvennebekken	59	Uke 26-40
19. Storesand	80	Uke 26-40
20. Ryvingen	30	Uke 26-40
21. Valøyene	32	Uke 26-40
Totalt	1667	

Verneområdeforvalter informerte og innhentet samtykke fra grunneiere før utplassering av utstyret i felt. I lokale medier ble det informert om prosjektet og spesielt lokalbefolkningen ble oppfordret til å besvare undersøkelsen. Det ble også informert om undersøkelsen på Facebook-siden til nasjonalparken og til lag/foreninger i Rådgivende utvalg til nasjonalparken. Svarkassene ble ettersett ukentlig. Det ble ikke gjennomført bortfallstudie i Raet, det vil si at vi vet lite om de som ikke valgte å svare på skjemaet skiller seg fra de som svarte.

Der flere personer har fylt inn skjema sammen er svarskjemaene duplisert og registrert to ganger¹ (Miljødirektoratet, 2018). Kun skjema fylt ut av personer over 14 år ble inkludert. Totalt ble det registrert 1667 svar i løpet av perioden fra 28.juni til 1.oktober². Nasjonalparkforvaltningen har hatt ansvar for å legge inn data fra skjemaene i Excel. Dette følger standard prosedyre beskrevet i veileder (Miljødirektoratet, 2018).

Antallet innsamlede skjema gir opplagt ikke et direkte tall på antall besøkende til verneområdet. Hvor mange svar man får er avhengig av hvordan kasseundersøkelsen blir gjennomført og hvor godt en får dekket opp innfallsportene til området med kasser, og om parken egnert seg for denne typen undersøkelse (se de neste avsnittene om Varangerhalvøya nasjonalpark og om kassemetodikkens egnethet i kystparker). I tillegg er det alltid mange brukere som passerer kassene uten å fylle ut skjema eller som går inn/ut av området utenfor de målte innfallsporer eller ferdes langs andre stier. Men en godt gjennomført kasseundersøkelse vil gi et ganske representativt bilde av bruken (profil og volum) og dermed fordelingen av bruk på ulike innfallsporer. Siden det er brukt samme metodikk i alle verneområder er det også meningsfylt å sammenligne tallene med mellom områdene.

¹ Også dersom flere enn to personer hadde fylt inn på kortet, altså ett og samme kort ble maksimalt registrert to ganger.

² Det varierte litt for de ulike kassene hvilket tidsrom de sto ute i – se for øvrig tabell 2.

Raet hører foreløpig til blant nasjonalparkene som har færrest antall innsamlede skjemaer, spesielt hvis vi ser dette i forhold til antall kasser. I Jostedalsbreen (2017), Jotunheimen (2010), Rondane (2009) og Trollheimen (2016), som er de områdene der det har blitt samlet inn flest svar, ble det samlet inn henholdsvis 17161, 9110, 8234 og 7917 utfylte kasseskjema (Vistad m.fl., 2018; Vorkinn, 2016; Wold m.fl., 2017). På Varangerhalvøya, som er det området vi kjenner til der færrest har fylt ut kasseskjema, ble det samlet inn skjema fra 222 respondenter (Vistad m.fl. 2014). Dette til tross for at Varangerhalvøya er en stor nasjonalpark, men den har veldig lite av stier og infrastruktur og det er helt på grensen å bruke registreringskasse-metoden der (som forutsetter stier/turruter). Fulufjellet nasjonalpark er en liten nasjonalpark som også har lite tilrettelegging; der ble det fylt ut kun 358 skjema (Wold & Selvaag, 2017 b).

Verneområdene varierer mye i størrelse, i tilretteleggingsgrad og i bruksomfang og popularitet. Så lenge kassene er godt plassert og fanger opp de viktige innfallsportene/bruksområdene/startstedene, vil antall utfylte skjema som tidligere nevnt gi en indikasjon på bruksmengde. At Raet nasjonalpark har et relativt lite landareal og at bruken ikke begrenser seg til stier og infrastruktur, men med fri tilgang fra sjøen, kan være viktig i denne sammenheng. Nasjonalparker langs kysten kan bestå av ulike typer områder: fastlandsareal, skjærgård og/eller havområder. Det er metodisk utfordrende å nå brukere og kartlegge bruken i slike områder, spesielt knyttet til skjærgård og hav, fordi brukerne til sjøs har så veldig mange steder å starte turen sin fra (hytte, båtplass, roforening, offentlig brygge etc.) og å stige i land på. Også på land kan det ofte være mindre definerte stier/innfallsporter enn i typiske skogs-/fjellområder og bruken kan være knyttet til arealer med spredt ferdsel slik som f.eks. badestrender eller friområder. Hvor egnet kassemetodikken er i slike områder er derfor et betimelig spørsmål, fordi det alltid vil være mange som ikke ser kassa eller som er opptatt med helt andre ting der kassa står. I områder hvor mye av bruken er knyttet til skjærgård eller hav er det kanskje slik at kassemetodikken kartlegger noen typer bruk/brukere godt (de som følger hovedmønstre av ferdsel til lands), mens annen type bruk i noe mindre grad fanges opp (de som ferdes hovedsakelig til vanns, bruker arealene spredt eller går i land på mindre brukte områder). Dette kan utgjøre en svakhet i materialet og en bør derfor være klar over dette.

2.3 Etterundersøkelse

I kasseundersøkelsen ble det samlet inn totalt 596 e-postadresser og en oppfølgende etterundersøkelse ble dermed sendt ut til disse. Undersøkelsen ble opprettet i den web-baserte løsningen Questback (www.questback.com). Etterundersøkelsen inneholdt en rekke mer detaljerte spørsmål enn det som var inkludert på kasseskjemaet, og følger en «standard-mal» som benyttes i alle områder som inkluderes under rammeavtalen med Miljødirektoratet (se vedlegg 2). Det ble gjort noen endringer for å tilpasse undersøkelsen se metodekapittel 2. En web-basert link til spørreskjemaet ble sendt ut til epostadressene i november 2018, etterfulgt av tre purringer. Undersøkelsen ble lukket 30 dager etter første utsendelse. Av de 595 e-postene var 130 adresser ugyldige, slik at utvalget utgjorde 465 respondenter. Svarprosenten var 51 %; det vil si at 235 respondenter besvarte etterundersøkelsen. Dette er en svarprosent som ganske lik det vi har fått i alle andre tilsvarende undersøkelser i norske verneområder.

Vanligvis inkluderer kasseskjemaet et spørsmål med åtte påstander som samlet måler det vi kaller purisme. Det var imidlertid en feil i spørsmålet i kasseskjemaet, vi har derfor inkludert dette spørsmålet i etterundersøkelsene i stedet. De åtte purisme-spørsmålene ber respondentene å svare i forhold til en generell kontekst, for å få et bedre inntrykk av «hvem de er» når det gjelder tilrettelegging og trivsel/mistrivsel med mye/lite folk i sitt «idealområde». Spørsmålet lyder: «*Tenk deg at du skal gjennomføre en flere timers tur i skogs-/fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik du helst vil ha det – som om det var ditt «idealområde» for en slik tur.*». Respondentene vurderer altså åtte utsagn, på en skala fra 1 *Svært negativt*, via 4 *Nøytralt* og til 7 *Svært positivt*.

Vil det være positivt eller negativt for deg:

- ... at det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker
- ... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker
- ... at det finnes merkede stier i området
- ... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området
- ... at det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr
- ... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området
- ... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen
- ... at du kan gå milevis uten å møte et menneske

Poenget er å få fram hvor brukeren ligger på «purismeskalaen» - en skala som går mellom «lav-purist» (trives best med god tilrettelegging og mye folk) og høy-purist (trives best med lite tilrettelegging og lite folk). Ved å snu svarskaalen på de sju første variablene og så summere svarene på alle åtte spørsmålene (for de som har besvart alle åtte) og deretter dele på åtte, så finner vi en «gjennomsnittsholdning» til fysisk tilrettelegging og det å møte andre mennesker i turområdet. Skårverdien ligger mellom 1 og 7, der 7 er den mest høy-puristiske verdien (ønsker minst tilrettelegging og ønsker i liten grad å møte andre folk). Gjennomsnittsholdningen er altså uttrykk for folks «purisme-grad», og vi sorterer mellom lav-purist (1-3,5), mellom-purist (3,51-4,49) og høy-purist (4,5-7) – se Vistad & Vorkinn (2012).

2.4 Representativitet i etterundersøkelsen

Med mindre en gjennomfører gode bortfallsstudier vil en ikke kunne vite eksakt hvor godt kasseundersøkelsen faktisk representerer de besøkende i området. En bortfallsstudie undersøker de samme variablene som er på kasseskjemaet blant de som ikke velger å svare i selvregistreringskassene. Bortfallsstudier i fjellområder har blant annet vist at lokalbefolkningen, av ulike årsaker, i mindre grad velger å fylle ut kasseskjema (Kaxrud Wilberg, 2010; Vorkinn & Andersen, 2010). Vi vet lite om i hvilken grad lokalbefolkningen svarer på spørreskjemaet i kystområder, men vi syns det er rimelig å skulle forvente en større deltakelse fordi områdene er en del av nærområdet deres på en annen måte enn det fjellområder er.

Representativiteten i etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen vises i Tabell 3. De sammenfallende variablene for begge undersøkelsene var kjønn, alder, nasjonalitet/bosted og tidligere besøk.

Tabell 3 Representativitet: etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen for sammenlignbare variabler.

	Kasseundersøkelse	Etterundersøkelse
Alder, gjennomsnitt	47 år (n=1488)	52 år (n=235)
Kvinneandel	57 % (n=1637)	49 % (235)
Andel nordmenn	92 % (n=1623)	95 % (n=235)
Andel lokalt bosatte	58 % (n=1623)	63 % (n=235)
Andel førstegangsbesøkende	23 % (n=1544)	8 % (n=235)

Fordelingen mellom nordmenn og utlendinger er veldig lik i de to utvalgene. Aldersgjennomsnittet gikk noe opp i etterundersøkelsen, men begge undersøkelsene hadde god representasjon fra ulike aldersgrupper. I etterundersøkelsen var andelen yngre (15-30 år) noe mindre³ og aldersgruppen over 60 år hadde en høyere andel i etterundersøkelsen⁴. Andelen lokalt bosatte (hvilket betyr i kommunene Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland og Risør) er også relativt lik i de to utvalgene, men det var en noe høyere andel lokale i etterundersøkelsen.

³ Alder 15-30 år: 5 % i etterundersøkelsen, 17 % i kasseundersøkelsen

⁴ Alder over 60 år: 29 % i etterundersøkelsen, 22 % i kasseundersøkelsen

Andelen førstegangsbesøkende synker en del, fra 23 til 8 % i etterundersøkelsen. Dette er også et mønster vi har funnet i andre områder (Selvaag m.fl., 2017 a, Vistad m.fl., 2017, Wold & Selvaag 2017 a, Wold m.fl., 2017).

Vi har valgt å ikke vekte datamaterialet fra etterundersøkelsen. Å vekte data innebærer å gi noen respondenters svar større betydning. Eksempelvis kunne vi valgt å la førstegangsbesøkendes svar telle noe mer enn flergangsbesøkendes svar, for å speile fordelingen i kasseundersøkelsen. En eventuell vektning gjøres selvsagt med en unik koeffisient – laget for det spesifikke tilfellet – for å gjenspeile den opprinnelige fordelingen på en korrekt måte. Vi mener at representativiteten gjennomgående er akseptabel og vi vet at skjevhetene ikke vil utgjøre store utslag, basert på forskjellene beskrevet i Tabell 3.

2.5 Analyse og fremstilling av data

Rådata fra kasseundersøkelsen og den web-baserte etterundersøkelsen ble importert til SPSS (se f.eks. Field (2009)) og alle analyser ble gjennomført her. Figurer er laget i Excel. For de variablene som er like for både kasseundersøkelsen og etterundersøkelsen (se tabell 3) er det data fra kasseundersøkelsen som presenteres i resultatdelen – dette fordi antallet respondenter i kasseundersøkelsen er høyere og derfor har større statistisk styrke.

Gjennomsnittsverdi blir henviset til i teksten som «M» og forkortelsen for standardfeil «SE» er et mål på hvor stor usikkert denne gjennomsnittsverdien har. Utvalgsstørrelsen blir referert til i teksten som N og viser totalt antall respondenter som er med i analysen for det enkelte spørsmålet.

I oppdragsbeskrivelsen fremgår det at det er ønskelig at resultatene for Raet skal sammenlignes med funn fra brukerundersøkelser i andre nasjonalparker eller større verneområder. Tilsvarende brukerundersøkelser i verneområder ved kysten er ikke gjennomført før sommeren 2018 og på publiseringstidspunktet for denne rapporten er Ytre Hvaler nasjonalpark det eneste andre kystområdet vi har analyserte data for. For funn i Raet viser vi derfor hovedsakelig til tilsvarende tall fra andre verneområder i skog og fjell og/eller sier noe om hvordan funnene i Raet relaterer seg til funn fra slike områder, men tall fra Ytre Hvaler ligger også inne i figurene. Undersøkelsene fra skog/fjellområder inkluderer også ulike temaer og til dels også ulike spørsmålsformuleringer om de samme temaene. Derfor er ikke disse undersøkelsene nødvendigvis direkte sammenlignbare med hverandre. Det er undersøkelsene som ble gjennomført av NINA i 2017 og NINA og Oslo Economics i 2018 som har flest like spørsmål med årets undersøkelse i Raet og mange sammenligninger gjøres derfor med disse områdene. Tall fra andre brukerundersøkelser som sammenlignes med Raet er hentet fra rapporter som er laget for de ulike områdene og vil ikke refereres til direkte i rapporten (se vedlegg 8 nederst i rapporten for referansene til disse rapportene). Vorkinn (2016) sammenligner i sin rapport funn fra Femundsmarka og Gutulia med mange av de tidligere undersøkelsene som er gjort i andre områder, når vi refererer til Vorkinn eller bruker prosentfordelinger fra disse områdene referer vi til nettopp disse sammenligningene og ikke bare til funnene for Femundsmarka/Gutulia.

Dette oppdraget er først og fremst å rapportere funn for Raet. En omfattende sammenligning og analyse av hvilke områder som «burde» sammenlignes, forklaringsvariabler for hvorfor prosentfordelingene på enkeltspørsmål er like eller ulike for to områder er derfor et annet oppdrag. Sammenligningene som gjøres er av en mer beskrivende art, men skulle likevel svare til forventningen om å sammenligne funnene for Raet med andre områder.

Vi har i rapporten vektlagt en beskrivende form, fordi vi ikke har gjort feltarbeid eller kjenner lokale forhold i nasjonalparken godt nok til å vurdere og tolke mange av funnene.

3 Indikatorsett for Raet nasjonalpark

Indikatorsettet for brukerne i Raet nasjonalpark sommeren 2018 vises i Tabell 4. Funnene blir noe mer utdypende presentert videre i rapporten. Indikatorsettet tar utgangspunkt i det brukerne svarte da de fylte inn kasseskjemaet.

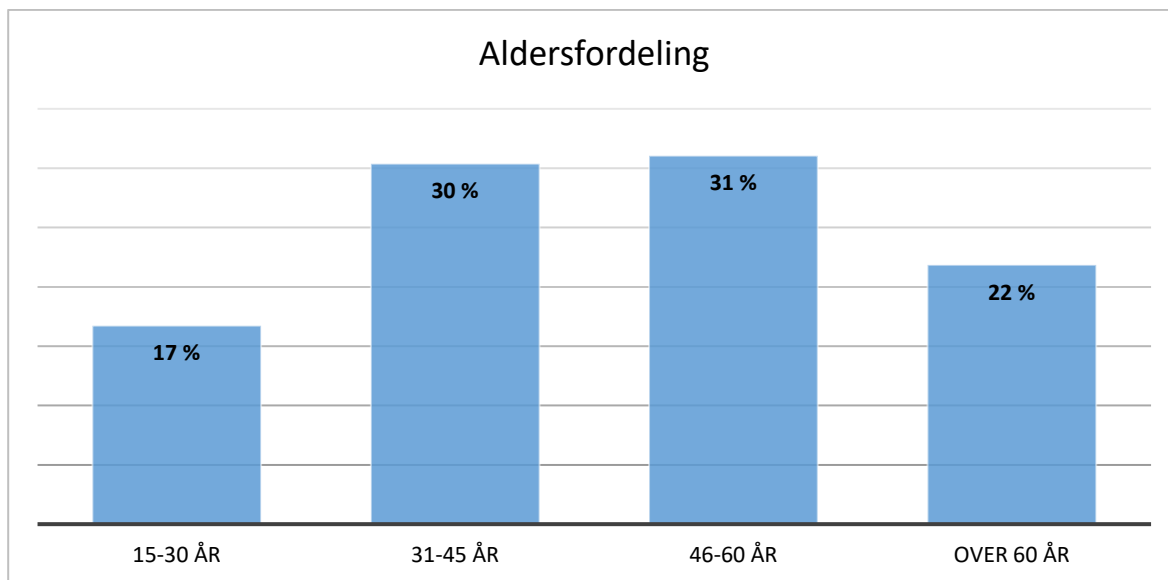
Tabell 4 Nøkkeltall/indikatorer for de besøkende i Raet nasjonalpark sommeren 2018 som fylte ut kort ved en av de 21 lokalitetene.

RAET NASJONALPARK			
Antall innsamlede skjema 2018: 1667			
Andel nordmenn (n=1623)	92 %	Andel førstegangsbesøkende (n=1544)	23 %
Andel lokalt bosatte (Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland eller Risør) (n=1623)	58 %	Kvinneandel (n=1637)	57 %
Andel som er på dagstur (n=1575)	76 %	Alder, gjennomsnitt (n=1488)	47 år
Varighet dagstur (gj.snitt timer) (n=1124)	3,0 t.	Andel som går med barn under 15 år i følge (n=1638)	37 %
Varighet flerdagerstur (gj.snitt dager) (n=380)	4,8 d.	Andel som er med på organisert tur (n=1644)	3 %

4 Generelle trekk ved de besøkende

4.1 Kjønn, alder, utdanning, bosted

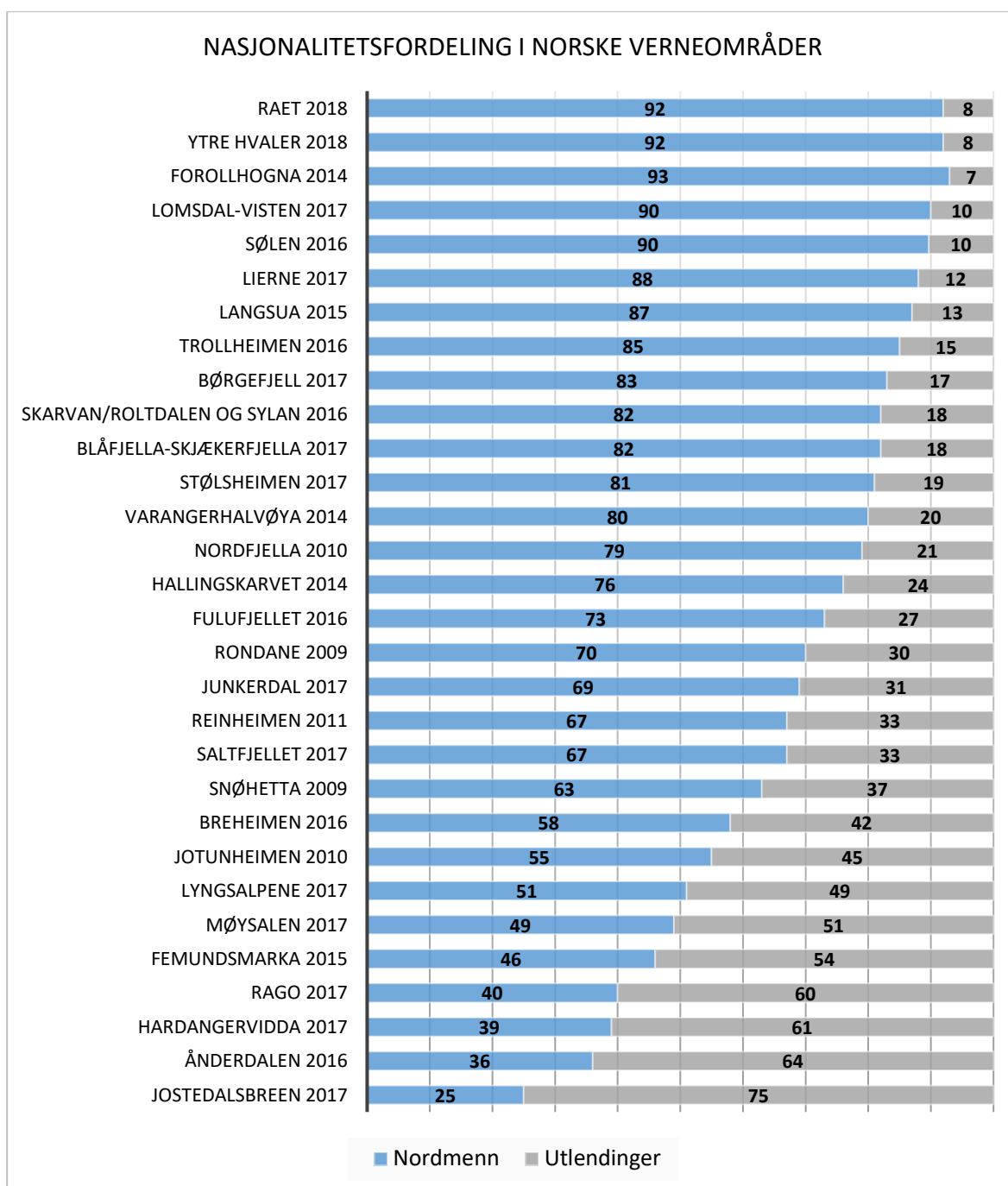
Kjønnsfordelingen blant de som fylte ut kasseskjema var relativt jevn, men det er noe flere kvinner enn menn blant de besøkende. Aldersspennet var fra 15 til 97 år og gjennomsnittet var 47 år, dette er relativt gjennomsnittlig sammenlignet med de ti verneområdene som ble undersøkt av NINA i 2017 og 2018. Figur 4 viser aldersfordeling for de besøkende inndelt i fire grupper.

Figur 4 Aldersfordeling blant de besøkende vist i aldersklasser, oppgitt i prosent (n=1488).

De fleste av de besøkende har høy utdanning; 79 % har høyskole-/universitetsutdanning, 18 % har videregående utdanning og 3 % grunnskole (n=235). Det at det er mange med høy utdanning finner en også i andre tilsvarende brukerundersøkelser (se f.eks. Vorkinn, 2016).

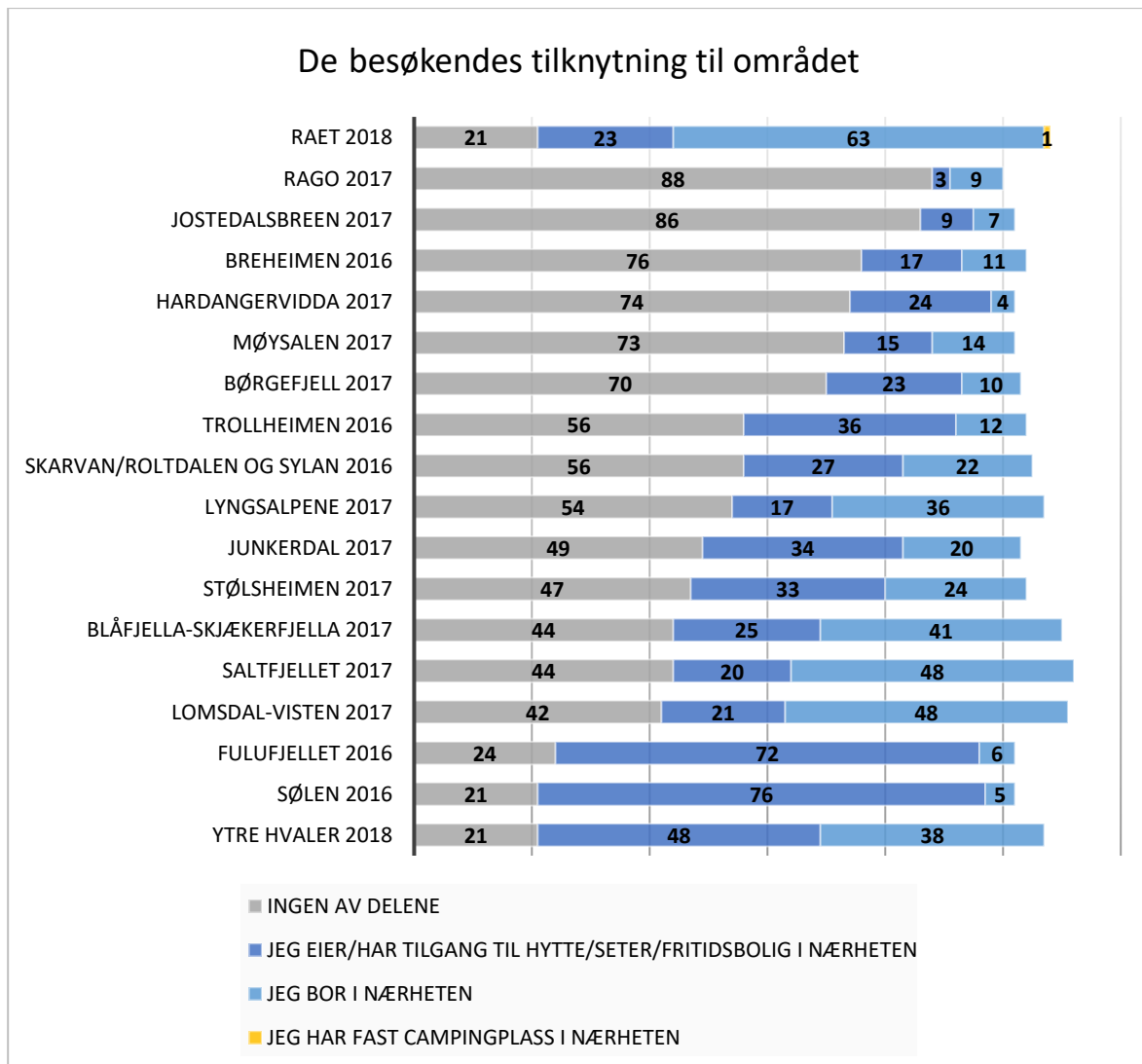
En overveiende andel av de besøkende var nordmenn (se Figur 5) og av disse var 63 % bosatt lokalt – hvilket utgjør 57 % av de besøkende totalt. Dette er et veldig høye tall for andel nordmenn og lokale brukere sammenlignet med det man har funnet i andre undersøkelser. Lokalkommunene er Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland og Risør. Det vil si at 43 % var tilreisende til området. Kun 8 % av de besøkende var utlendinger, blant disse utgjorde tyskere den klart største andelen (39 % av de utenlandske), etterfulgt av nederlendere, franskmenn, svensker og dansker (henholdsvis 6 % og 5 % av de utenlandske for hver av landene). I alt 27 nasjonaliteter, i tillegg til nordmenn, ble registrert i Raet nasjonalpark.

Figur 5 Nasjonalitetsfordeling i Raet nasjonalpark sammenlignet med andre nasjonalparker/verneområder.

I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi sin tilknytning til området (se Figur 6). Det var 23 % som hadde tilknytning til området i form av å eie hytte/fritidsbolig og hele 63 % var bosatt i lokalkommunene. Det er noe overlapp mellom disse to gruppene fordi noen av de som bor i lokalkommunene også har hytte/fritidsbolig ved Raet.

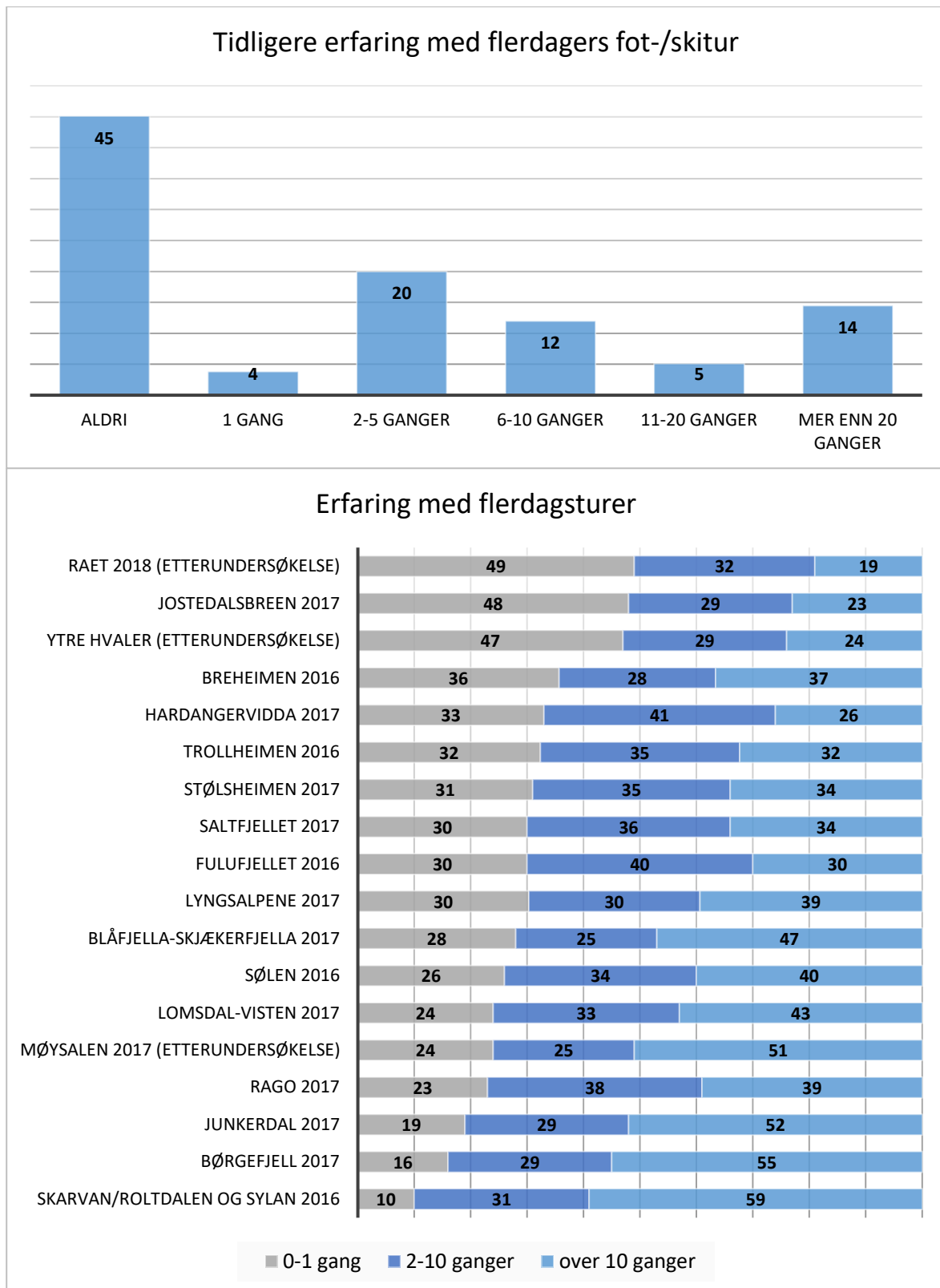
Raet ser ut til å ha en langt større andel besøkende som er lokalt bosatte enn de andre områdene vist i Figur 6 (fra Sølén med den minste andelen: 5 % til Lomsdal-Visten og Saltfjellet med de høyeste andelen: 48 %). I etterundersøkelsen oppga 21 % «ingen av delene» som betyr at de var tilreisende (både utenlandske og nordmenn) uten tilknytning til området via bosted eller hytte/campingplass i nærheten.

Figur 6 Hvilken tilknytning til de besøkende har til Raet nasjonalpark oppgitt i prosent (n=235) sammenlignet med tilsvarende fordeling for andre norske verneområder. Samlet prosent er høyere enn 100 fordi det var mulig å krysse av for flere alternativer. Fast campingplass i nærheten var kun et alternativ i Raet.

4.2 Friluftslivserfaringer og friluftslivsinteresse

Figur 7 viser hvilken erfaring brukerne har med langtur-friluftsliv, ikke knyttet til Raet spesielt, men generelt. Erfaringene blant de besøkende var varierende. Andelen som hadde vært på mer enn 20 langturer er lav og det var en relativt stor andel som ikke hadde erfaring med fler dagerstur. Dette viser at det er relativt få erfarne friluftslivutøvere i Raet nasjonalpark også sammenlignet med andre norske verneområder.

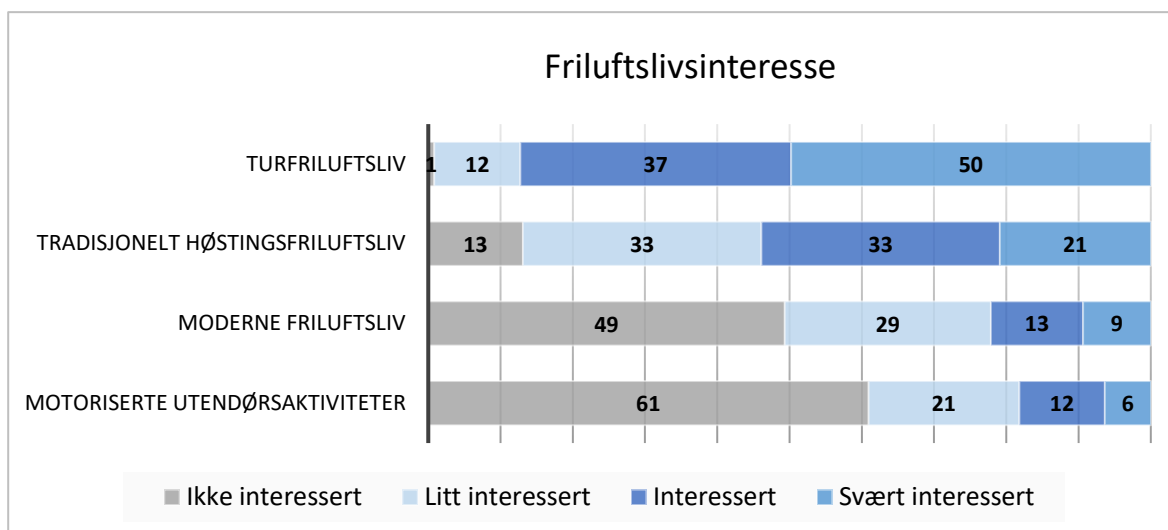

Figur 7 Øverst: Hvor mange ganger brukerne har vært på flerdagers fot-/skitur oppgitt i prosent ($n=235$). Nederst: Besøkende i Raet sin erfaring sammenlignet med andre verneområder. Merk at for de områdene det ikke er presisert at dataene er hentet fra etterundersøkelsen er de hentet i kasseundersøkelsen. I alle områder der vi har sammenlignbare tall i kasse- og etterundersøkelse ser vi at brukerne i etterundersøkelsen samlet har mer erfaring med langturfriluftsliv – altså at det er et lite frafall av mindre erfarne friluftslivsutøvere fra kasse- til etterundersøkelse.

Interessen for ulike typer friluftsliv ble kartlagt i etterundersøkelsen, hvor de ulike aktivitetene ble definert slik:

- **Tradisjonelt høstingsfriluftsliv** (matauk er viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)
- **Turfriluftsliv** (turer til fots og/eller på ski)
- **Moderne friluftsliv** (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr eks. dykking, windsurfing, terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee)
- **Motoriserte utendørsaktiviteter** (eks. båtsport, vannskuter, snøscooter)

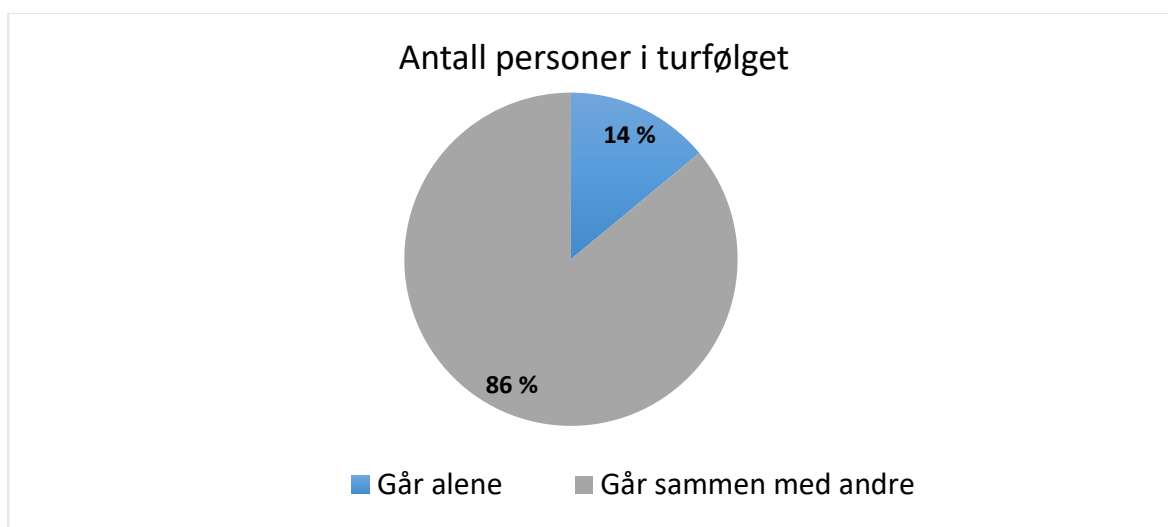
Det var særlig interessen for turfriluftsliv som var stor blant brukerne og det var få respondenter som var helt uinteressert i denne friluftslivsformen (se Figur 8). Sammenlignet med en del andre områder der vi har tilsvarende tall ser vi likevel at det er en noe lavere andel som oppgir at de er *svært interessert*. Interessen for høstingsfriluftsliv er også relativt stor. Motoriserte utendørsaktiviteter er den minst interessante friluftslivsformen. Her oppga 61 % at de ikke var interessert i det hele tatt. Likevel er det samlet sett større interesse for motoriserte utendørsaktiviteter i Raet enn det en har funnet i flere andre nasjonalparker og verneområder der en har sammenlignbare tall, noe som kan – men ikke må – henge sammen med motorisert båtbruk.

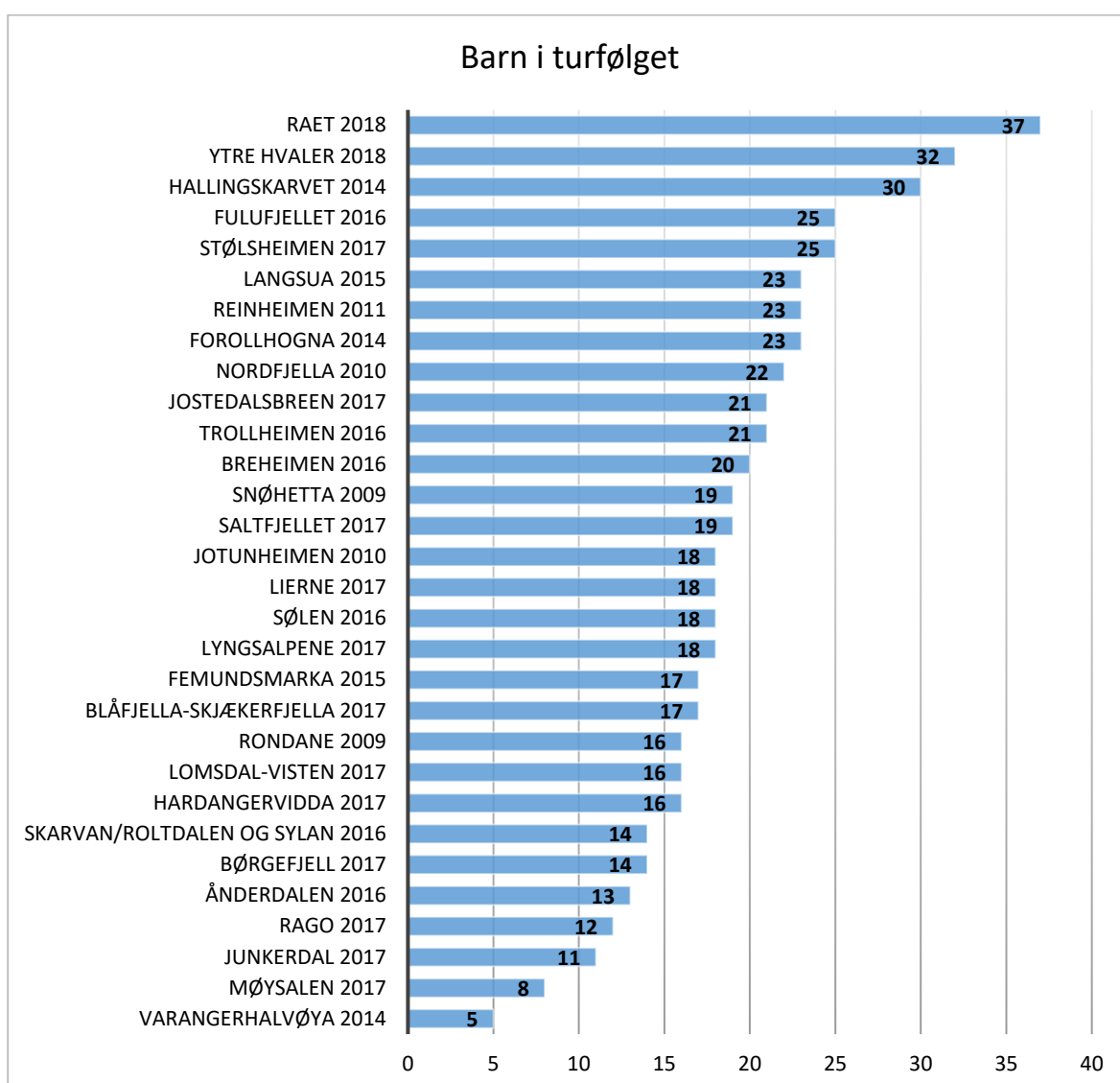
Figur 8 Interesse for ulike former for friluftsliv, vist i prosent (n=235).

4.3 Turfølget

Bruken av Raet er i veldig stor grad knyttet til det sosiale. De færreste var alene da de fylte ut kasseskjema (Figur 9). I gjennomsnitt besto de besøkendes turfølge av 4 personer (inkludert den som har fylt ut kasseskjema). Kun 2 % av de besøkende gikk i turfølger med mer enn 10 personer og største gruppe besto av 83 personer. Sammenlignet med andre større verneområder hadde en stor andel av de besøkende i Raet med barn under 15 år i turfølget (Figur 10). En liten andel på 3 % av de besøkende var på en organisert tur da de fylte ut skjemaet. Tur i regi av familie/venner, turgrupper, frivillige organisasjoner og kajakklubb utgjorde de vanligste organiserte turene. De aller fleste ankom området med bil/motorsykel (44 %) eller motorbåt (36 %), mens 3 % hver seg oppga at de hadde benyttet *offentlig transport* eller *seilbåt*. Svært små andeler hadde benyttet seg av sykkel (2 %) og andre «framkomstmidler» (9 %, inkluderer til fots, bobil, kano/kajakk, ferge og svømming).

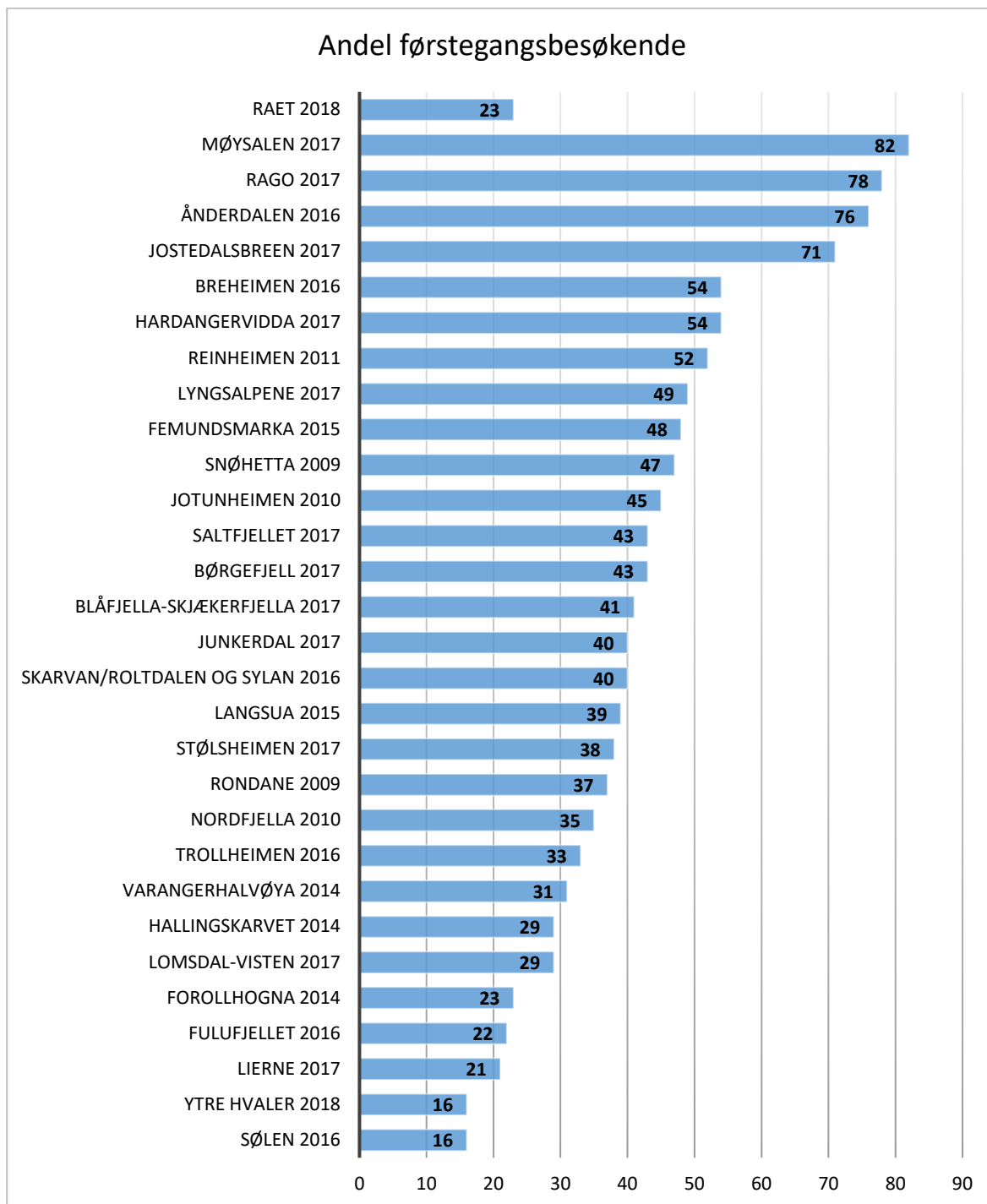
Figur 9 Gruppestørrelse på turen respondentene fylte ut kasseskjema (n=1604).

Figur 10 Andel som har med barn i følget (n=1638) sammenlignet med andre verneområder.

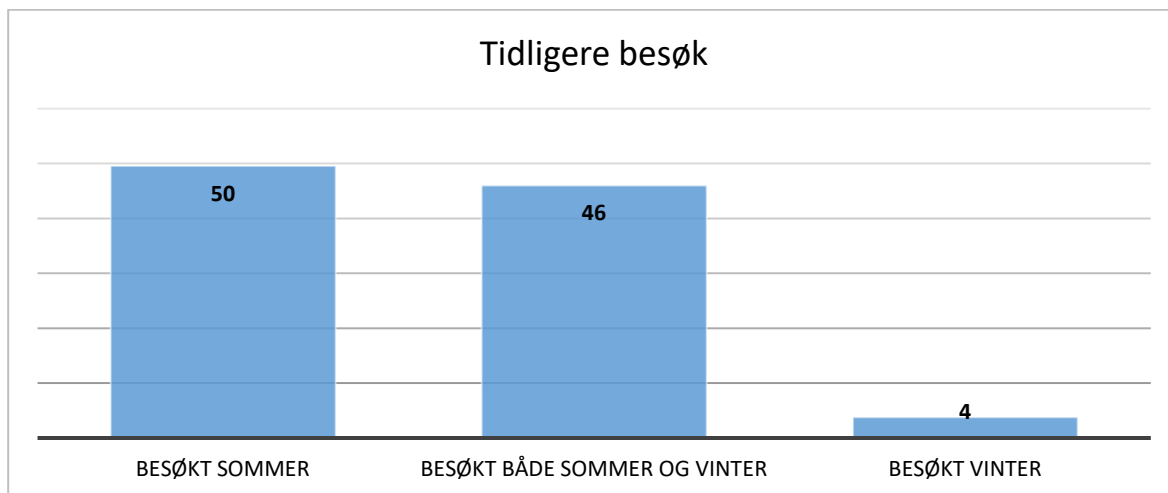
4.4 Tidligere besøk og kjennskap til Raet nasjonalpark

Tjueprosent var i Raet nasjonalpark for første gang sommeren 2018. Sammenlignet med andre større verneområder er det en relativt lav andel førstegangsbesøkende i Raet (se Figur 11). Dersom vi splitter opp tallene finner vi at 76 % av de utenlandske besøkende besøkte området for første gang, mens den tilsvarende andelen for nordmennene (utenom lokale) var vesentlig lavere (33 %). For de av nordmennene som er lokalt bosatt var andelen førstegangsbesøkende naturlig nok enda lavere (8 %).

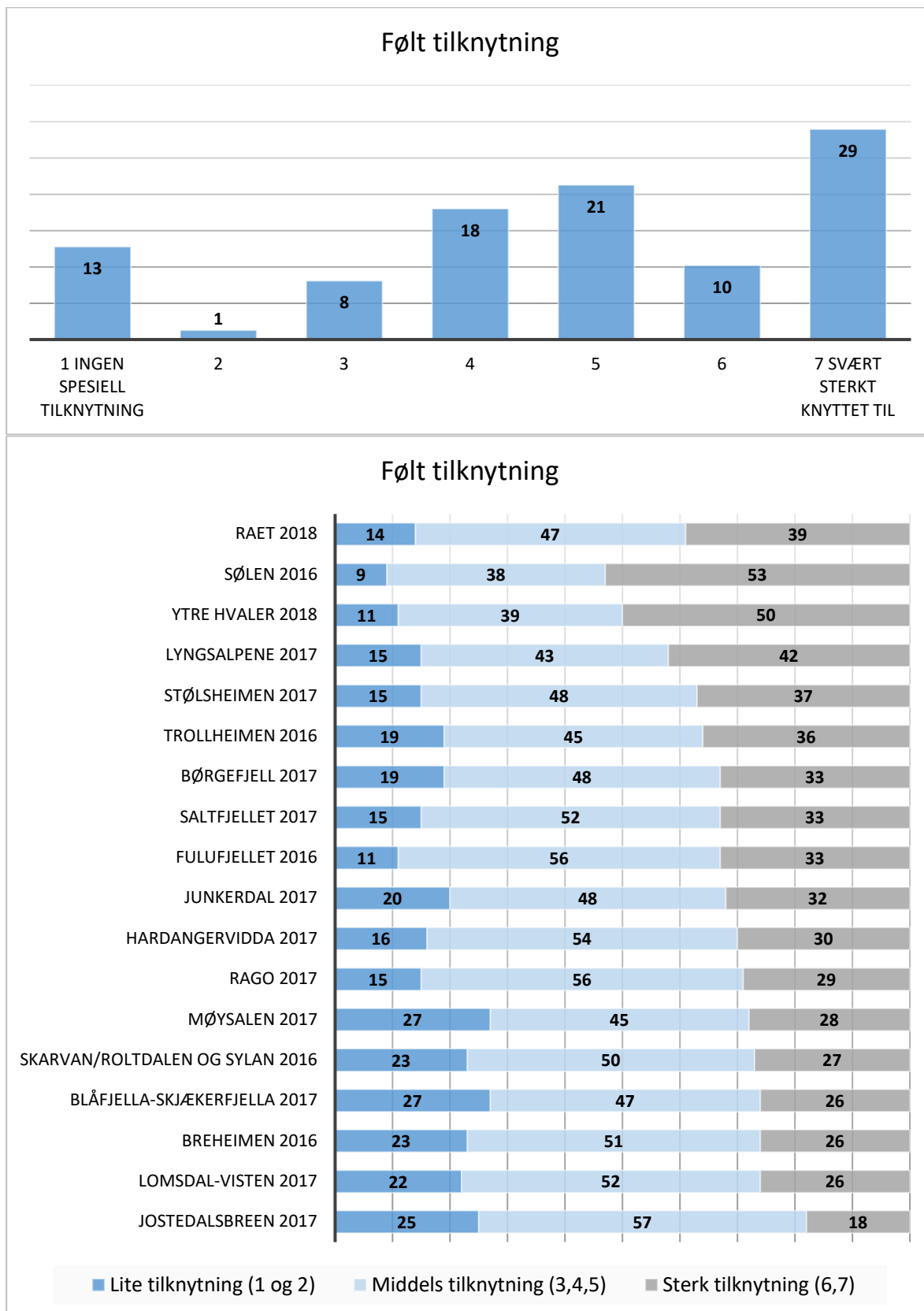
Figur 11 Prosentandeler førstegangsbesøkende i Raet nasjonalpark (n=1544) sammenlignet med andre norske verneområder.

Blant de som hadde besøkt Raet tidligere hadde de fleste vært der sommerstid (totalt 96 %); en del færre (50 %) hadde vært i området vinterstid (Figur 12). I gjennomsnitt hadde de som har besøkt området tidligere vært på 32 sommerturer (n=1149, SE:2,007) og 36 vinterturer (n=602, SE:2,859) i området. De som har vært i området før har generelt vært der relativt mange ganger, noe som nok henger sammen med at det er mange lokale brukere og hytteeiere i Raet.

Figur 12 Sesongfordeling for når de som har besøkt Raet tidligere har vært der, oppgitt i prosent (n=1194)

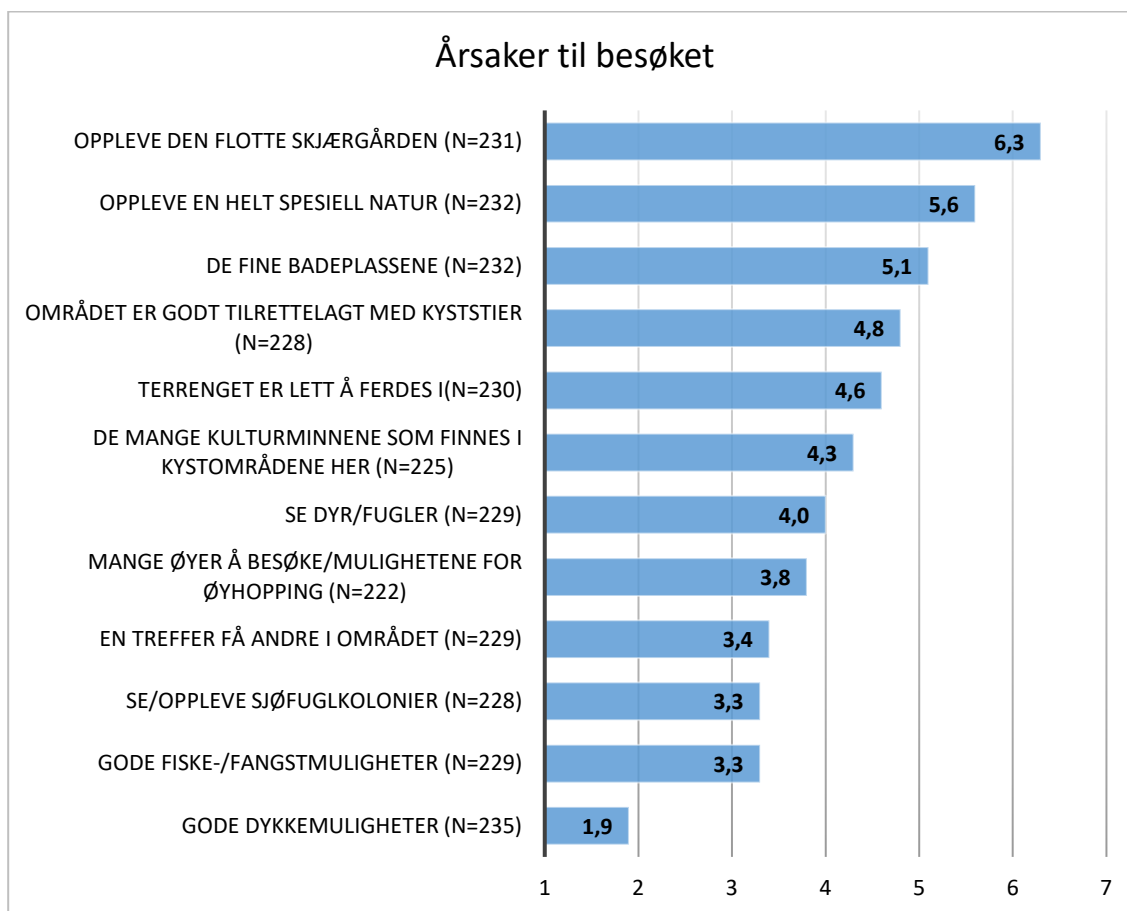
Figur 13 (øverst) viser hvor knyttet brukerne oppga at de føler seg til Raet nasjonalpark. Samlet er det ganske mange som følte mer enn middels sterk tilknytning (verdi 5-7) til området (60 %). Følelsen av tilknytning henger oftest sammen med lang tids bruk og erfaring fra området. Blant de som har besøkt området før var det 65 % som oppga at de følte en tilknytning over middels og for førstegangsbesøkende var tilsvarende prosentandel kun 11 %. Vi konkluderer med at sammenlignet med andre verneområder føler de besøkende til Raet relativt stor grad av tilknytning til området (Figur 13, nederst).

Figur 13 Øverst: prosentfordeling som viser hvor knyttet brukerne føler seg til Raet nasjonalpark (n=235). Nederst: prosentfordeling som viser hvor knyttet brukerne i andre verneområder følte seg til respektive område.

4.5 Årsaker til å besøke Raet

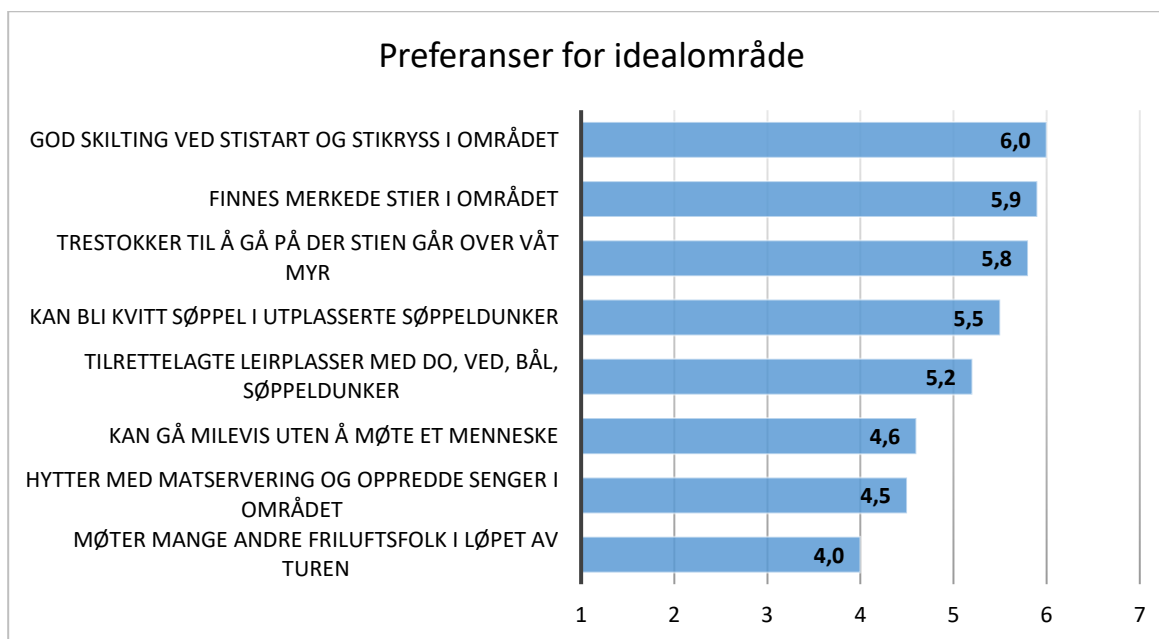
Brukerne ble bedt om å oppgi hvor viktig ulike årsaker var for at de valgte å besøke Raet nasjonalpark siste år (Figur 14). Det ble listet opp fire ganske generelle årsaker og åtte årsaker som var tilpasset området. De sistnevnte omhandlet kystlandskapet som sådan og øyer/holmer, kyststier, badeplasser, kulturminner, sjøfuglkolonier, fangst/fiske- og dykkemuligheter. Hvilke årsaker som er viktige for brukerne vil også henge sammen med/påvirke aktivitetsutøvelse, hva slags tur en er på m.m. De klart viktigste motivene var knyttet til naturopplevelse, noe en også har funnet i nær sagt «alle» undersøkelser i naturområder i Norge – også utenfor verneområder). Selv om ordlyden er ulik i undersøkelsene og ikke kan sammenlignes direkte er dette likevel et helt tydelig resultat (Vorkinn 2016; Selvaag m.fl., 2017a, Wold & Selvaag 2017a, b; Vistad m.fl. 2017). I Raet 2018 ble formuleringene *å oppleve en helt spesiell natur og oppleve den flotte skjærgården* brukt, disse fikk en gjennomsnittsskår på henholdsvis 5,6 og 6,3. Også *fine badeplasser, tilretteleggingen med kyststier, at terrenget er lett å ferdes i og kulturminnene i området* fikk gjennomsnittsverdier over middelverdien (4). De resterende årsakene fikk gjennomsnittsskårer på eller under middelverdien 4. Dette kan henge sammen med at noen av disse er mer spesifikke/for spesielt interesserte og kanskje mindre aktuelle for alle typer turer, aktiviteter eller besøkende. Det kan også være at respondenter ikke skiller helt på hvor stor betydning disse forholdene hadde for at de valgte å besøke området og hvordan de samme forholdene ble oppfattet på den aktuelle turen. Dette kan for eksempel være gjeldende for påstanden «*terrenget er lett å ferdes i*».

Figur 14 Gjennomsnittsskår for hvor viktige ulike årsaker var for at en valgte å besøke Raet nasjonalpark siste år, på en skala fra 1 «ingen betydning» til 7 «svært stor betydning». (Antall respondenter var 235, men variablene har lavere utvalgsstørrelse fordi noen krysset av for «vet ikke»).

4.6 Idealområde og purisme

Respondentene ble bedt om å oppgi hvordan de stilte seg til åtte ulike forhold for deres tenkte «idealområde» for en lengre tur i skogs- eller fjellterreng om sommeren, altså er svarene på dette spørsmålet ikke knyttet til Raet nasjonalpark som sådan (se for øvrig ytterligere utdyping av dette spørsmålet i kapittel 2.3). Disse variablene er lagt inn i spørreskjemaet fordi vi vet at individuelle naturbrukere er ulike, har ulike forventninger til et turområde og har ulike preferanser for tilrettelegging etc. Figur 15 viser gjennomsnittskår for de åtte variablene. Generelt er respondentene mer enn gjennomsnittlig positive til de fleste av forholdene. Brukerne var svært positivt til merking, både det at det er god *skilting ved sti-start/stikryss* og *at det finnes merkede stier*, fikk veldig høye gjennomsnittskårer. Det samme gjorde *at det er lagt ned trestokker der stien går over våt myr*. Det å *kunne bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker* og *at det finnes tilrettelagte leirplasser* fikk også høy gjennomsnittskår. Det å *møte mange andre friluftsfolk i løpet av turen* var respondentene derimot mer negative til og dette forholdet fikk en gjennomsnittsverdi rundt middels.

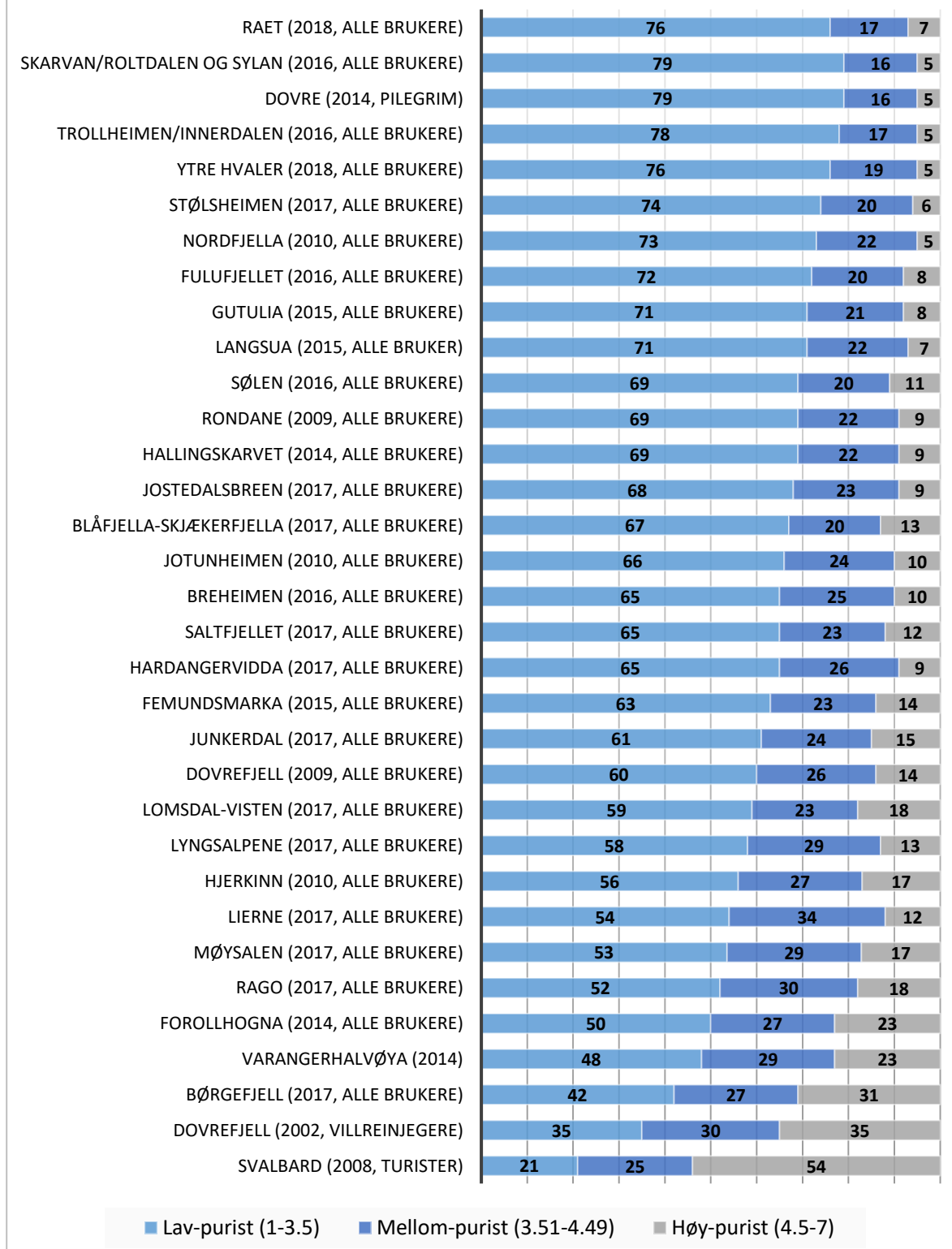
Figur 15 Respondentenes gjennomsnittsskår på åtte ulike preferanser for det ideelle langtuo-
område, på en skala fra 1 svært negativt, via 4 nøytralt, til 7 svært positivt (n=235).

Fra disse åtte variablene⁵ kan en kategorisere den totale gjennomsnittsskåren for det vi kaller purisme, som beskriver brukernes preferanser for tilretteleggingstiltak og i hvilken grad en foretrekker å møte andre mennesker på tur (se forøvrig kapittel 2.3 for ytterligere beskrivelse av variabelen). Lavpurister foretrekker tilrettelegging og det å møte mange mennesker på tur er greit eller preferert, mens høypurister foretrekker lite tilrettelegging og vil i større grad være alene på tur. Ved inndeling av respondentene i purismeklasser var andelen lavpurister på 76 %, mellompurister 17 % og høypurister 7 % (se Figur 16).

Figur 16 viser purismeklassifisering for en rekke ulike brukere/naturområder i Norge. Vi ser at Raet nasjonalpark er plassert i øvre del av figuren. Området har en høy andel *lavpurister* sammenlignet med andre områder det finnes tilsvarende data fra.

⁵ Her er 7 av utsagnene «snudd» for å få alle på samme skala: purismeskalaen, se ytterligere beskrivelse i kapittel 2.1

Purismeklassifisering sammenlignet med andre områder/brukergrupper

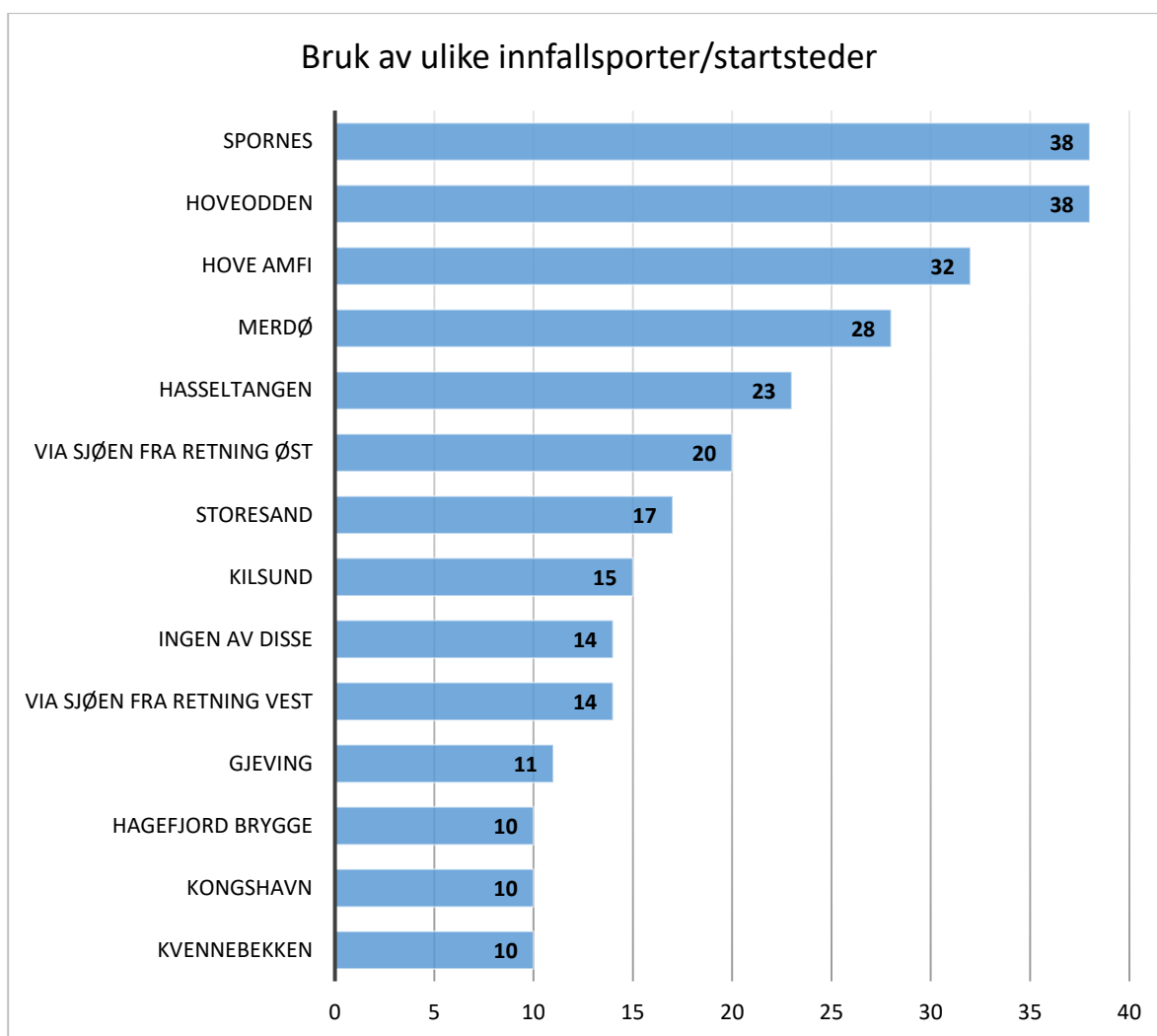

Figur 16 Inndeling i de ulike purismekategoriene for ulike områder/brukergrupper, oppgitt i prosent. Tall fra Svalbardturister er hentet fra Hagen m.fl., 2012, resten er fra litteraturliste brukerundersøkelser i vedlegg.

5 Bruken av området

5.1 Romlig bruk

Respondentene ble spurt om de hadde startet turen(e) sin(e) i Raet det siste året ved en eller flere av 11 opplistede startsteder (se Figur 17) – i tillegg kunne de krysse av at turen startet via sjøen i hhv. østlig eller vestlig retning og det var også et alternativ «ingen av disse». Av de 11 startstedene som var listet opp var Spornes, Hoveodden, Hoveamfi og Merdø de mest brukte; nesten 40 % av respondentene hadde brukt Spornes og Hoveodden, mens rundt 30 % hadde startet ved henholdsvis Hove amfi og Merdø (se Figur 17). Til sammen oppga 34 % at de hadde ankommet område via sjøen⁶. Den samlede prosenten i Figur 17 (alle innfallsporner/startsteder samlet utgjør 280 %) indikerer at mange av de besøkende har brukt flere av innfallsporene/startsteder i 2018. Dette stemmer godt overens med at det er mange flergangsbesøkende og lokale blant brukerne av Raet. 14 % oppga at de hadde ankommet Raet via andre steder enn disse.

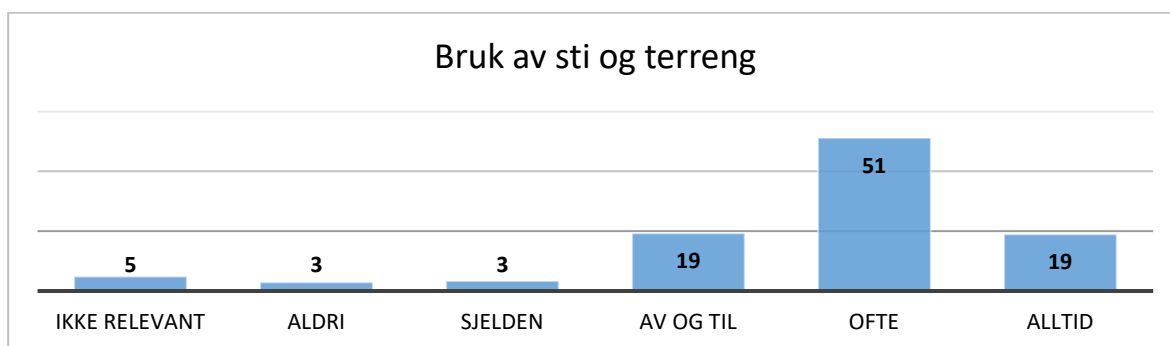

Figur 17 Prosentfordeling som viser respondentens bruk av ulike innfallsporner/startsteder i Raet det siste året (n=235). Totalprosenten er langt høyere enn 100 %, noe som indikerer at mange har brukt flere innfallsporner/startsteder i 2018.

⁶ Vi har ikke kontrollert for om det kan være (noen av) de samme respondentene som har ankommet Raet via sjøen både fra øst og vest.

5.2 Bruk av sti og vei

I etterundersøkelsen ble respondentene som hadde gått eller syklet i området⁷ spurt om hvor mye av tida de brukte tydelige/merkede stier og veier i Raet i 2018 (se Figur 18). Til sammen oppga 70 % at de **alltid** eller **ofte** brukte stier/veier, mens 25 % gjorde det **av og til** eller **sjeldnere** – 5 % svarte «ikke relevant» på dette spørsmålet. Det er liten tvil om at stien er det viktigste «anlegget» for friluftsliv, både innenfor og utenfor verneområdene. Veldig mye av naturbruken er knyttet til stier. Det er imidlertid viktig å ha i bakhodet at selvregistreringskassene for det meste er plassert ved innfallspor/ langs stiene – respondentene som besvarer spørreskjemaet ved slike lokaliteter har valgt å bruke stien på turen (i hvert fall på starten av turen), det vil derfor være sannsynlig at ferdsel utenfor sti/vei kanskje har et noe større omfang enn det som fremkommer av svarfordelingen på dette spørsmålet. Det er også nærliggende å tenke at noe ferdsel også foregår på svaberg, øyer o.l. der det i mindre grad er stier, men likevel lett framkomst til fots/sykkel. Mange flergangsbesøkende, og en del bruk av sjøen tilsier også at bruken utenfor sti/vei kan være større enn spørsmålet alene antyder. Mye av bruken i Raet er knyttet til sjøen hvor stien i mindre grad er viktig, samtidig hadde kun 12 % i undersøkelsen verken gått eller syklet i området det siste året.

Figur 18 Prosentfordeling som viser bruken av tydelige/merkede stier og veier når de besøkende gikk eller syklet i Raet nasjonalpark sist år (n=207).

5.3 Sesongbruk

I etterundersøkelsen oppga over 85 % av de besøkende at de hadde besøkt Raet nasjonalpark flere ganger i løpet av siste år. Dette virker logisk med tanke på den høye andelen lokale brukere (uavhengig av om de hadde besøkt området en eller flere ganger siste år) ble også bedt om å oppgi bruken siste år fordelt på fire ulike sesonger (se Tabell 5). Naturlig nok hadde nesten alle vært der i løpet av sommersesongen. I overkant av 63 % hadde vært i Raet i vårsesongen. Vinter- og høstsesongen var de periodene da færrest hadde vært i området, men over halvparten brukte området også da. Av de som brukte området til ulike årstider var gjennomsnittlig antall bruksdager i vintersesongen 9 dager, våren og senhøsten 10 dager og sommeren 17 dager. Dette indikerer at en del av de besøkende bruker området relativt mye og gjennom ulike deler av året, noe som kan ha sammenheng med den høye andelen av lokale brukere.

Tabell 5 Bruk av Raet nasjonalpark gjennom året (n=235).

	N	%	Min	Max	Gj.snitt	Std.feil
Antall dager i vintersesongen: jul-påske?	131	56	1	60	9	0,91
Antall dager i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)?	148	63	1	60	10	0.87
Antall dager i sommer/høstsesongen: juni-september?	214	91	1	100	17	1.2
Antall dager senhøstes: oktober-jul?	130	55	1	60	10	1.1

⁷ Se Figur 19 for å se hvor mange som hadde syklet/gått.

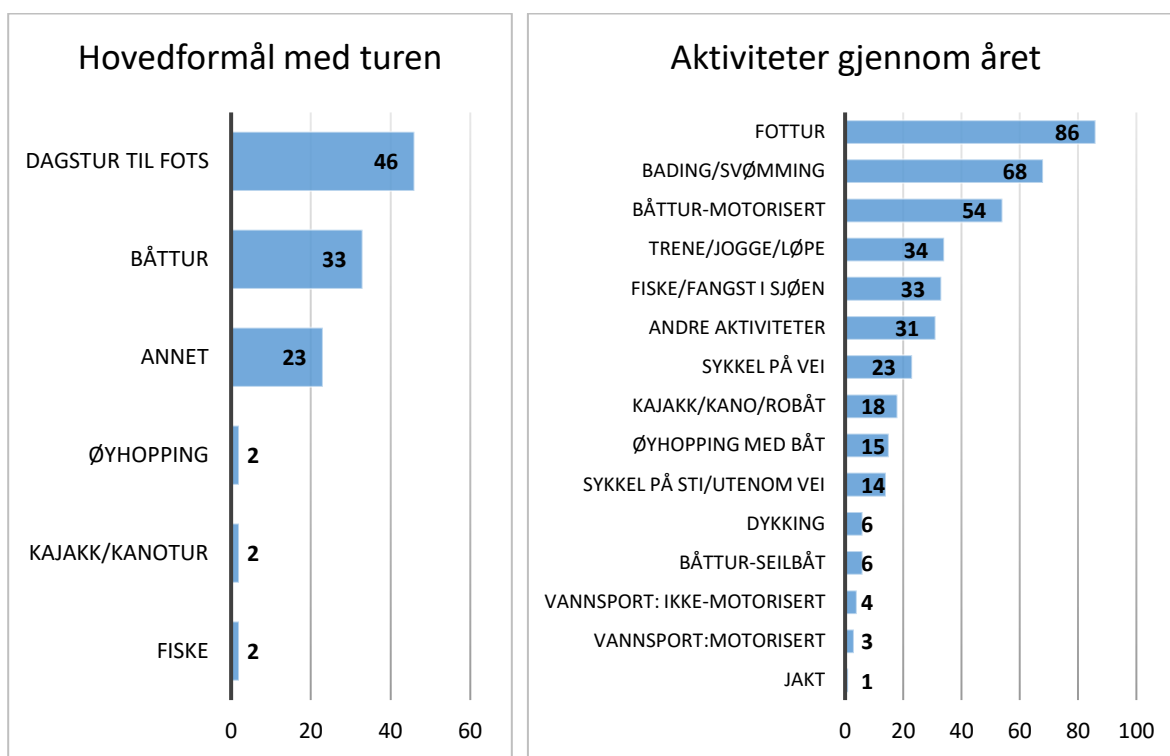
5.4 Type bruk

5.4.1 Formålet med turen og bruken gjennom året

Respondentene ble bedt om å oppgi hovedformålet med turen de var på da de fylte ut kasseskjemaet (se Figur 19, venstre side). Fem ulike formål var listet opp, i tillegg til «*annet*». I alt 46 % skulle på dagstur til fots og 33 % skulle på båttur. Det var lave andeler som skulle på øyhopping, kajakk/kanotur eller fiske. I annet-kategorien var det 23 % som krysset av for og de fleste nevnte ulike former for hytte/telt/camping-turer, strand/soling/bading og sykkelturet. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ og den sammenlagt prosentfordelingen er dermed over 100 %.

I etterundersøkelsen ble respondentene bedt om å oppgi hvilke aktiviteter de hadde drevet med i Raet nasjonalpark i løpet av det siste året. Prosentfordelingen for ulike aktiviteter vises også i Figur 19 (høyre side). Det var flest som oppga fottur, noe vi også finner i fjell-/skog-nasjonalparker. Nesten 70 % hadde badet/svømt og over halvparten hadde vært på motorisert båttur – noe som skiller seg vesentlig, om en ikke overraskende, fra fjell-/skogs-nasjonalparker. Rundt en tredjedel hadde trent/jogget/løpt, bedrevet fiske/fangst i sjøen eller drevet med andre aktiviteter. Blant «andre aktiviteter» var det piknik/båltur, fotografering, geocaching og bærplukking som ble hyppigst nevnt.

Blant de 18 % som hadde vært på kajakk/robåt/kanotur hadde 95 % brukt kajakk, 19 % hadde brukt robåt og 7 % hadde brukt kano (n=42)⁸. Til sammen hadde 27 % syklet⁹ og av disse hadde rundt 80 % syklet på vanlig sykkel og rundt 10 % hadde brukt el-sykkel eller sti-/fatbike.

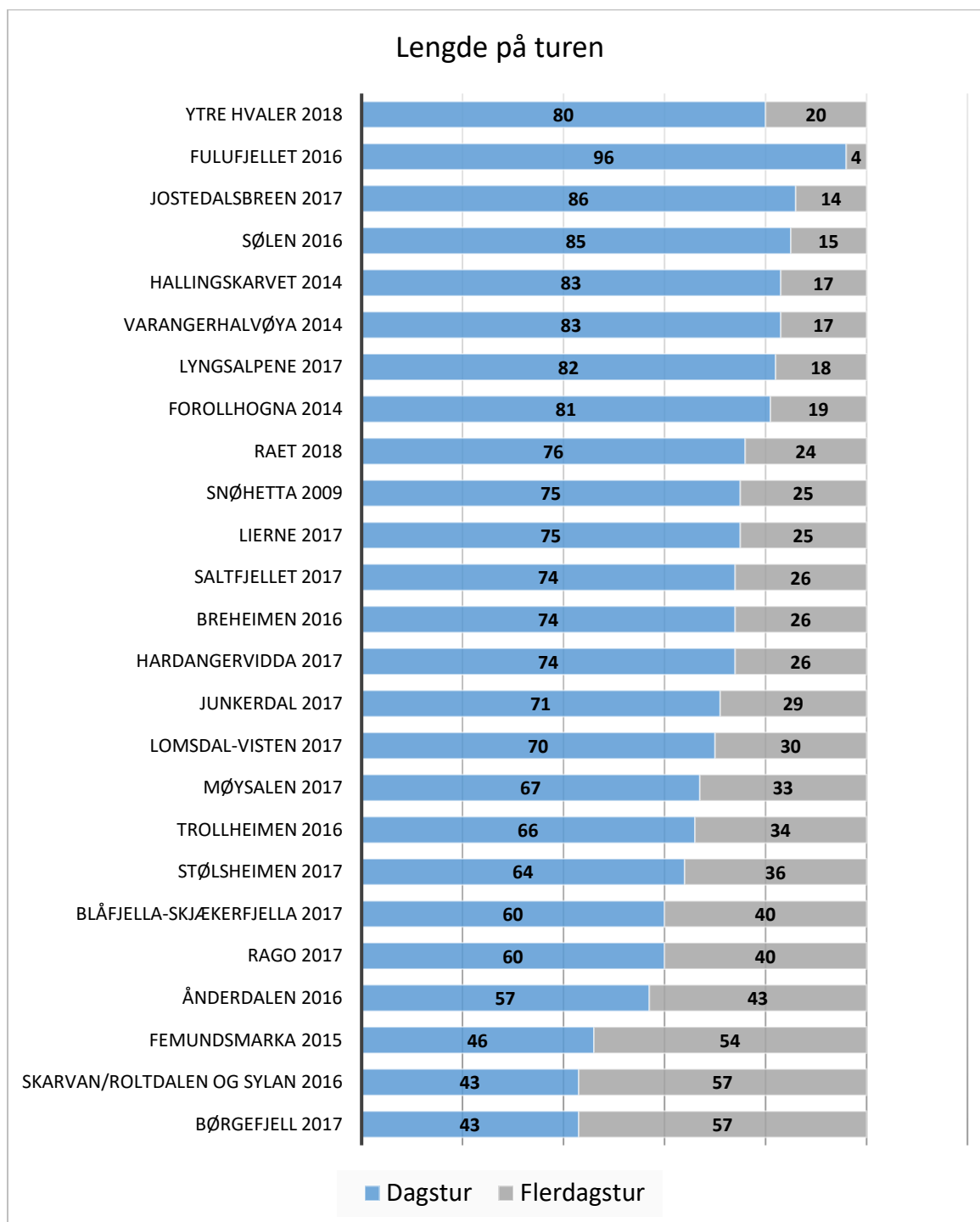
Figur 19 Deltakelse i ulike aktiviteter i Raet nasjonalpark på turen da de fylte ut kasseskjema (til venstre, n=1667) og for siste år (til høyre, n=235). Oppgitt i prosent av respondentene. Det var mulig å krysse av for flere svaralternativ så den totale prosenten overstiger 100.

⁸ Det var mulig å krysse av for flere typer ikke-motorisert båt, slik at den samlede prosenten overstiger 100.

⁹ Fler hadde både syklet på vei og utenfor vei dermed overlapper andelene som hadde syklet og totalandel som hadde syklet i området er lavere enn de to sykkel-kategoriene.

5.4.2 Tid i nasjonalparken og overnatting

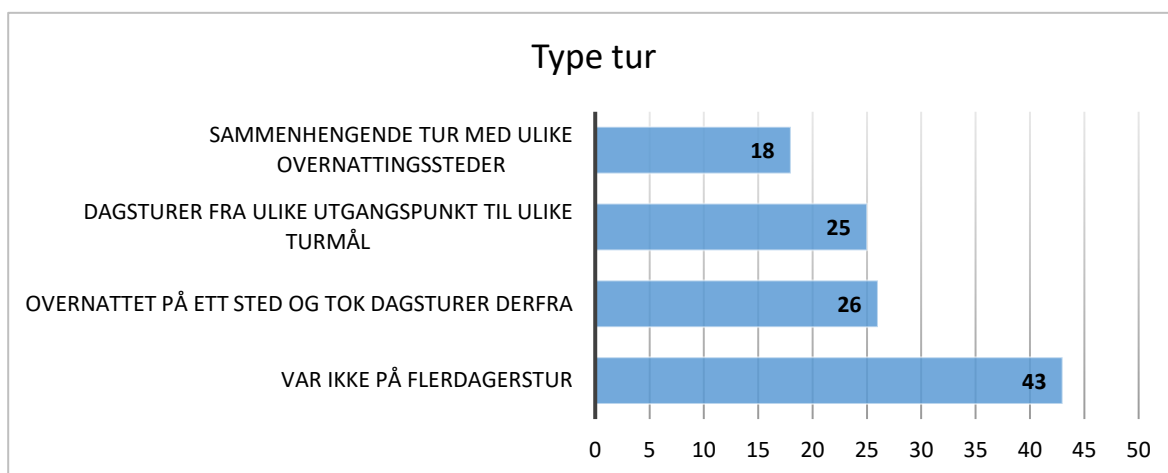
Figur 20 viser at tre fjerdedeler av de besøkende var på dagstur da de fylte ut kasseskjemaet. Dagsturene varierte i lengde fra 0,45 minutter til 24 timer, og en gjennomsnittlig tur var på i underkant av 3 timer (SE=0.097). Flerdagersturene varte fra 2 dager og opp til 48 dager, men var i gjennomsnitt på i underkant av 5 dager (SE=0.309).

Figur 20 Turlengde på den aktuelle turen da de besøkende fylte inn kasseskjema (n=825).

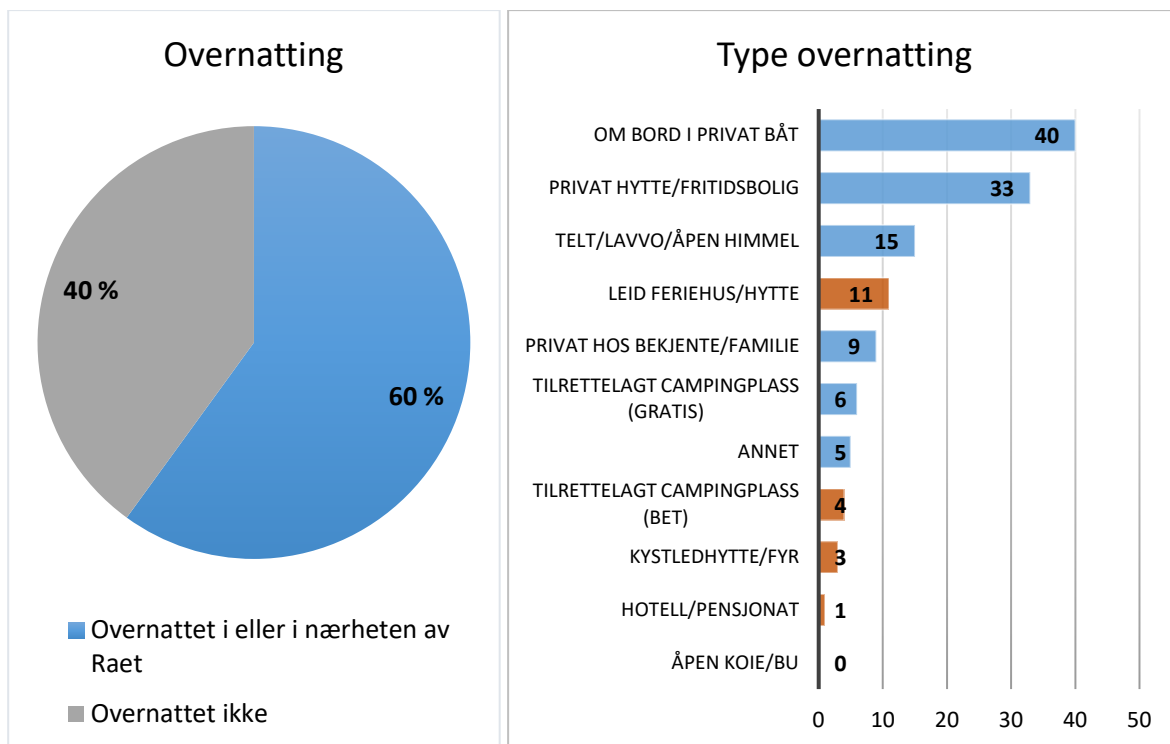
Brukerne ble også bedt om å oppgi hva slags turer de hadde vært på i Raet i løpet av siste år (i etterundersøkelsen). I alt 43 % hadde bare vært på dagstur(er) (Figur 21 indikert via nederste søyle *var ikke på flerdagersturer*), mens 57 % hadde vært på tur(er) over flere dager. Vi ser at andelen som oppgir at de har vært på flerdagerstur gjennom hele året er langt større enn det som ble oppgitt i kasseundersøkelsen (Figur 20). Dette kan ha flere årsaker. En mulig årsak er at de som ferierer på hytte/fritidsbolig fyller inn dagstur på kasseskjemaet, fordi det der spørres om lengde på denne turen. I etterundersøkelsen spør vi mer spesifikt om turen(e) dersom brukeren har vært i området sammenhengende i flere dager, og særlig alternativet «overnattet et sted og gikk dagsturer fra dette stedet» kan tenkes å være sammenfallende med det å være på hytte/fritidsbolig. En annen mulig årsak er at vi har en skjevhet i etterundersøkelsen sammenlignet med kasseundersøkelsen: at det er flere flerdagersbesøkende enn dagsbesøkende som har oppgitt e-postadresse. I tillegg fyller de fleste inn kort bare en gang selv om de har vært i området flere ganger, og det kan også være slik at det tilfeldigvis har vært slik at noen har vært på dagstur da de fylte inn kort, men at de i løpet av året også har vært på flerdagersturer.

Etterundersøkelsen viser at av de som var på flerdagersturer i Raet i 2018, overnattet 26 % på ett sted og gikk dagsturer fra dette stedet. Nesten like mange gikk dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål, mens 18 % gikk en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder. De turmålene som ble hyppigst nevnt på alternativet *dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål* var Hove, Spornes og Tromlingene (se vedlegg 3 for fullstendig liste). Det var mulig å krysse av flere alternativ og den sammenlagte prosenten overstiger 57 %, så noen respondenter har vært på flere ulike typer flerdagersturer

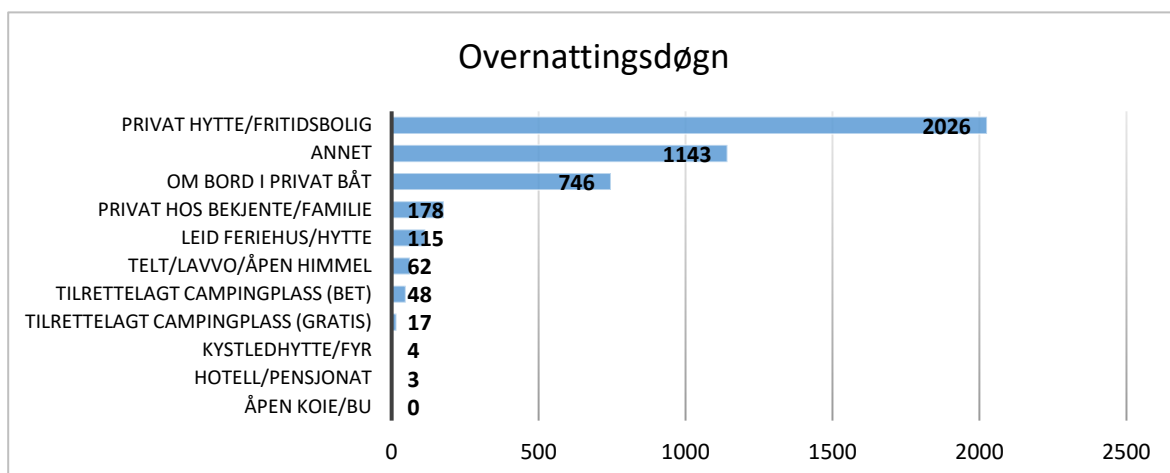
Figur 21 Svarfordeling for spørsmålet «Hvis du var i Raet nasjonalpark sammenhengende i flere dager for å f.eks. gå tur, sykle eller farte rundt med båt hva slags tur(er) var du på?» - oppgitt i prosent (n=235)

I alt 60 % hadde overnattet i eller i nærheten av Raet nasjonalpark i forbindelse med besøket/besøkene siste år (Figur 22). Dette betyr at besøkene i Raet også genererer overnattingsdøgn blant lokale (utover bosted) i tillegg til tilreisende og hytteeiere (de to sistnevnte gruppene utgjorde til sammen 44 % - jamfør Figur 6). Nesten halvparten av de lokale hadde overnattet, mens 80 % av de andre besøkende til området hadde gjort det samme. Det var flest som overnattet om bord i *privat båt/hytte/fritidsbolig*, i *telt/lavvo/under åpen himmel* eller i *leid feriehus/hytte*. Få hadde overnattet *på tilrettelagt campingplass* (dette gjaldt både for plassene hvor man måtte betale og de som var gratis), *kystledhytte/fyr* eller *hotell/pensjonat*. Ingen hadde benyttet seg av *åpen koie/bu*, noe som stemmer godt med at denne overnattingsformen ikke er tilgjengelig i nasjonalparken.

Figur 22 Prosentandeler som har overnattet i eller i nærheten av Raet nasjonalpark i forbindelse med besøket/besøkene i løpet av siste år til venstre (n=235). Prosentfordeling som viser hvor mange av respondentene som har overnattet på ulike måter i løpet av siste år til høyre (n=141). Det var mulig å krysse av flere overnattingstyper slik at prosenttallene totalt overstiger 100. De alternativene med oransje farge er overnattingstyper der man må betale for å overnatte, mens de blå er gratis overnattingstyper. «Annet»-kategorien kan være både betalte og gratis overnattingstyper.

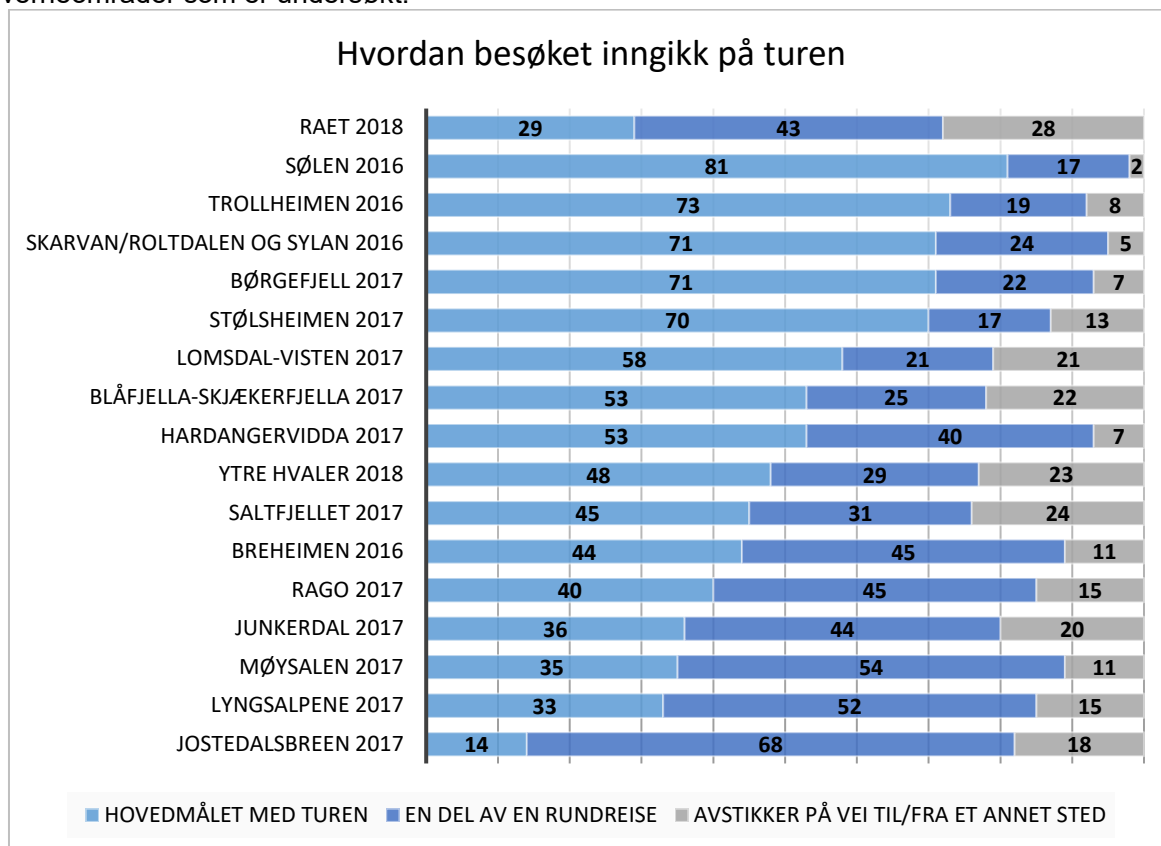
Hvis vi ser nærmere på antall overnattingdøgn, og ikke bare på prosentandeler av respondentene som benyttet overnattingalternativene, blir bilde noe mer nyansert (se Figur 23). Det var over 2000 overnattingdøgn knyttet til privat hytte/fritidsbolig – og dette skilte seg klart ut. Få krysset av for «annet», men dette alternativet hadde et høyt antall overnattingdøgn. Overnatting om bord i privat båt hadde også relativt mange overnattingdøgn. De andre overnattingstypene genererte relativt få overnattingdøgn.

Figur 23 Antall overnattingdøgn til sammen for respondentene som hadde overnattet i de ulike overnattingstypene.

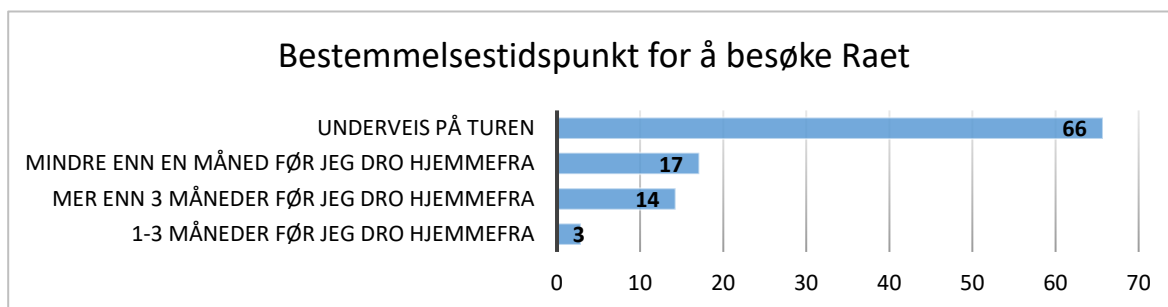
5.5 Raet nasjonalpark som besøksmål

De som bare hadde besøkt Raet nasjonalpark én gang siste år (15 % av respondentene) fikk spørsmål i etterundersøkelsen om hvordan besøket i nasjonalparken inngikk i den turen de var på (se Figur 24). Av disse oppga 43 % at Raet var en del av en rundreise, mens henholdsvis 29 og 28 % oppga Raet som hovedformålet med turen eller at det var en avstikker på vei til/fra et annet sted. At det er så jevn fordeling mellom de tre alternativene skiller seg fra andre norske verneområder som er undersøkt.

Figur 24 Prosentfordeling som viser hvordan besøket i Raet inngikk i turen de besøkende var på (n=35) sammenlignet med andre større verneområder i Norge. Spørsmålet ble stilt til de som oppga at de hadde besøket området en gang siste år.

De som oppga at de kun hadde besøkt Raet en gang siste år ble også spurt om når de bestemte seg for å besøke området (se Figur 25). De aller fleste bestemte seg underveis på turen, kun 34 % bestemte seg før turen hadde begynt. Dette skiller seg fra andre verneområder hvor det finnes tilsvarende data – hvor andelen som bestemmer seg på forhånd før besøket er vesentlig større.

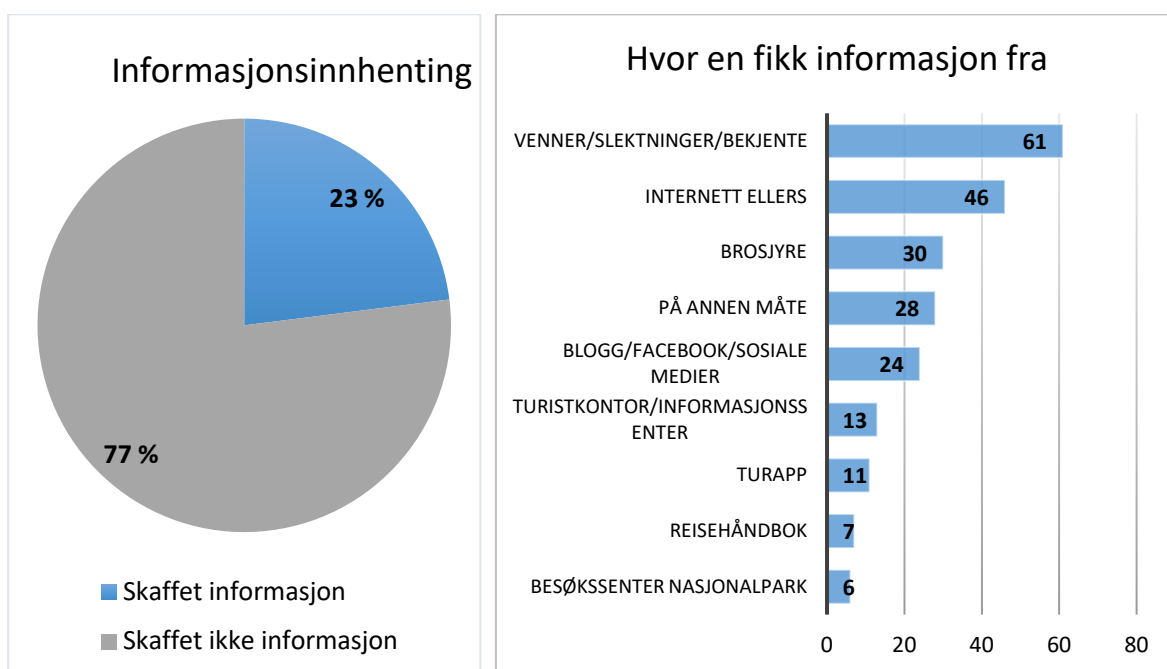

Figur 25 Bestemmelsestidspunkt for å besøke Raet (n=35). Spørsmålene ble stilt til de som oppga at de kun hadde besøkt Raet nasjonalpark en gang siste år.

6 Innhenting av informasjon og bruk av sosiale media

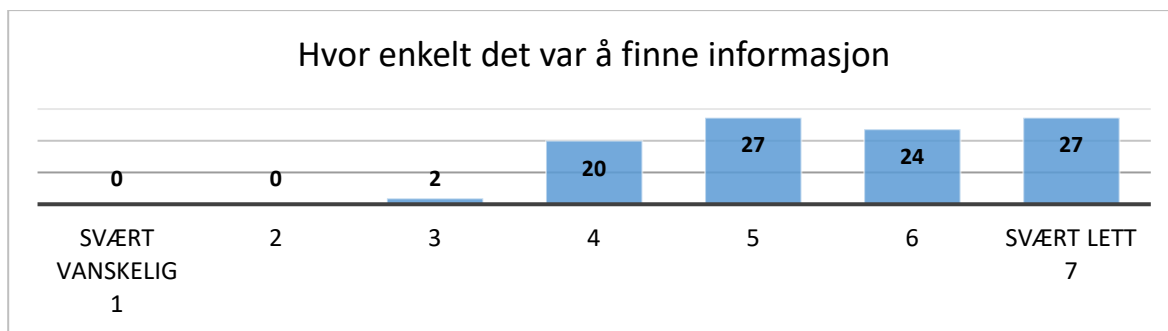
6.1 Innhenting av informasjon og foretrukket informasjon

I etterundersøkelsen oppga i underkant av en fjerdedel at de hadde innhentet informasjon om Raet nasjonalpark før besøket/besøkene (se Figur 26). Det er naturlig å tenke seg at førstegangsbesøkende i større grad enn erfarne brukere søker informasjon i forkant av besøket. I etterundersøkelsen var andelen førstegangsbesøkende 8 %, noe som kunne være med på å forklare at andelen som innhenter informasjon er forholdsvis lav. Ser vi på informasjonsinnhenting og tidligere besøk i sammenheng ser vi imidlertid at andelen er enda lavere blant de førstegangsbesøkende (merk imidlertid at det dreier seg om svært få respondenter slik at tilfeldigheter kan gi utslag). Venner/slektninger/bekjente og internett var de klart vanligste informasjonskildene (se Figur 26). Agderposten, Facebook og karttjenester var de internettsidene som ble nevnt flest ganger (se vedlegg 4 for fullstendig liste). I alt 28 % krysset av for alternativet «på annen måte» og her var det egne erfaringer med området som ble nevnt, samt ulike bøker, kart og media.

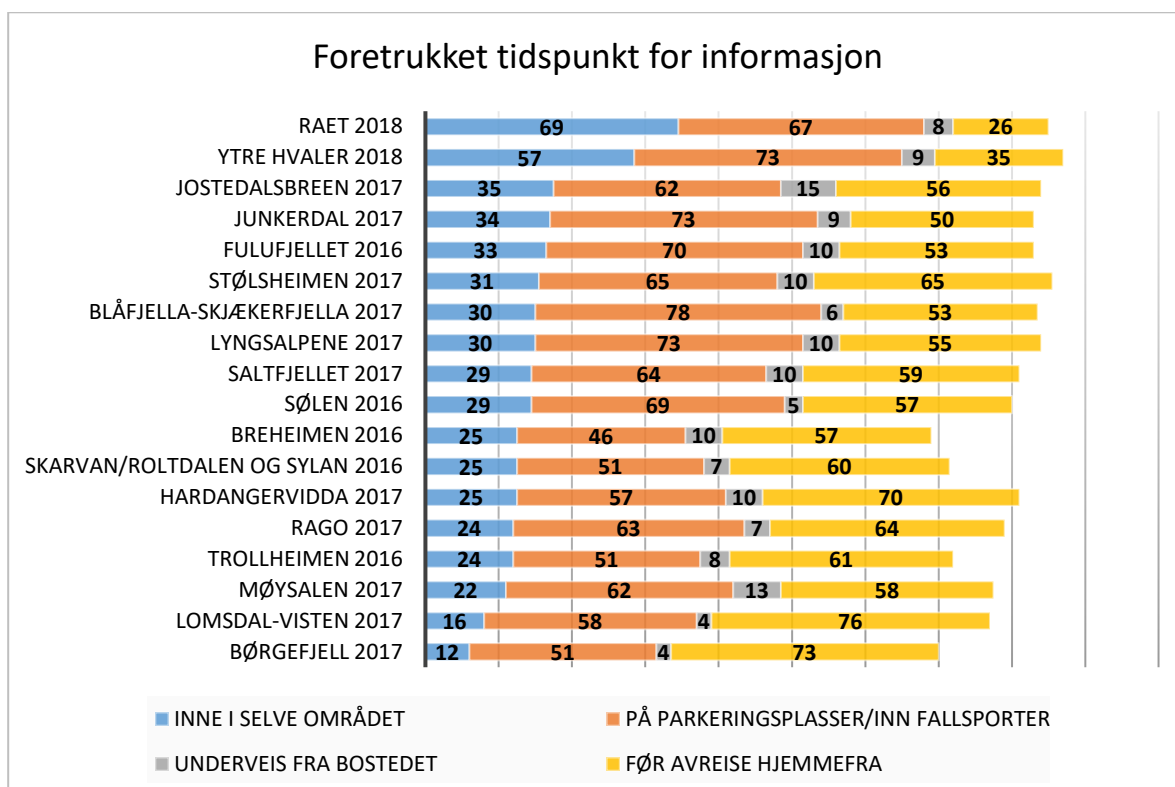
Figur 26 Prosentfordelinger som viser hvor mange som skaffet seg informasjon før besøket/besøkene til Raet nasjonalpark før man kom til området i 2018 (n=235) og hvor en fant denne informasjonen til høyre (n=55).

De besøkende opplevde det som relativt lett å finne den informasjonen de ønsket (Figur 27). I alt 78 % synes det var over middels enkelt å finne ønsket informasjon (svaralternativ 5-7). De som oppga at det var vanskelig å finne ønsket informasjon (svaralternativene 1-4, se Figur 27) fikk spørsmålet om hva de synes det var vanskelig å finne informasjon om. Vedlegg 4 gir oversikt over svarene på dette spørsmålet.

Figur 27 Prosentfordeling som viser hvor vanskelig/enkelt det var å finne den informasjonen en ønsket om Raet (n=55).

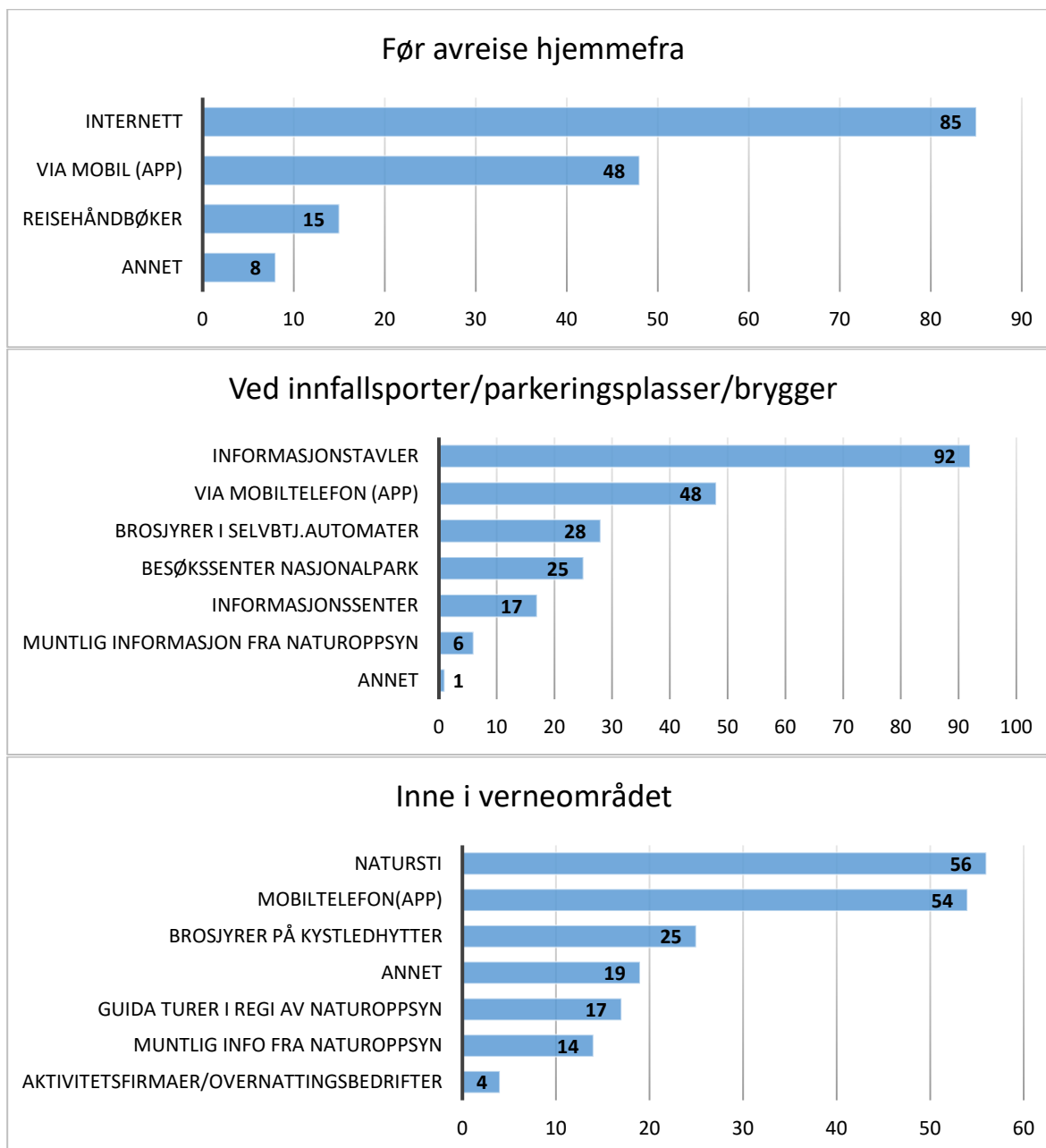
Dersom de besøkende skulle motta mer informasjon fra forvaltningsmyndigheten er de foretrukne tidspunktene helt klart enten på parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser til området eller inne i nasjonalparken (Figur 28). At så mange besøkende ønsker informasjon inne i selve området og at en relativt lav andel ønsker informasjon om nasjonalparken før avreise hjemmefra skiller seg fra funn fra verneområder i skog/fjell. At brukerne av de undersøkte marine nasjonalparkene ønsker informasjon inne i selve området kan ha en sammenheng med at områdene har mer infrastruktur/boliger og dermed at informasjonstavler etc. ikke oppleves negativt/forstyrrende (noe en kanskje kan anta ville være tilfelle i mer «villmarkspregede» områder). De besøkende kan ha andre forventninger til disse områdene. I de undersøkte marine nasjonalparkene er det heller ikke like definerte innfallsporter og mange kommer til områdene uten å være innom typiske innfallsporter og de kan dermed ha et større ønske og behov om å motta informasjon inne i selve parken.

Figur 28 Prosentfordeling som viser når brukerne foretrekker å motta informasjon dersom forvaltningsmyndigheten skulle gi mer informasjon om området sammenlignet med andre norske verneområder (n=235, det var mulig å krysse av på flere alternativ). For Raet og Ytre Hvaler inkluderer ordlyden i andre alternativ (oransje) også brygger/båtutsettingsplasser (på parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser).

6.2 Foretrukket måte å innhente informasjon

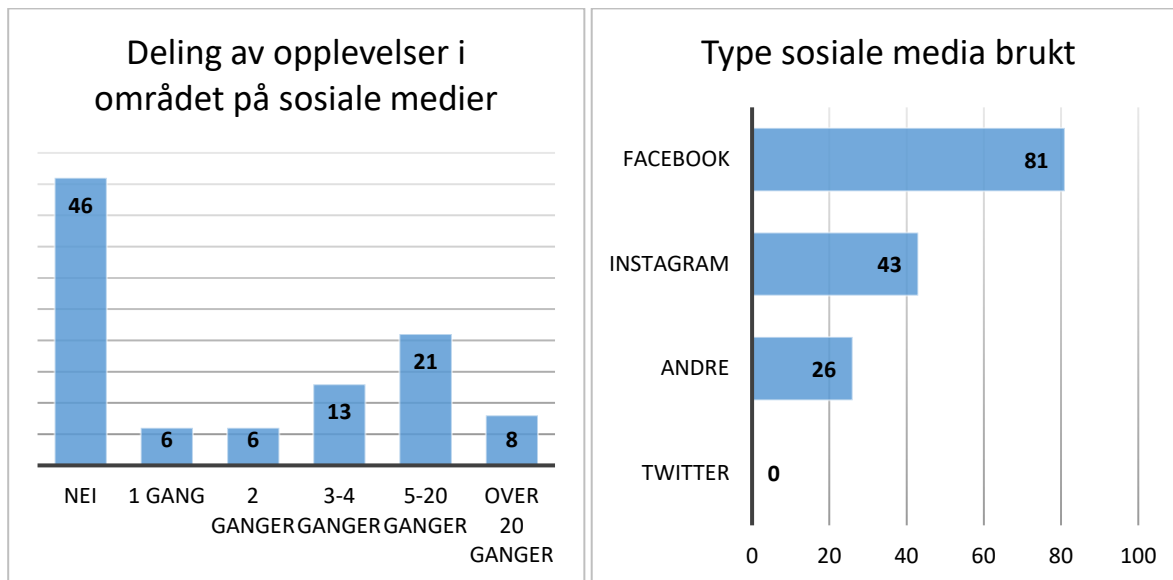
Respondentene foretrakk å få informasjon om Raet nasjonalpark inne i selve området eller på parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser til området. Figur 29 viser hvilke kanaler som er foretrukket på de ulike tidspunktene. Før avreise hjemmefra er internett helt klart mest foretrukket, etterfulgt av mobil (App). Når en er ved innfallsporter/p-plasser/brygger/båtutsettingsplasser derimot, foretrekker 92 % informasjonstavler, men en del (48 %) foretrekker mobil (App) også her. En høy andel ønsket å få informasjon inne i selve området og her var det natursti som var mest foretrukket (56 %). Mobil (App) ble her oppgitt av 54 % og vi ser altså at mobil er en relativt foretrukket informasjonskanal/kilde uavhengig av når informasjonen innhentes. Annet-kategorien under «inne i verneområdet» på 19 % utgjorde for det meste flere informasjonsskilt/plakater inne i selve området.

Figur 29 viser prosentvis hvilken kanal som er foretrukket for å innhente informasjon på ulike tidspunkt. Øverst før avreise hjemmefra (n=62), ved innfallsporter/p-plasser/brygger/båtutsettingsplasser til området (n=157) og nederst inne i selve området (n=161). Det var mulig å krysse av flere alternativ.

6.3 Bruk av sosiale media

Brukerne i Raet nasjonalpark er relativt aktive på sosiale media når de er i området, og over halvparten oppga at de delte opplevelsene sine via sosiale media (se Figur 30). De fleste delte opplevelser flere ganger. Facebook var den klart vanligste kanalen å dele opplevelser på, Instagram ble også benyttet en god del. I kategorien «andre» var det flest som brukte Snapchat.

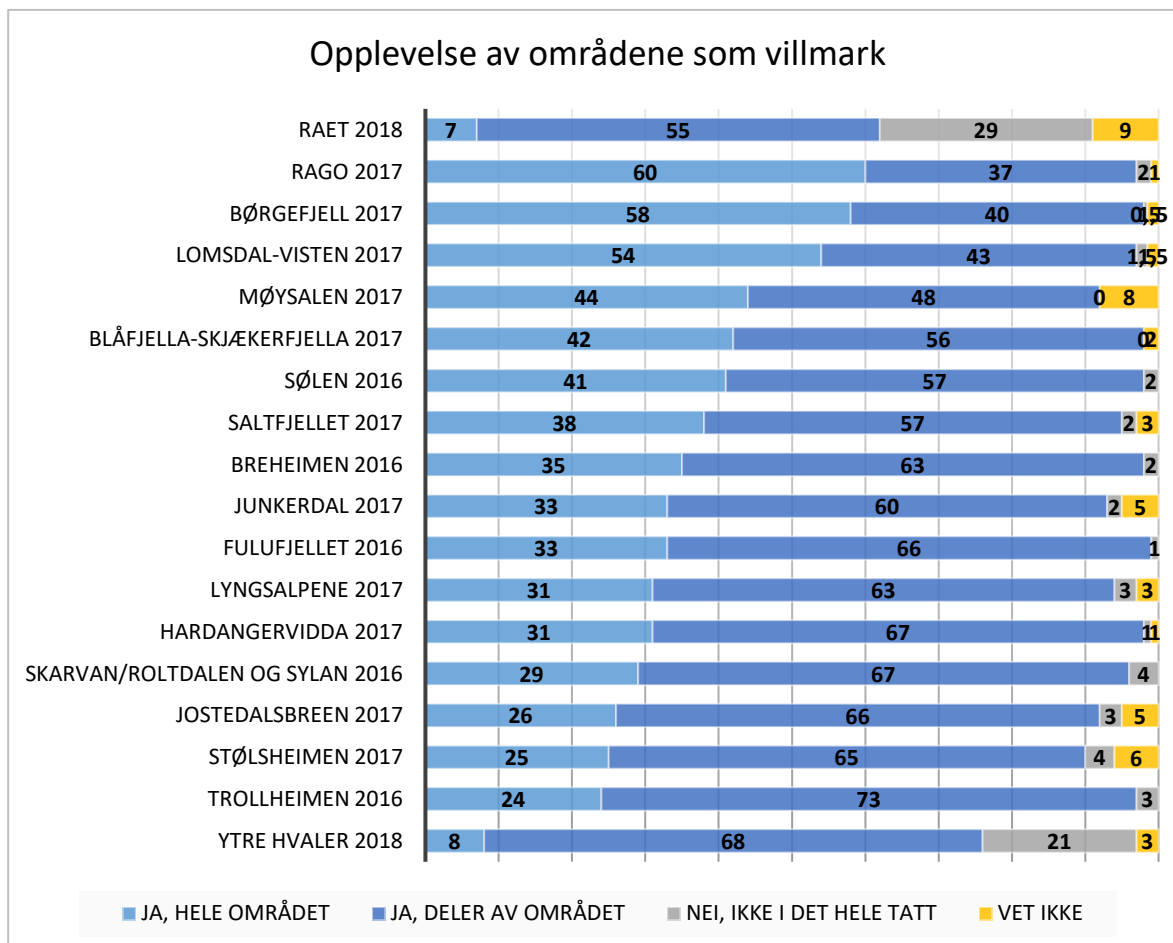

Figur 30 Prosentfordeling som viser hvorvidt brukerne delte sine opplevelser i Raet via sosiale medier (n=235) til venstre, og hvilke medier de hadde brukt (n=127) til høyre.

7 Opplevelse av dagens tilstand i Raet

7.1 Raet som villmarksområde

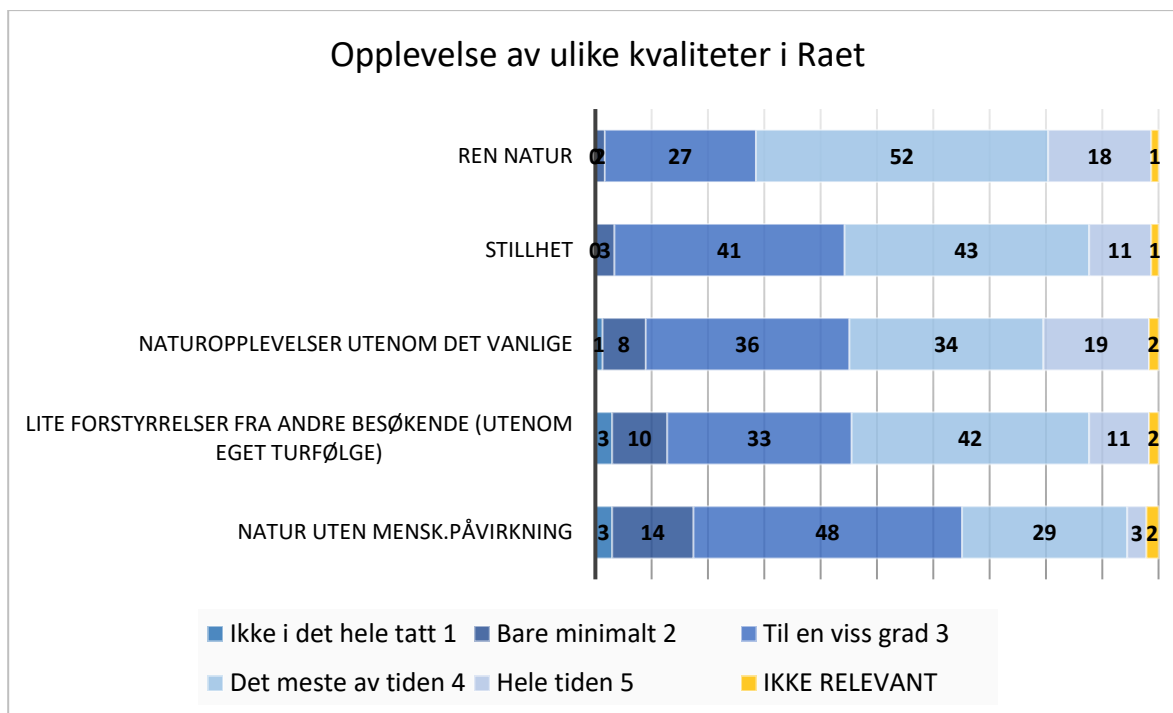
Raet nasjonalpark blir i ganske liten grad oppfattet som et villmarksområde. Bare 7 % opplever hele området som villmark, mens 55 % opplever deler av området som villmark og 29 % svarte «nei, ikke i det hele tatt» (Figur 31). Dette skiller seg stort fra hvordan folk opplever de verneområdene som ligger i skog og/eller fjellandskap.

Figur 31 Prosentfordeling som viser brukernes opplevelse av Raet som villmarksområde (n=235) sammenlignet med andre norske verneområder.

De respondentene som kun opplevde deler av Raet som villmark ble spurt om hvilke områder de mente ikke var villmark. Det var spesielt tettbebygde områder som camping, hytteområder strender, øyer og andre områder der det er mye folk/tilrettelegging som ble nevnt. Når det gjelder spesifikke steder ble Hove/Hove-området hyppigst nevnt. Vedlegg 5 gir en fullstendig liste over svarene.

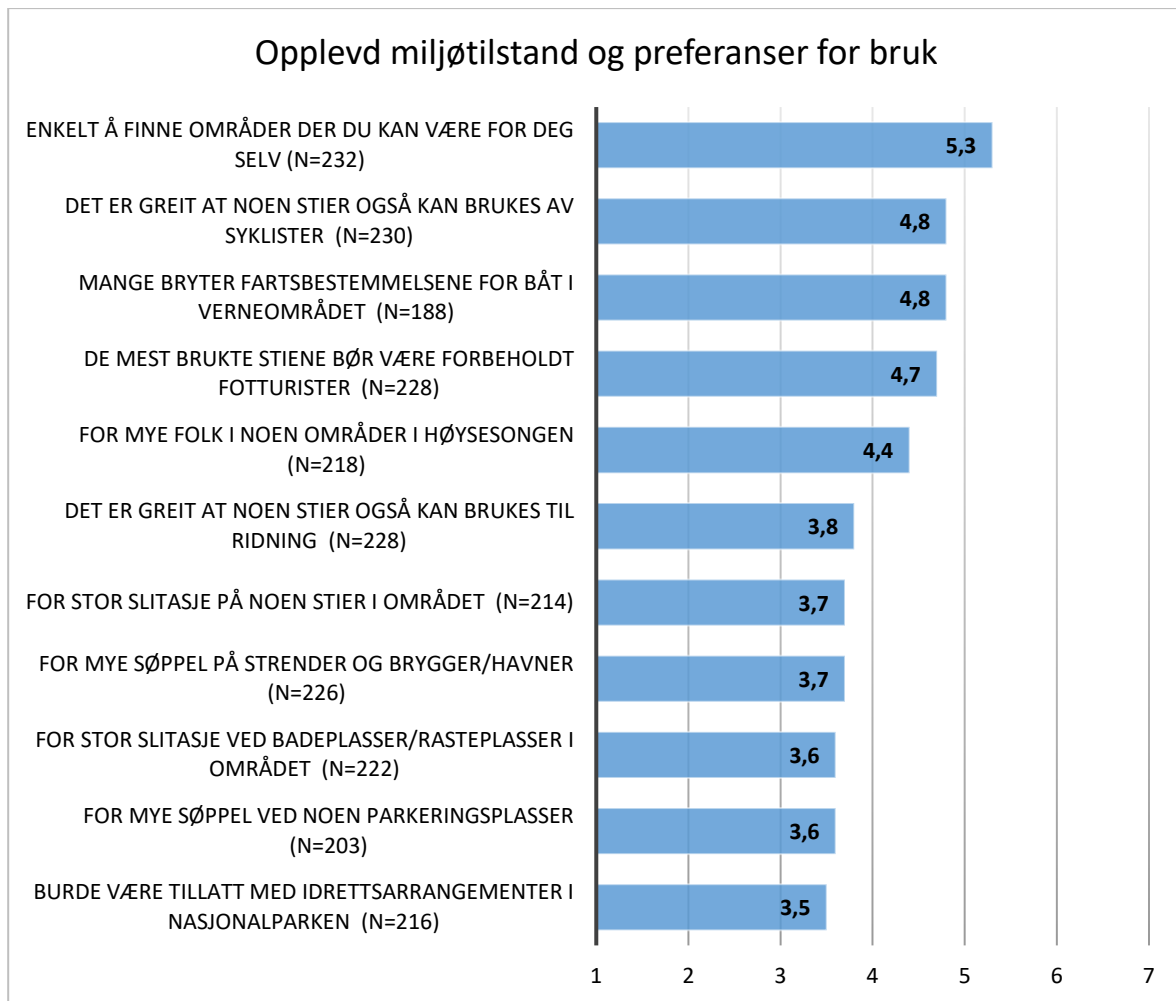
Respondentene ble også spurt om i hvilken grad de opplevde ulike forhold som stillhet, forstyrrelser osv. under sine besøk til Raet i 2018 (se Figur 32), svaralternativene ble presentert på en fem-delt skala fra «ikke i det hele tatt» til «hele tiden». Rundt 70 % av de besøkende opplevde *ren natur* hele eller det meste av den tiden de var i Raet. Det var noe færre som opplevde *stillhet, naturopplevelser utenom det vanlige og lite forstyrrelser fra andre besøkende*, men i overkant av halvparten opplevde også dette hele eller det meste av tiden. Når det gjelder *opplevelse av natur uten menneskelig påvirkning* var respondentene mer delte i sine svar, og noe flere opplevde dette bare til en viss grad eller minimalt.

Figur 32 Prosentfordeling som viser hvordan de besøkende opplevde ulike kvaliteter i Raet på sine besøk i nasjonalparken i 2018 (n=235).

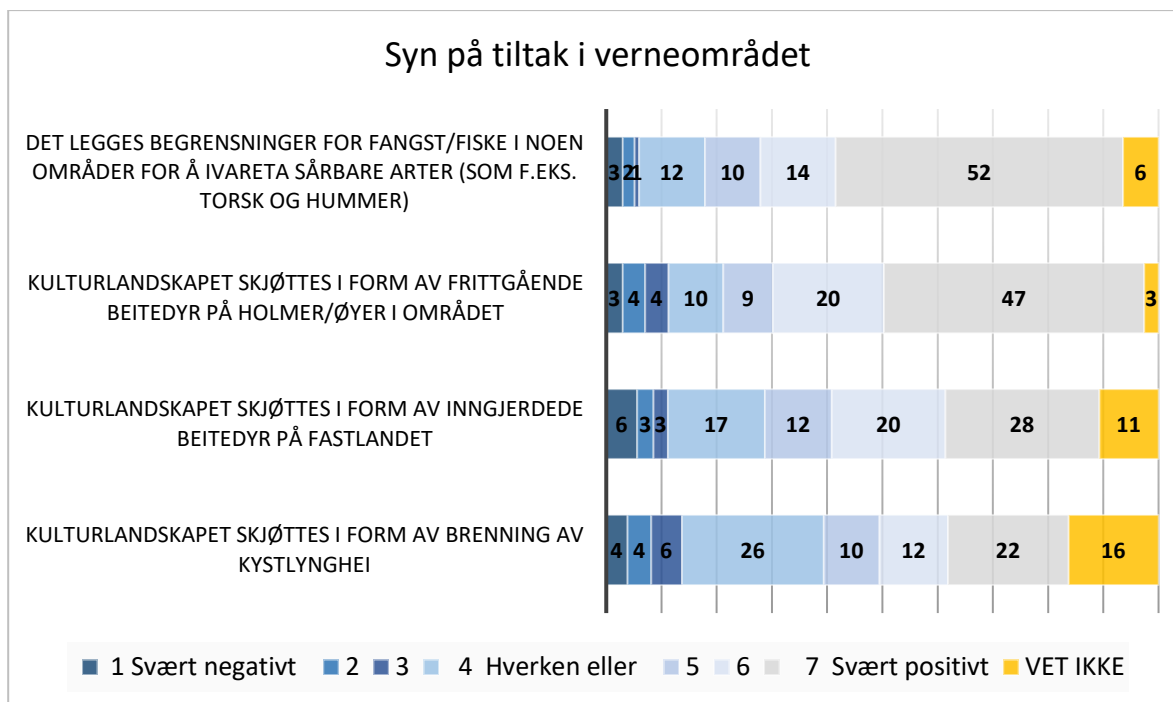
Det ble også spurt om respondentene møtte andre besøkende de reagerte negativt på, 9 % svarte ja på dette spørsmålet. På et åpent spørsmål om hva de da reagerte negativt på ble det hyppigst nevnt forsøpling, løse hunder, vannskuterkjøring og hurtigkjørende båter..

Respondentene ble også spurt om hvor enig/uenige de var i et antall påstander som omhandler bruk og miljøtilstand i Raet (se Figur 33). Svarene skulle angis som en tallverdi fra 1 «helt uenig» til 7 «helt enig» og figuren oppgir gjennomsnittskårene for alle brukerne samlet. Den påstanden det er størst enighet om er at *det er enkelt å finne områder der en kan være for seg selv*, samtidig får påstanden om at *det er for mye folk på enkelte områder i høysesongen* en gjennomsnittskår litt over middelveien, noe som indikerer at de er mer enig enn uenig i dette. Påstandene som omhandler slitasje (på hhv. badeplasser og stier) og søppel (ved hhv. parkeringsplasser og strender) fikk gjennomsnittskårer rett under middelveien og svært få har krysset av de høyere verdiene (6 og 7 helt enig) – det ser altså ut til brukerne verken er enig eller uenig i disse påstandene eller tenderer mot å anse dette som et mindre problem. Brukerne er også relativt enige i at det er greit at noen stier brukes til sykling, mens toleransen for *ridning langs noen stier* er mindre, og 22 % var helt uenig i dette. Brukerne er også relativt enige i at *hovedstiene bør forbeholdes fotturister*. Påstanden om at *det er mange som bryter fartsbestemmelsen for båt i verneområdet* får også høy gjennomsnittskår, og hele 24 % er helt enige i dette. De besøkende tenderer til å være uenige i at *det burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken*, i alt 27 % var helt uenig i dette. Sammenlignet med andre verneområder er den gjennomsnittlige oppfatningen likevel noe mer positiv på dette spørsmålet (gjennomsnittsverdiene varierer fra 1,9-3,4, de fleste ligger rundt 3,0)

Figur 33 Gjennomsnittsskår for hvordan brukere stiller seg til ulike påstander som omhandler bruk og miljøtilstand i Raet nasjonalpark på en skala fra 1 «helt uenig», 4 «verken enig eller uenig» til 7 «helt enig». Antall respondenter var 235, men variablene har lavere utvalgsstørrelse fordi noen krysset av for «vet ikke».

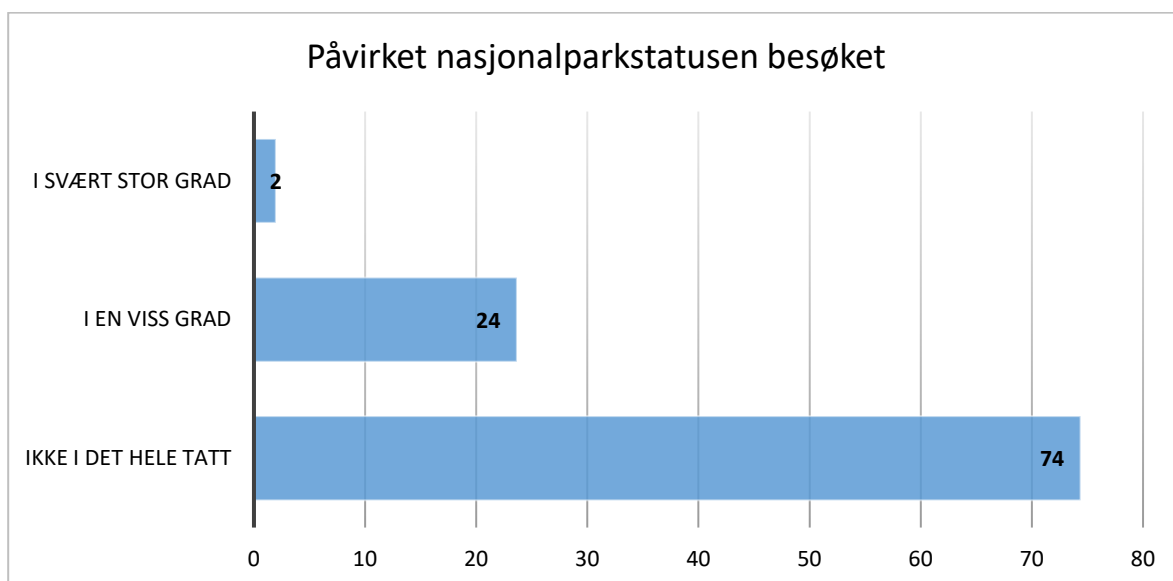
I etterundersøkelsen ble det også spurt om respondentene synes det var positivt eller negativt med ulike tiltak knyttet til forvaltningen av området. Over halvparten stilte seg svært positive til at det legges begrensinger for fangst/fiske i noen områder for å ivareta sårbare arter og mange var også positive til at kulturlandskapet skjøttes i for av frittgående dyr på holmer og øyer. En høyere andel stilte seg mer negative til et tilsvarende tiltak på fastlandet og de besøkende var mest usikre på om kulturlandskapet burde skjøttes i form av brenning av kystlynghei (se Figur 34).

Figur 34 Prosentfordeling som viser hvordan de besøkende stiller seg til ulike forvaltningstiltak i Raet nasjonalpark i 2018 (n=232).

7.2 Raet som nasjonalpark

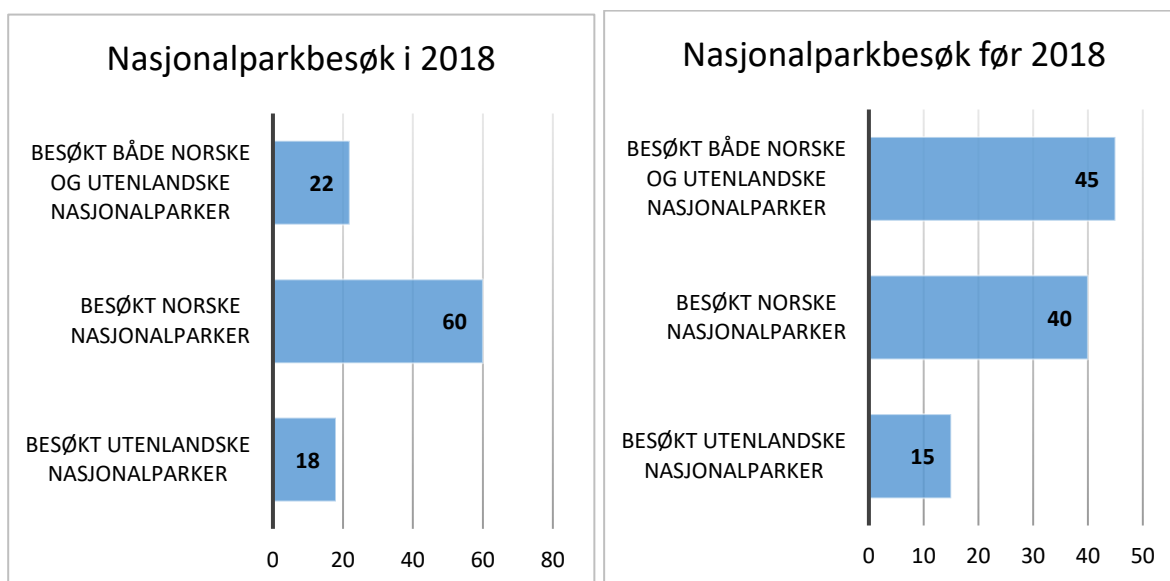
I overkant av 86 % av de besøkende visste at Raet er vernet som nasjonalpark før de besøkte området. De som visste at Raet er vernet ble videre spurt om det at området er nasjonalpark påvirket valget om å komme dit. For svært mange hadde ikke vernestatus noe innvirkning på valget om å besøke området. For 24 % påvirket nasjonalparkstatusen i en viss grad valget om å besøke Raet, men bare 2 % oppga at det påvirket i svært stor grad (se Figur 35).

Figur 35 Hvor stor påvirkning nasjonalparkstatusen hadde på valget om å besøke Raet for de som visste om vernestatusen, oppgitt i prosent (n=203).

Det ble også spurt om respondentene hadde besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet i 2018. I alt 52 % hadde besøkt andre nasjonalparker. Av disse hadde 60 % kun besøkt andre nasjonalparker i Norge og 18 % hadde bare besøkt nasjonalparker i utlandet. Rundt 22 % hadde besøkt både norske og utenlandske nasjonalparker i 2018 (se venstre diagram, Figur 36). Se vedlegg 6 for liste over hvilke andre nasjonalparker i Norge respondentene besøkte i 2018.

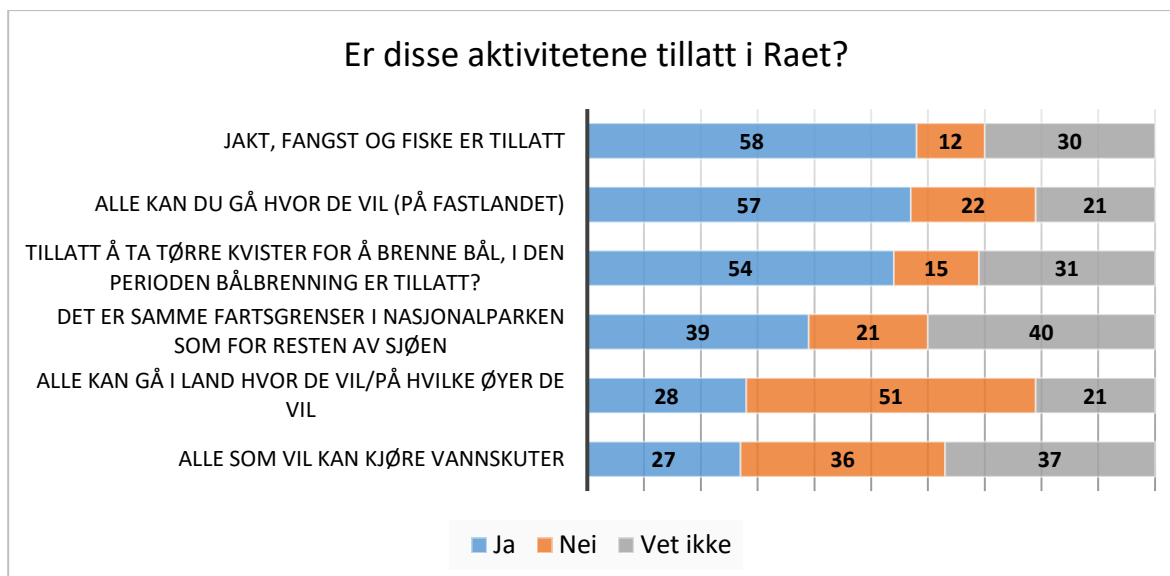
Det ble også spurt om respondentene hadde besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet før 2018, og hele 88 % hadde det. Av de som hadde besøkt nasjonalparker tidligere hadde 45 % besøkt nasjonalparker i Norge og utlandet, 15 % hadde kun besøkt nasjonalparker i utlandet og 40 % kun besøkt nasjonalparker i Norge i tidligere år (se høyre diagram, Figur 36).

Figur 36 Prosentfordeling som viser besøk i nasjonalparker i 2018 til venstre (n=126) og besøk i nasjonalparker før 2018 til høyre (n=207).

I undersøkelsen ble det listet opp seks spørsmål knyttet til hva som er tillatt/ikke-tillatt i nasjonalparken: om ferdsel, bålbrenning, jakt/fangst/fiske, fartsgrenser og vannskuterkjøring (se Figur 37). Svaralternativene var ja (=tillatt), nei (=ikke tillatt), i tillegg til «vet ikke». Andelene som svarte *vet ikke* på disse spørsmålene var høye og varierte fra 20 til 40 %. Samtidig er dette også spørsmål det er lett å gjette på. Noen av påstandene er også noe upresise, for eksempel kan påstandene om å ta tørre kvister til bålbrenning og jakt/fangst/fiske misforstås ved at jakt kun er tillatt i visse perioder og ved kjøp av jaktkort, og at det kun er lov å bruke nedfalt virke til bålbrenning.

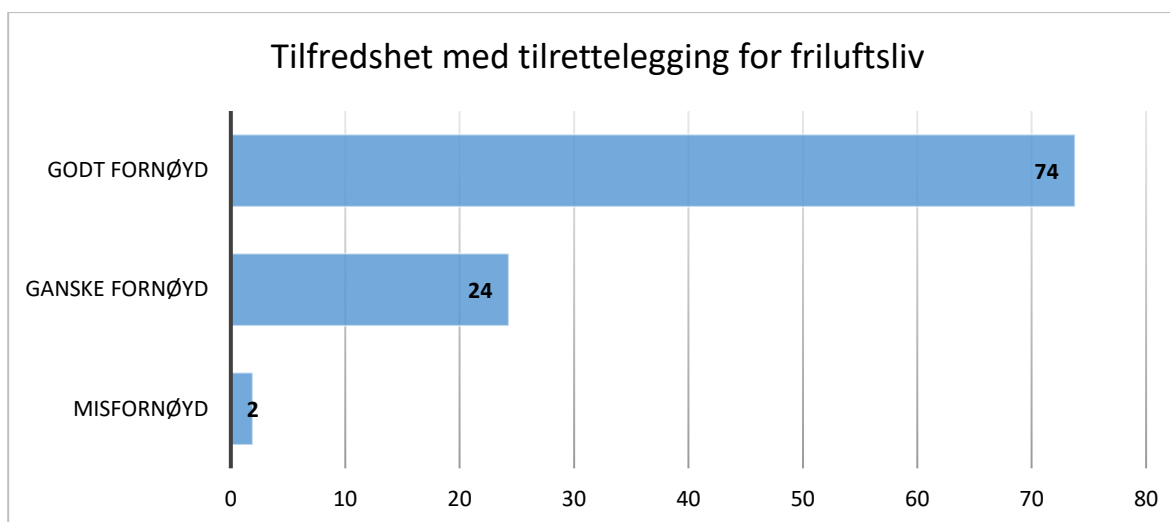
Over halvparten vet at jakt/fangst/fiske er tillatt, at en kan ta tørre kvister til bålbrenning og at en kan ferdes hvor en vil på fastlandet. Det er samtidig ganske mange som oppga at de ikke visste om dette var tillatt eller ikke. Over halvparten visste også at man ikke kan gå i land på alle øyer man vil, men samtidig var det 28 % som tror at man kan det og 21 % som ikke vet. Når det gjelder motorisert ferdsel er en høy andel usikre på om det er samme fartsgrenser i nasjonalparken som i sjøen ellers, mens nesten 40 % vet at dette stemmer. Når det kommer til at alle som vil kan kjøre vannskuter er folk veldig usikre. For å kjøre vannskuter må man ha fylt 16 år og ha båtførerbevis, men samme regler gjelder også utenfor vernegrensen.

Figur 37 Prosentfordeling som viser om brukerne mener ulike aktiviteter i Raet nasjonalpark er tillatt eller ikke (n=235).

7.3 Tilretteleggingen for friluftsliv

I kasseundersøkelsen ble brukerne spurt om hvor fornøyd de var med tilretteleggingen for friluftslivutøvere i Raet (se Figur 38). Brukerne var generelt godt fornøyd med tilretteleggingen og det var kun 2 % som var misfornøyd. I etterundersøkelsen ble det spurt om det var noen steder i Raet hvor brukerne opplevde tilretteleggingen som spesielt dårlig og 21 % besvarte dette spørsmålet (n=235). Mange ulike områder ble nevnt uten at noen skilte seg spesielt ut, men noen svarte også uten spesifikk stedsangivelse: spesielt at man ønsket flere båt plasser/ankringspunkt og søppelkasser og at stier er dårlig merket. Det var også noen som benyttet dette spørsmålet til å oppgi at de ikke ønsket mer tilrettelegging i Raet. For fullstendig liste over svarene på dette spørsmålet se vedlegg 7.

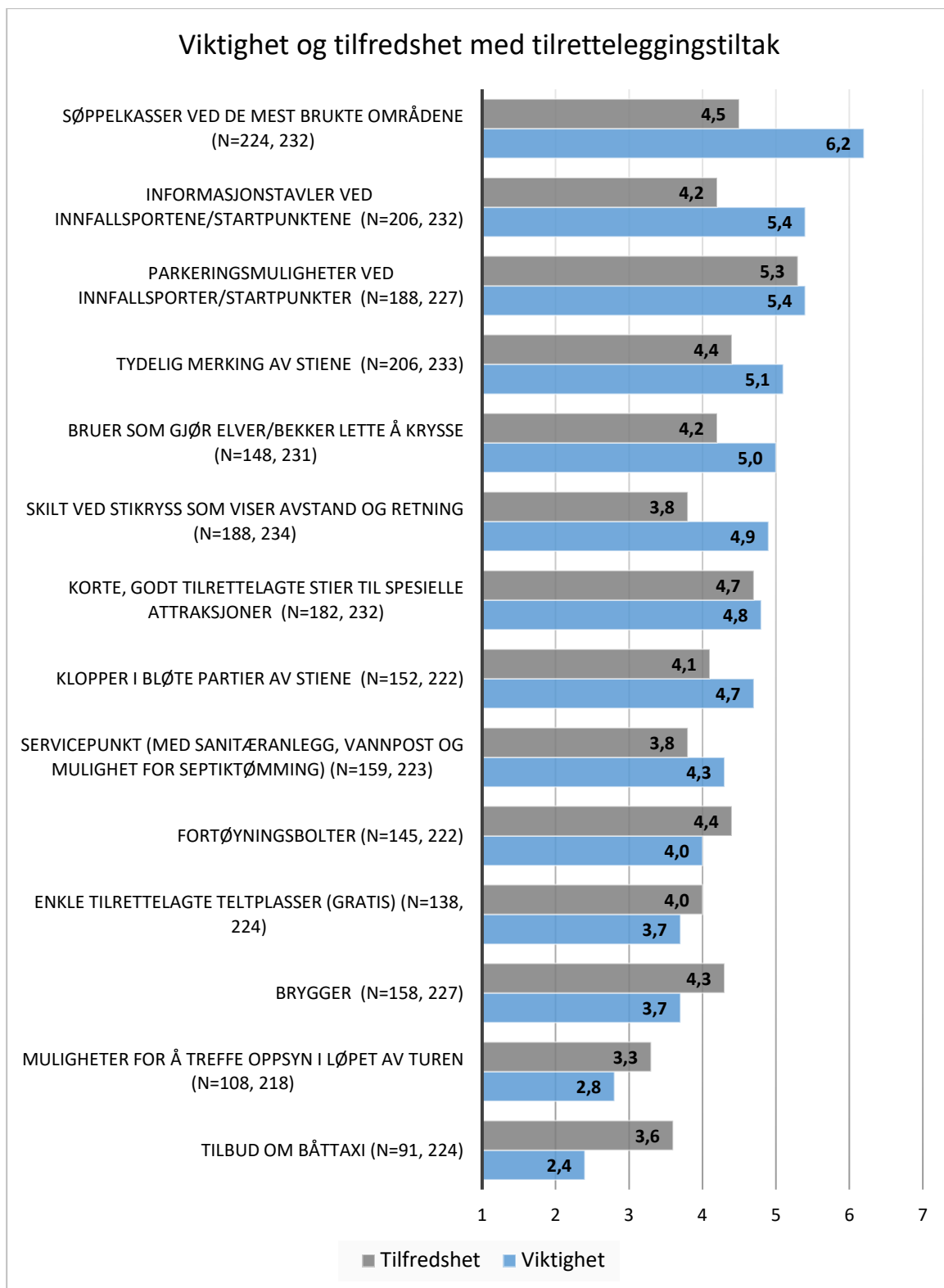

Figur 38 Hvor fornøyd brukerne er med tilretteleggingen for friluftslivutøvere i Raet nasjonalpark, oppgitt i prosent (n=1618).

I etterundersøkelsen ble respondentene spurt om hvor viktig ulike tilretteleggingstiltak var når de var på tur i Raet og hvor fornøyd de var med kvaliteten på de samme tiltakene (se Figur 39). Svarene på hvor viktig ulike tiltak var skulle angis som en tallverdi fra 1 «*ikke viktig i det hele tatt*» til 7 «*svært viktig*». Svarene på tilfredshet med tilretteleggingen skulle også angis som en tallverdi mellom 1 og 7, men her representerte 1 «*svært dårlig/mangelfullt*», 4 «*verken dårlig eller bra*» og 7 «*svært bra*». Respondentene skulle altså svare på viktighet og tilfredshet med ulike tilretteleggingstiltak, men om folk klarer å skille mellom disse to aspektene er usikkert. Det kan tenkes at det som oppleves som viktig også er det de besøkende er tilfreds med, eller tvert imot. Disse spørsmålene er langt på vei også standardspørsmål og ikke lokaltilpasset, så alle spørsmål trenger ikke være aktuelle for alle verneområder. Dermed bør disse resultatene leses med et visst forbehold og med bakgrunn i lokale forhold.

En del av tiltakene var viktige for brukerne, 9 av 14 tiltak fikk en gjennomsnittskår over 4 (se Figur 39 – viktighet vises med de blå søylene). Det var spesielt tiltak ved innfallsportene, søppelkasser og tiltak for å lette framkommelighet som var viktige for de besøkende. Søppelkasser ved de mest brukte områdene sammen med informasjonstavler og parkeringsmuligheter ved innfallsportene var de to tiltakene som fikk høyest gjennomsnittsverdi. Bruer for å lette krysning av bekker, tydelige merking av stier, skilt i stikryss og bruer/klopper i våte partier var også viktig for de besøkende – alle tiltak som har med framkommelighet å gjøre. Fire tiltak fikk en gjennomsnittsverdi under middels viktig og dette var enkle tilrettelagte teltplasser, brygger, treffe oppsyn i løpet av turen og tilbud om båttaxi. Noen tiltak er mer aktuelle for noen typer bruk, for eksempel gjelder dette fortøyningsbolter og brygger. Ikke overraskende er disse tiltakene langt viktigere for de som er på båttur (motorisert eller ikke) og øyhopping med båt – fortøyningsbolter fikk en gjennomsnittsverdi på 5,2 og brygger 4,5 for de som hadde bedrevet disse aktivitetene i Raet sist år, mens samme spørsmål fikk henholdsvis gjennomsnittsverdi 1,8 og 2,4 av resten av respondentene.

Av eksisterende tilretteleggingstiltak er respondentene spesielt fornøyd med parkeringsmuligheter og korte, godt tilrettelagte stier til spesielle attraksjoner. Fire tiltak fikk også her en gjennomsnittsverdi under middelverdien når det gjelder tilfredshet og dette gjaldt tilbud om båttaxi, muligheten for å treffe oppsyn i løpet av turen, servicepunkt (med sanitæranlegg, vannpost og mulighet for septiktømming) og skilt ved stikryss som viser avstand og retning.

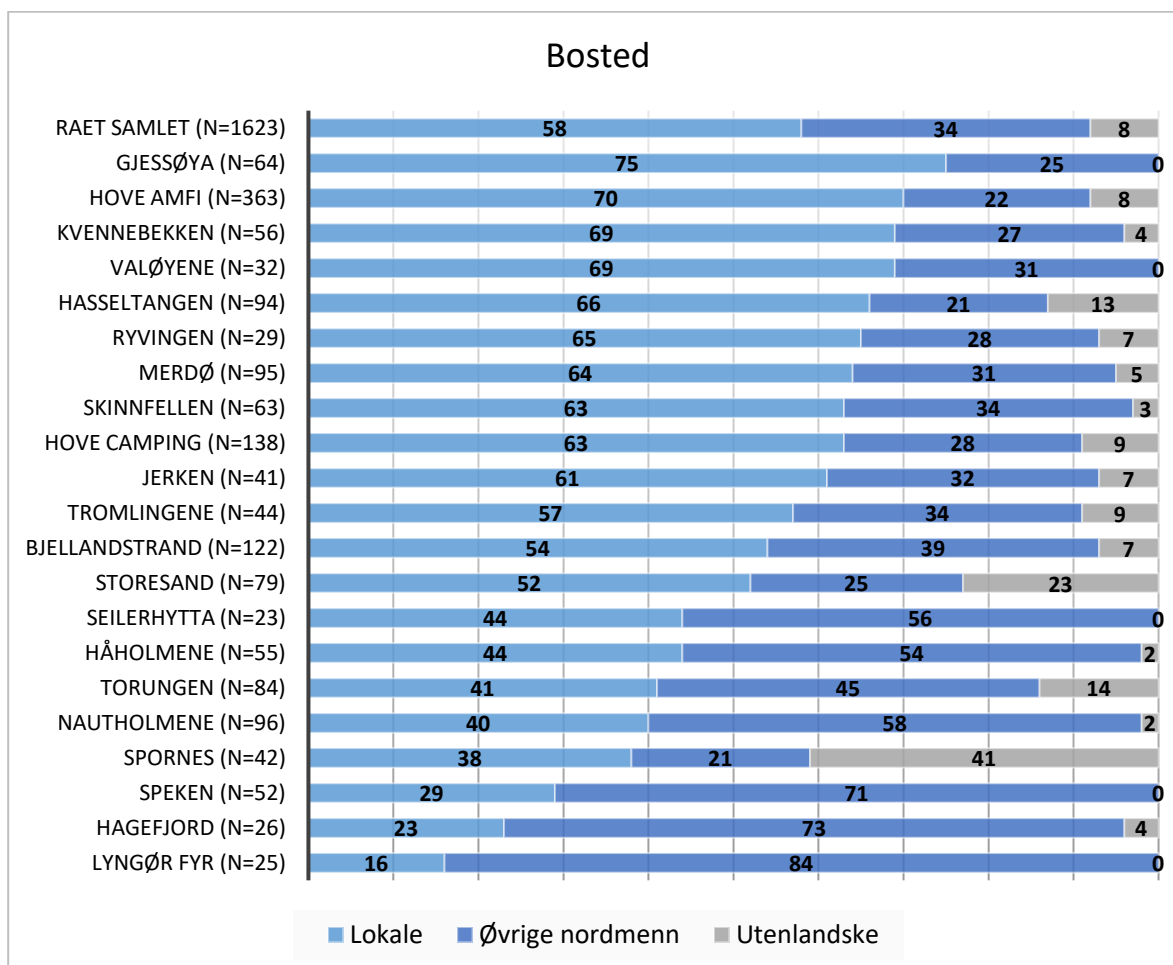
Figur 39 Blå farge viser gjennomsnittskår for hvor viktige ulike tiltak var da de var på tur i Røt nasjonalpark på en skala fra 1 «ikke viktig i det hele tatt» til 7 «svært viktig». Grå farge viser gjennomsnittskår for hvor tilfreds de besøkende er med ulike tilretteleggingstiltak i Røt nasjonalpark på en skala fra 1 «svært dårlig/mangelfullt», 4 «verken dårlig eller bra» og til 7 «svært bra». Antall respondenter var 235, men variablene har lavere utvalgsstørrelse fordi noen krysset av for «vet ikke», spesielt gjelder dette for tilfredsheten med ulike tiltak.

8 Sammenligning av brukere ved ulike lokaliteter

Fordi vi (forfatterne) ikke kjenner lokale forhold og særpreg ved de ulike innfallsportene/kasselokalitetene så presenterer vi bare prosentfordelinger for utvalgte indikatorer, både for hver av kasselokalitetene og for hele Raet-området (som en referanse). Her må forvaltningen og andre (som kjenner lokale forhold) vurdere årsakene til at det eventuelt er forskjeller i svar og fordelinger, når det gjelder bruk, brukere og holdninger/vurderinger mellom de ulike lokalitetene. Vi nevner i denne sammenheng prinsippet om differensiert forvaltning – noe som betyr at vi oppfordrer forvaltningen til å vurdere graden av tiltak i de ulike lokalitetene når det gjelder informasjon, tilrettelegging, tiltak sammen med lokalkunnskap om bruk, brukere, naturtyper, kulturverdier osv. Med andre ord vil for eksempel lokaliteter med stor andel lokale brukere og barn i følget, kunne ha en annen forvaltning enn lokaliteter med mange tilreisende, utlendinger og folk som er der for første gang. Forvaltningen har også forskjellig mulighet til å styre/påvirke/kanalisere ferdelsen i de ulike lokaliteter hvis det er ønskelig.

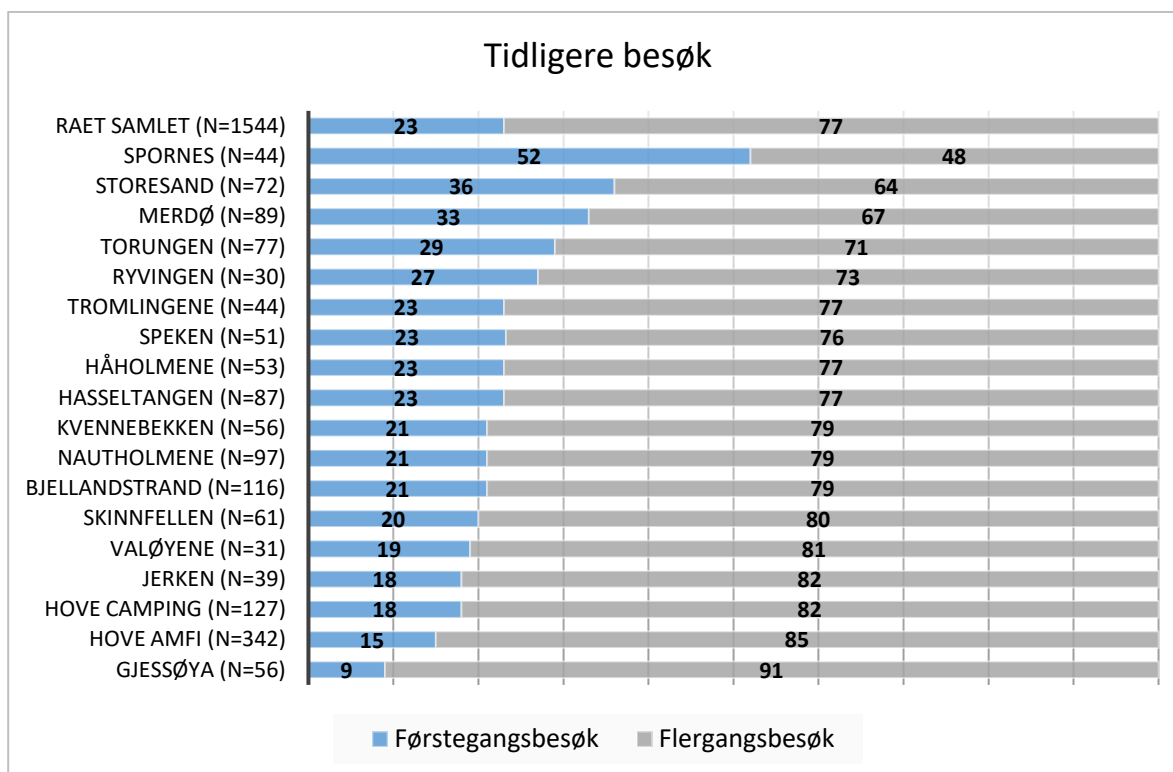
Fordi antallet besøkende som har fylt inn skjema ved enkelte av lokalitetene er lavt har ikke disse blitt tatt med i sammenligningen av lokalitetene i Raet. Dette gjelder Seilerhytta, Lyngør fyr og Hagefjord (fra kun 25 til 27 personer) og disse er kun skilt ut som egne variabler for å se forskjeller mellom bosted og nasjonalitet (merk imidlertid at det er knyttet noe usikkerhet til disse lokalitetene pga. det lave antallet respondenter). Alle respondentene er inkludert i søylene som viser tall for Raet samlet.

Bosted/Nasjonalitet

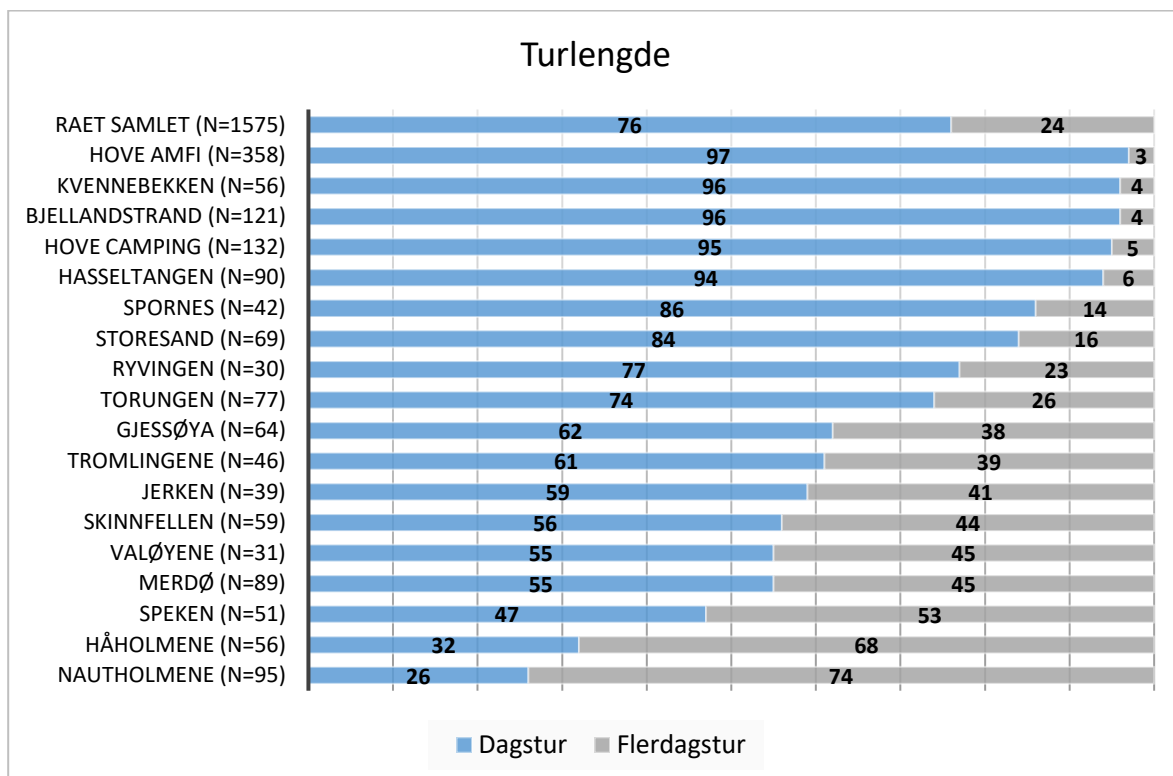
Figur 40 Prosentandeler for bosted/nasjonalitet vist for de ulike lokalitetene.

Tidligere besøk

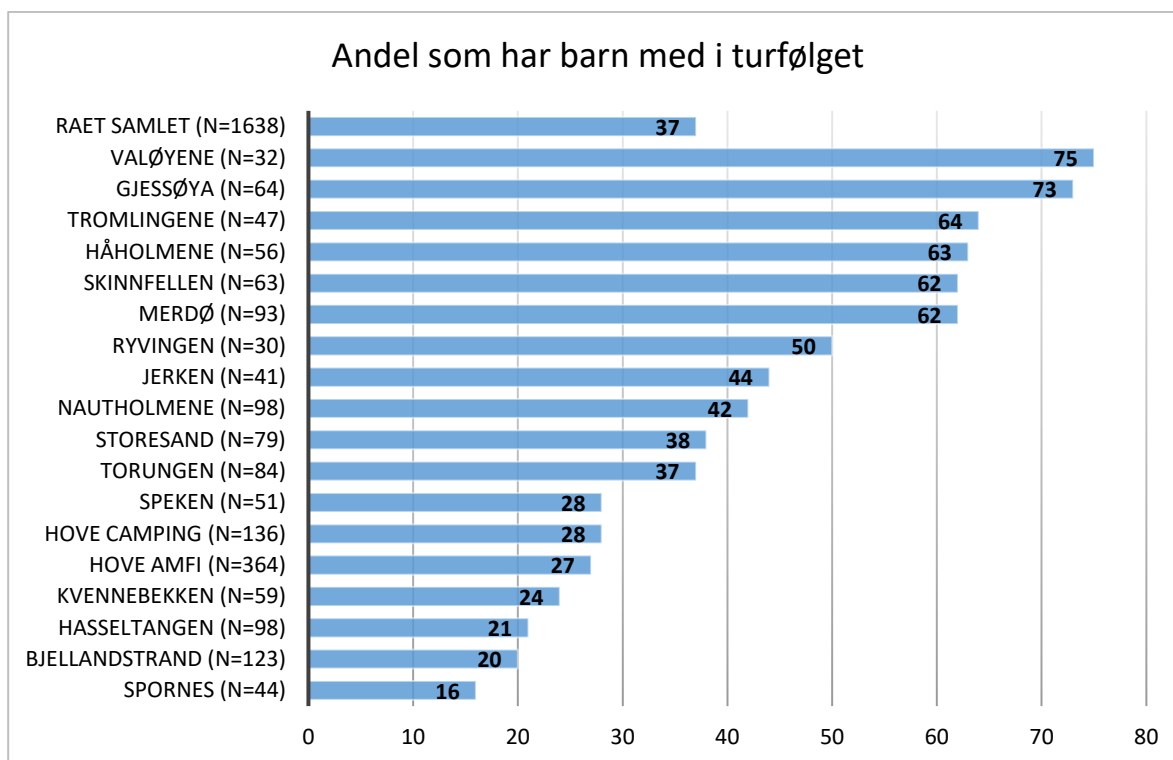
Figur 41 Prosentandeler førstegangs- og flergangsbesøkende vist for de ulike lokalitetene.

Turlengde

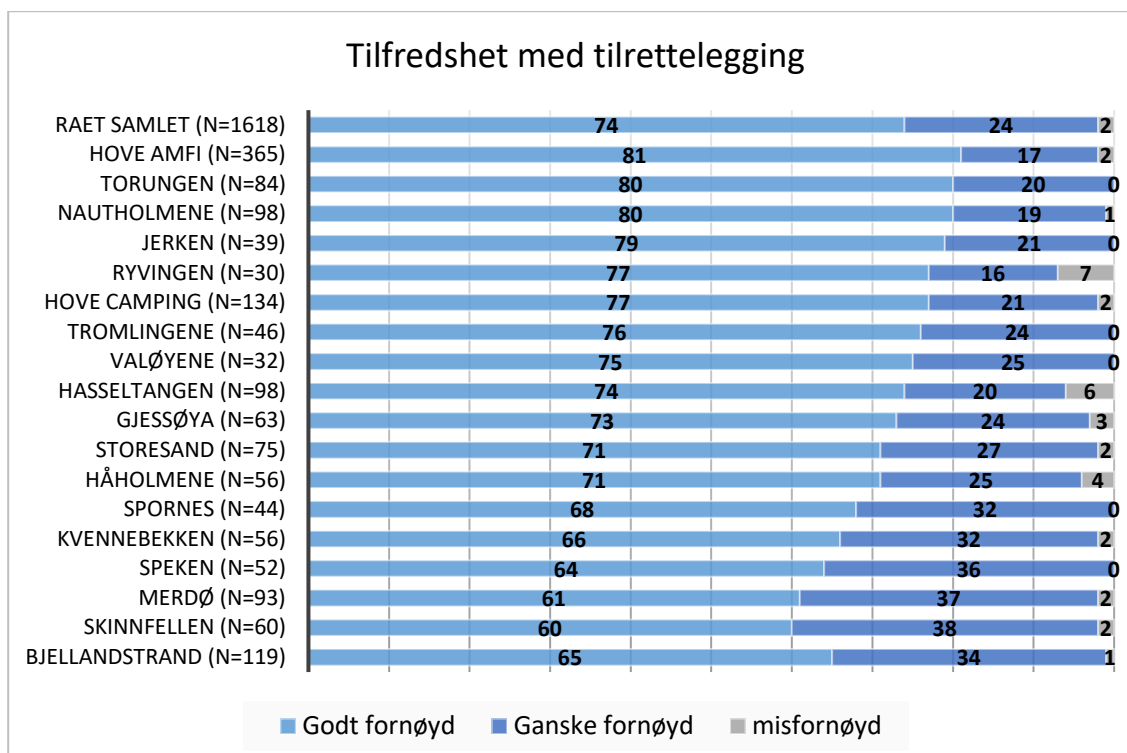
Figur 42 Prosentfordeling som viser dagstur og flerdagerstur, vist for de ulike lokalitetene.

Barn i turfølget

Figur 43 Prosentandel besøkende med barn i følget, vist for de ulike lokalitetene.

Tilfredshet med tilrettelegging

Figur 44 Prosentandeler som viser hvor fornøyd brukerne var med tilretteleggingen for friluftslivsutøverne i Raet, vist for de ulike lokalitetene.

9 Diskusjon – om bruk og forvaltning

I dette kapitlet vil vi drøfte noen av funnene opp mot føringer i utkastet til forvaltningsplanen for Raet nasjonalpark¹⁰ (Forvaltningsplanutkast, 2016) og informasjon vi har fått fra forvaltningsmyndighetene. Denne diskusjonen blir mest tematisk og nyanserer ikke geografisk (f.eks. med fokus på ulike innfallsporter) siden vi (forfatterne) ikke kjenner områdene i Raet godt nok.

9.1 Representativiteten

Vi kan måle hvor representative brukerne i etterundersøkelsen er sammenlignet med de som fylte ut kasseskjema, fordi noen spørsmål er like i begge undersøkelsene. Vi har alt konstatert at det er et lite frafall av kvinner og et litt større frafall av førstegangsbesøkende i etterundersøkelsen. Sannsynligvis har bortfallet av førstegangsbesøkende sammenheng med at disse har mindre motivasjon for bruke tid på å fylle ut en etterundersøkelse, både fordi de kanskje har mindre kjennskap til Raet og/eller at de har mindre interesse for temaene. Men dette er bare en side ved representativiteten. Hvem som har/ikke har fylt inn kasseskjema er vanskeligere å kontrollere, og dermed er det også vanskelig å vite hvor godt denne undersøkelsen dekker opp hele brukerguppen i Raet sommeren 2018. Å nå ut til alle relevante brukere på en representativ måte er utfordrende i kystområder hvor store deler av det vernede arealet utgjør sjø, og hvor en del bruk trolig er knyttet til nettopp sjøarealet. Vår faglige og metodiske erfaring tilsier at kun å bruke kassemetodikk i et slikt område trolig medfører en underrepresentasjon av brukere og bruksmåter knyttet til sjøen. Et annet moment er at kassemetoden ofte fungerer dårligere på lokaliteter der folk «virrer» eller har gjøremål (parkeringsplasser, badeplasser, vegkryss, kaier osv.), fordi kassa blir oversett eller «forsvinner» med mye annet som krever oppmerksomhet. Det er et overraskende lavt antall skjemaer i et så intensivt brukt område som Raet. Når det er sagt virker bruken av selvregistreringskassene i Raet å være godt gjennomtenkt og en har dekket ulike typer lokaliteter; både badeplasser, stier og øyer i skjærgården. Dersom man forsøker å ha et bevisst forhold til hvilke typer brukere og hva slags bruk man trolig i mindre grad har fanget opp via kassene har man i hvert fall tatt de forhåndsreglene man kan for å ivareta en større del av brukerne i området. Vi oppfordrer forvaltningen (og andre lokalkjente, f.eks. SNO, m.fl.) om å vurdere om det er brukergupper, bruksmåter eller «innfallsporter»/lokaliteter som ikke er representerte og som kanskje burde ha vært det. Dette er særlig viktig i forhold til hvilke bruksformer og brukergupper man vil vektlegge i den framtidige besøksstrategien, og hvor i området man eventuelt vil gjøre tiltak (se også mer om dette lenger ned).

Et annet forhold er antall kasser som er brukt, og hvor mange innfallsporter/lokaliteter man vil kartlegge er viktig i denne sammenhengen. Eller sagt på en annen måte: Om man plasserer alle kassene ved de mest populære «turistområdene», så er det en seleksjon som kan gi et skjevt utvalg av brukerne i området. Dette kan gjøre at man får data som er godt egnet til å utvikle besøksstrategier for de tilreisende og for utvikling av en viss type bruk eller turisme. Men man kan risikere å miste en del av den lokale bruken i materialet. Det kan tyde på at dette er en mindre utfordring for Raet, da vi har sett at lokale utgjør en stor del av respondentgruppen. De lokale og hytteeiere har dette som sitt nærområde, og er derfor engasjert i bruk og forvaltning av området. Likevel må man selvsagt vurdere om det er former for lokal bruk som ikke er representert (spesielt knyttet til bruk av sjøen). I tråd med hva vi har vært inne på tidligere, har også forvaltningsmyndigheten opplyst oss om at brukere som bedriver mer spesialiserte aktiviteter, som for eksempel fritidsfiskere, ryttere, syklistene og joggere trolig i mindre grad har besvart undersøkelsen. I noen grad gjelder også dette de som kanskje ønsker større grad av fred, ro og fravær av andre besøkende og som derfor oppsøker de minst tilrettelagte/besøkte områdene. Metodikken og valgt plassering av kassene i Raet tiltrekker i større grad de største (og dermed prioriterte brukerguppene) turgåere /mosjonister, badegjester og noen brukere av båt. For å få

¹⁰ Dette utkastet bærer preg av nettopp å være et utkast og består delvis av punkter og beskriver ikke bruken av området nøye eller geografisk differensiert, også med tanke på eventuelle konflikter og vi må i større grad støtte oss på lokalkunnskap gitt til oss muntlig fra forvaltningen.

en bedre oversikt over de andre brukerne oppga forvaltningsmyndighetene at de i forbindelse med utviklingen av besøksstrategien vil ha kontakt med grunneierlag, velforeninger og ulike interesseorganisasjoner i Raet. Dette støtter vi opp om.

9.2 Bruk og vern, tilrettelegging og informasjon

Raet nasjonalpark har som et av sine formål at «*allmennheten skal gis anledning til opplevelse av naturen gjennom utøvelse av naturvennlig og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging*». Samtidig ligger det en overordnet føring i alle store verneområder at dersom brukerinteresser og andre verneverdier kommer i konflikt så må bruken vike. Raet har også et lite landareal sammenlignet med mange andre norske nasjonalparker. Et viktig overordnet resultat er at utfylte skjema i de 21 selvregistreringskassene var 1667 skjema, gjennomsnittlig i underkant av 80 skjema per kasse, og dette er noe av det laveste tallet man har målt i norske verneområder. Dette forsterker inntrykket av at mye av bruken i nasjonalparken er tilknyttet sjøen og at det er en mer beskjeden bruk på land som er dominert av lokale brukere (en brukergruppe som man erfaringsmessig vet at i mindre grad svarer på slike undersøkelser – Fredman m.fl. 2009, Kaxrud-Wilberg 2010). Vi har også fått opplyst av nasjonalparkforvaltningen at noen kasser var plassert noe ugunstig med tanke på synlighet, og videre at det også er store forskjeller mellom de ulike kasselokalitetene i forhold til faktisk bruk (noen er veldig populære utfartsområder, mens andre er mindre brukte områder). Men hva som er mye eller lite bruk må også vurderes i forhold til hvor sårbare områdene er for ferdsel. Dette blir imidlertid ikke diskutert ytterligere her.

I utkastet til forvaltningsplan for Raet peker man på utfordringer i å oppfylle verneformålet, spesielt fordi det er veldig mange brukerinteresser involvert (Forvaltningsplanutkast, 2016). I forvaltningsplanen nevnes blant annet: nedbygging av strandsonen, overfiske, tilgroing, ulike typer slitasje og konflikter mellom brukergrupper. Utkastet peker videre på at dagens bruk og ønsket bruk i området ikke alltid er kompatibel og at dagens bruk kan forringe verneverdiene i nasjonalparken. Nasjonalparkforvaltningen opplyser blant annet at ivaretagelse av kulturlandskap gjennom beite og brenning er omdiskutert blant brukerne i parken og at det er flere episoder der folk tar med seg rullestein fra strendene (blant annet for å lage hagemur). Av forstyrrelser fra ferdsel nevner de forstyrrelser av sjøfugl - spesielt i hekkeperioder og slitasje på terreng og marine naturtyper - blant annet sandvoller og strandenger. I tillegg medfører friluftslivet en del bålrensning/grilling som skader svaberg og rullesteiner. Nasjonalparkforvaltningen understreker likevel at per i dag er omfanget såpass begrenset at det ikke er en direkte trussel, men noe en bør være oppmerksom på framover. I undersøkelsen ble brukernes syn på noen forvaltningstiltak kartlagt og de aller fleste er positive til at det legges begrensninger for fangst/fiske i noen områder og at kulturlandskapet skjøttes i form av frittgående beitedyr på holmer/øyer – de var imidlertid litt mindre positive til beiting på fastlandet, kanskje fordi det i større grad potensielt påvirker deres bruk? Nasjonalparkforvaltningen har også inntrykk av at det er større aksept for beitedyr på privat land enn på offentlige arealer.

Når det gjelder forvaltning knyttet til friluftsliv/fysisk tilrettelegging er parkens områder delt i to: tilrettelagte og ikke-tilrettelagte områder (Forvaltningsplanutkast, 2016). Forvaltningen opplyser at det i hovedsak er i de statlig- eller kommunalt sikrede friluftslivsområdene i parken at eventuell tilrettelegging for friluftsliv har funnet sted. Når forvaltningsplanen ferdigstilles er målet at det skal utarbeides mer detaljerte retningslinjer for forvaltning, herunder skjøtsel, tilrettelegging og informasjon. Brukerne var generelt fornøyd med tilretteleggingen for friluftsliv i parken. Likevel oppga 21 % at det var områder der de opplevde tilretteleggingen som spesielt dårlig. Det er ingen områder som peker seg spesielt ut, men det brukerne påpeker er stort sett dårlig merkede stier og at de ønsker flere båtplasser/ankringspunkt og flere søppelkasser. Skilting/merking av de stiene som tåler mer bruk er tiltak som vil kunne ha en positiv effekt for både brukerne og med tanke på verneverdiene. Utenom dette ønsker brukerne i Raet spesielt tiltak ved innfallsportene (parkeringsmuligheter og informasjonstavler, se Figur 39). Samtidig vil slike fysiske tiltak kunne stimulere til økt ferdsel og muligens komme i konflikt med blant annet brukere som ikke ønsker

fysisk tilrettelegging for friluftsliv. Det kan også være en utfordring å tilpasse tilretteleggingstiltakene så de ikke kommer i konflikt med verneverdiene og naturkvalitetene i nasjonalparken. I denne sammenheng kan differensiert forvaltning av nasjonalparken være viktig for at både verneverdiene og brukeropplevelsene blir ivaretatt. Dette prinsippet utøves dels i parken i dag ved at en har en geografisk soneinndeling med egne tilleggs-formål i nasjonalparken¹¹. Denne inndelingen har imidlertid ensidig fokus på verneverdier, kanskje kan et tiltak være å også inkludere soner der brukerprefranser blir ivaretatt.

Vi har konstatert at det var en lav andel av både utenlandske brukere og førstegangsbesøkende som fylte ut skjema i selvregistreringskassene, og at en stor andel av de besøkende er lokale. Det er nærliggende å anta at disse er godt kjent i området – noe dataene om tidligere bruk av området også bekrefter – og det er tidligere vist at de som har faste bruksmønstre er vanskeligere å styre til nye steder (Gundersen m.fl., 2015). Undersøkelsen viser samtidig at en stor andel av fot- og sykkelturene er knyttet til stiene. Dette gir noen klare fordeler i forhold til det å eventuelt kunne tilrettelegge for å kanalisere de besøkende til områder dersom ferdsel og bruk er i konflikt med verneverdiene. Samtidig var det også store andeler av brukerne i undersøkelsene som drev med aktiviteter knyttet til sjøen, for det meste bading og båtturer, og som dermed kan være vanskeligere å styre/lede dersom det er ønskelig sett fra et forvaltningsperspektiv. Uansett er det slik at forvaltningen må ha kjennskap til hva som er attraktivt for brukerne i Raet og spille på lag med disse, dersom man vil prøve å endre bruksmønsteret. Brukerne er ikke lettstyrte om forvaltningen vil hindre dem å besøke og oppleve det de har bestemt seg for å oppleve, spesielt ikke om de er godt kjent i området – noe andelen lokalt bosatte og andelen med tilgang til hytte/fritidsbolig i Raet tilsier.

Det foregår mye fritidsfiske i området og da spesielt etter hummer og krabbe (Forvaltningsplan-utkast, 2016). Dette bekreftes også i denne undersøkelsen, siden en tredjedel oppga at de hadde drevet med fiske/fangst i sjøen sist år. I brukerundersøkelsen fant vi at det er en overveiende andel som var på dagstur til fots (oppgitt som hovedformål med turen på kasseskjemaet) og mange av de besøkende har startet turene ved flere ulike startsteder i 2018. Dette stemmer godt overens med at det er en høy andel erfarne¹² og lokale brukere i nasjonalparken. Det kan tenkes at en del besøkende har kysset av «dagstur til fots» selv om de bare har gått et lite stykke og hovedformålet med turen var kort spasertur e.l. slik at de burde krysset av på «annet». En stor andel har også drevet med aktiviteter som mer spesifikt er knyttet til sjøen (bading/svømming/båttur). Brukerundersøkelsen viser at brukerne er interessert i det vi kan kalle det tradisjonelle friluftslivet – både interessen for og den faktiske bruken (aktiviteter) tilsier det – samtidig er selvsagt motorisert båtbruk en viktig aktivitet. Dette er i relativt godt samsvar med den bruken som skisseres i forvaltningsplanen – et enkelt og naturvennlig friluftsliv.

Det er imidlertid altså viktig å ha i bakhodet hvem en har nådd gjennom brukerundersøkelsen og hvilke brukergrupper som kanskje er dårligere representert. Samtidig som tradisjonelt friluftsliv er viktig, er over halvparten interessert (i ulik grad) i moderne friluftsliv (se definisjon i Figur 8) og nesten 40 % interessert i motoriserte utendørsaktiviteter. Det er nærliggende å anta at båtbruk utgjør en relativt stor del av sistnevnte. Et tiltak for å bevare den tradisjonelle lokale bruken er å tilrettelegge og kanalisere tilreisende brukere til noen innfallsporner, med dagsturer eller korte turer til viktige attraksjoner slik som utsiktspunkt og andre natur- eller kulturhistoriske attraksjoner, eller til badeplasser. De andre områdene kan da forbli mer som i dag med enkel/ingen tilrettelegging. En slik todelt strategi vil skjerme områder med sterke lokale interesser, mot økning i bruken fra tilreisende turister. Raet med stor lokal bruk og sterke lokale interesser, i kombinasjon med relativt begrenset antall tilreisende, vil muligens være godt egnet for denne strategien. Samtidig ser det kanskje heller ut til at potensielle framtidige konflikter vel så mye er knyttet

¹¹**Sone A:** områder med spesielt hensyn på fuglene og deres hekkeplasser. For eksempel: 15.april-15.juli forbud mot all ferdsel på land 50 meter utenfor. 1.mars-1.sept ikke lov med jakt og fangst etter villtoven.

Sone B: områder med sårbare naturtyper og arter. For eksempel: teltforbud og ikke tillatt å bruke nedfalt trevirke til bålbrekking.

Sone C: å ta vare på områder med særskilt vitenskapelig betydning som referanseområder i sjø.

¹² Med erfarne mener vi brukere som har vært i området tidligere: flergangsbesøkende.

til ulike typer brukergrupper enn til forskjeller mellom tilreisende og lokale som sådan. Her må forvaltningsmyndighetene forsøke å balansere forvaltningen og tilrettelegging for å ivareta både konkurrerende brukerpreferanser og verneverdier. Forvaltning i favør av noen type brukere kan fort være i disfavør av andre – dette er viktig å ha i bakhodet: ikke alle preferer samme type tilrettelegging og tiltak.

Det var en relativt lav andel som innhentet informasjon om Raet før de besøkte området i 2018. De som innhentet informasjon fikk den i hovedsak fra internett eller fra venner/familie/bekjente, og de synes det var relativt lett å finne ønsket informasjon. Internett/sosiale medier og bekjente vil kunne være utfordrende kanaler for forvaltningen å håndtere, fordi de naturlig nok kun kan rå over den informasjonen de selv formidler. Hvordan denne utfordringen kan løses rent praktisk er ikke mandatet vårt her, men å påpeke utfordringen mener vi er viktig. Om respondentene skulle motta mer informasjon, ønsket derimot de fleste å motta denne på parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båttutsettingsplasser til området eller inne i selve området – steder som forvaltningen har større kontroll over. De foretrukne kanaler for informasjon var mobilapplikasjoner (som for så vidt er en forlengelse av internett – men der forvaltningen har mulighet til å utvikle en egen App), i tillegg til informasjonstavler ved innfallsporter/p-plasser/brygger/båttutsettingsplasser og natursti inne i verneområdet. I undersøkelsen i Raet ble det ikke stilt spørsmål om hva brukerne ønsket informasjon om. I områder der en har spurt om dette er turforslag, kart og informasjon om dyre- og plantelivet og attraksjoner ofte de temaene flest etterspør. Informasjon om verneformålet og hva som er tillatt/ikke tillatt er ofte også ønsket av en del – men er altså ikke det viktigste. Å balansere den informasjonen som er ønsket blant flertallet av de besøkende med den kunnskapen som er viktig å formidle fra forvaltningens side er derfor en viktig faktor. En del av de besøkende visste ikke om ulike forhold knyttet til bruk var tillatt i nasjonalparken og det kan dermed også være et informasjonsbehov om tillatt bruk i Raet.

9.3 Fare for konflikter mellom ulike brukere?

Hvorvidt det eksisterer konflikter mellom ulike bruksformer og aktiviteter er viktig siden det skal lages en besøksstrategi for Raet nasjonalpark. Vi har allerede vært inne på at det i den forbindelse kan være aktuelt å gjøre visse prioriteringer både geografisk og i forhold til bruk og brukergrupper. Prioriteringer kan omhandle balansen mellom lokal/regional bruk og tilreisende sin bruk eller mellom styrking av landbruks-, og tradisjonelle høstingsinteresser, eller av turismeutvikling og kanskje nye aktiviteter. Forvaltningen oppgir at brukerinteressene spenner seg fra ridende, syklende, kajakkpadlere, fiskere, fuglekikkere, fotografer, botanikere, geologer, seilere, grunneiere (b.la. beitedyr, skogbruk, plenprodusent), hytteeiere, motorbåttport, droneflygere mm. De uttrykker videre at et slikt spenn i seg selv betyr at det er mange ulike interesser i verneområdet og at flere av dem kan ha interesser som ikke er forenelige og som også kan forringe verneformålet. I arbeidet med å prioritere hva en ønsker i en besøksstrategi bør man ha et bilde av hvilke konsekvenser prioriteringene kan ha for både verneverdier og for «de andre». Med bakgrunn i brukerundersøkelsen alene er dette spørsmålet vanskelig å svare på, men vi kan peke på noen områder hvor konflikter potensielt kan oppstå.

Ett spørsmål i undersøkelsen tar for seg opplevd miljøtilstand og preferanser for bruk av parken og kan peke i retning av hvor tolerante de besøkende er i forhold til annen bruk og bruksformer. I dette spørsmålet ble det blant annet spurt om det burde være tillatt med bruksformer som sykling og ridning på noen av stiene i området. I prinsippet er det jo nå åpnet for flere friluftstiveter, også innenfor nasjonalparkene, men her med mulighet til å regulere bruken. I gjennomsnitt havner de besøkende generelt over middelverdien når det kommer til at *hovedstiene burde være forbeholdt fotturister* og at *noen stier burde kunne brukes av syklister*. Mens brukerne generelt virker å være mer negative til ridning på noen stier og spesielt at idrettsarrangementer skal være tillatt i nasjonalparken (se Figur 33). Vi har fått opplyst fra nasjonalparkforvaltningen at sistnevnte i dag stort sett er mest aktuelt på Hove (idrettsarrangementer og leir) og i Arendal, Kilsund og Tvedestrand (båttregattaer). Siden det primært er hensynet til naturen (og eventuelt andre ver-

neinteresser) som kan begrense sykling/ridning, så krever det et godt planarbeid fra forvaltningen for å både imøtekomme ulike interesser og dempe/forhindre konflikter. Hvis vi ser på gjennomsnittskårene i Figur 33 var de fleste besøkende relativt enige i at det er enkelt å finne områder hvor de kan være for seg selv og at det generelt er lite søppel og slitasje i området – det finnes altså områder der høy-purister også kan trives.

Som nevnt over er turfriluftsliv og tradisjonelt høstingsfriluftsliv de friluftslivsformene som dagens besøkende oppgir at de er mest interessert i. Store andeler er ikke interessert i moderne friluftsliv eller motoriserte utendørsaktiviteter i det hele tatt, men samtidig er det også en del av de besøkende som er interessert eller svært interessert i moderne og/eller motoriserte aktiviteter (rundt 20 %). Motorferdselen i området er i dag i hovedsakelig knyttet til båtbruk og en relativt stor andel mener at mange bryter fartsbestemmelsene for båt i verneområdet. Det at mange sier seg enig i at fartsbestemmelsene brytes er ikke nødvendigvis en indikator på at de opplever det problematisk, men det var noen som påpekte at de opplevde hurtigkjøring med båt negativt. Når det gjelder faktisk aktivitetsutøvelse er aktiviteter som båttur, bading og trening også oppgitt av ganske mange, i tillegg til fottur og fiske/fangst i sjøen. Sju prosent hadde også drevet med vannsport i området i løpet av sist år. En slik ulik bruk og interesse for friluftsliv blant de besøkende i Raet kan komme i konflikt med hverandre – i hvert fall hvis bestemmelsene knytta til motorisert ferdsel brytes. Det står lite i forvaltningsplanutkastet om båtbruk/aktivitet, men fra forvaltningen har vi fått opplyst at overskridelse av fartsgrenser og uvettig kjøring er en utfordring. Dette gjelder både blant voksne og ungdom som f.eks. bruker vann-jet/liten båt uten tilsyn fra voksne - og det er jevnlig alvorlige ulykker (uavhengig av type bruker).

Reiselivet er også en næring for lokalsamfunn nær verneområdet som potensielt kan komme i konflikt med andre interesser i nasjonalparken. Nasjonalparkforvaltningen oppgir at det er flere aktører som ønsker å tilby guidete turer, rib-turer, kajakkture, vann-jetutleie, båtutleie, SUP, hesteopplevelser, sykkelport, treningsturer, badstu, dykkeaktiviteter m.m. Nå er det blant annet, camping på Hove og motorsportregattaer som er begrenset til allerede etablerte løp/regattaer, men det er ingen begrensninger på ikke-organisert motorisert ferdsel til sjøs (med unntak av generelle bestemmelser/restriksjoner). I dag er reiselivet relativt lite i omfang, men det er usikkert hvor stort dette blir fremover og forvaltningen ønsker en gjennomgang av dette i besøksstrategien. Som nevnt i kapittel 9.2 er landbruk også en næring som kan komme i konflikt med andre interesser, og data fra undersøkelsen viste altså at det var noe større skepsis til beitedyr på fastlandet enn på øyene.

Det er relativt få erfarne «klassiske» friluftslivutøvere i Raet nasjonalpark og en relativt høy andel hadde aldri vært på flerdagers fot- eller skitur. Manglende turerfaring kan potensielt øke risikoen for personskader. Samtidig kan en spørre seg hvor aktuelt dette er i en kystpark hvor type friluftslivsaktiviteter skiller seg en del fra skog/fjellområder, og turerfaring (til fots, ski) kanskje har mindre betydning. Landarealene i Raets «urbane» karakter med bosetting, hytter og til dels infrastruktur tett på reduserer kanskje også sikkerhetsrisikoen. En eventuell sikkerhetsrisiko er nok heller knyttet til havet, og manglende kysterfaring og båtvet, mer enn til turerfaring (fra fjell/skog) og tilrettelegging på land.

Alt det overnevnte er relevant informasjon å ta med seg i diskusjonen om forvaltningsplan, besøksstrategi og framtidig forvaltning av brukerinteresser. Man bør ikke ha som utgangspunkt at ulike bruksformer skaper konflikter med hverandre; friluftslvsloven slår fast at alle som bruker ferdselsretten i utmark er pliktige til å vise hensyn til de andre brukere (og grunneierne og naturen). Man bør likevel være forberedt på at ulik bruk kan føre til spenninger mellom besøkende, dette er ikke bare knyttet til aktiviteter, men også måten en aktivitet blir utøvd på. Det er likevel lite som tyder på at det er opplevelse av trengsel i parken og det er også relativt få (9 %) som peker på at de har opplevd uønsket adferd hos andre besøkende – brukerundersøkelsen indikerer med andre ord ikke noe spesielt stort konfliktnivå mellom brukergrupper per i dag, og dette er noe forvaltningsmyndigheten også har bekreftet.

9.4 Videre utvikling

Brukerundersøkelsen som er gjennomført sommeren 2018 vil være et viktig referansegrunnlag for å vurdere den framtidige utviklingen i området. Utfordringen i forvaltningen av verneområder ligger ofte i å ivareta verneformål samtidig som man ønsker å sikre gode opplevelser for brukerne av området. For Raet sin del kan det, som i mange andre verneområder, forvaltningsmessig være noen utfordringer knyttet til å ivareta verneformålet, forskjellige preferanser blant de besøkende og ulik bruksformer i området. Sett i lys av omfanget på dagens ferdsel og bruk av området, opplyser forvaltningen at det generelt ikke er store trusler mot verneverdiene. Selv om Raet har noe variasjon i ønsker og brukspreferanser ser de besøkende i hovedsak ut til å være fornøyd med området som rekreasjonsarena, og brukerundersøkelsen gir ikke inntrykk av store uenigheter. Brukerne uttrykker heller ikke noen spesiell form for trengselsproblematikk, noe som kan gi grunnlag for konflikter, til tross for at områdene har mange ulike brukere i sommerseongen. Men her må vi ta forbehold om at sjøaktivitetene kan være noe underrepresentert i undersøkelsen. Med tanke på hvilke bruksformer og brukergrupper man vil vektlegge i den framtidige besøksstrategien, og hvor i området man eventuelt vil gjøre tiltak, er dette viktig å være klar over. Den kunnskapen som er oppsummert i denne rapporten her, vil sammen med kunnskap om blant annet sårbarhet, kulturminner, vegetasjon, landbruk og reiseliv være et godt utgangspunkt for å utvikle en godt forankret besøks- og forvaltningsstrategi der ulike hensyn ivaretas og balanseres på en god måte.

10 Referanser

- Andersen, O. & Gundersen, V. (2010). Ferdsel og bruk av Rondane. Etterundersøkelse blantbesøkende sommeren 2009 - NINA Rapport 599. Norsk institutt for naturforskning.
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS*. Sage publications.
- Forvaltningsplan(utkast) for Raet nasjonalpark, Hove landskapsvernområde og Søm landskapsvernområde (2016). Prosjektgruppa for Raet nasjonalpark: representanter fra Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner, Aust-Agder fylkeskommune, Fiskeridirektoratet region Sør og Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder, i samarbeid med referansegruppen bestående av representanter fra lokalmiljøet innenfor verneområdene.
- Fredman, P., Romlid U., Emmelin L. & Yuan M (2009). Who are the non-compliance? An analysis of non-compliance with on-site monitoring methodology at Fulufjället National Park. Forskningsprogrammet friluftsliv i förändring. Rapport nr. 9.
- Gundersen, V., Mehmetoglu, M., Vistad, O. I., & Andersen, O. (2015). Linking visitor motivation with attitude towards management restrictions on use in a national park. *Journal of Outdoor Recreation and Tourism*, 9, 77-86.
- Hagen, D., Eide, N.E., Fangel, K., Flyen A.C. og Vistad, O.I. 2012. Sårbarhetsvurdering og bruk av lokaliteter på Svalbard. Sluttrapport fra forskningsprosjektet "Miljøeffekter av ferdsel". NINA Rapport 785. 110 s + vedlegg.
- Kaxrud Wilberg, K.A. (2010). Bortfallsstudie i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. En test av selvregistreingskasser som metode for registrering av ferdsel i naturområder. Masteroppgave. Ås: INA-UMB. 39. S + vedlegg.
- Miljødirektoratet (2018). Veileder M-930. Brukerundersøkelser som verktøy for forvaltning av verneområder. Vorkinn, M., Boe, R. & Larsen, L-K.
- Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Vistad, O.I. (2017a). Brukerundersøkelse i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og Sytan landskapsvernområde sommeren 2016. NINA Rapport 1377. Norsk institutt for naturforskning.
- Selvaag, S. K., Gundersen, V., Danielsen, G. & L. C. Wold (2017b). Brukerundersøkelse Ånderdalen nasjonalpark sommeren 2016. NINA Rapport 1371. Norsk institutt for naturforskning.
- Vistad, O.I. (1995). I skogen og I skolten – ein analyse av friluftsliv, miljøoppleving, påverknad og forvaltning I Femundsmarka, med jamføringer til Rogen og Långfjället. Dr. Grads-avhandling i geografi, Universitetet i Trondheim.
- Vistad, O.I. & Vorkinn, M. (2012). The wilderness purism construct – experiences for Norway with a simplified version of the purism scale. *Forest Policy and Economics* s9/39-47.
- Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. (2014). Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Vangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. Norsk institutt for naturforskning.
- Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. (2017). Bruken og brukarane av Breheimen 2017. Kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1349. Norsk institutt for naturforskning.
- Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. (2018). Bruken og brukarane av Jostedalsbreen nasjonalpark 2017. Kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1490. Norsk institutt for naturforskning.
- Vorkinn, M (2016). Bruk og brukere i Femundsmarka og Gutulia sommeren 2015. Rapport, fylkesmannen i Hedmark.
- Vorkinn M. & Andersen O. (2010) Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lillehammer.
- Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017a). Brukerundersøkelse i Sølén landskapsvernområde sommeren 2016. NINA rapport 1332. Norsk institutt for naturforskning.
- Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017b). Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016. NINA rapport 1333. Norsk institutt for naturforskning.

Wold L.C, Selvaag S.K. & Vistad O.I. (2017). Brukerundersøkelse i Trollheimen og Innerdalen landskapsvernområder. NINA Rapport 1360. Norsk institutt for naturforskning.

Vedlegg 1: Selvregistreringskort

Standard skjema (med noen justeringer) som brukes i alle nasjonalparker/verneområder under rammeavtalen. **xx** byttes ut med verneområdenavnet for hvert enkelt område.

1) Dato: **Måned**
 Dag

2a) Hvor er du bosatt?
 Nordmenn (Positivt og sted)
 Utlendinger (Land)

2b) Kjønnsalder: 1 Kvinne: år 2 Mann: år

3a) Hva er hovedformålet med **denne turen**?
 1 Dagstur til fots 1 Fiske 1 Øyhopping
 1 Båttur 1 Kajakk/ 1 Annet, hva?
 kanotur

3b) Varighet på **denne turen** i **xx**?
 Dagstur: timer **Eldagedstur:** Dager

3c) Hvilken transport benyttet du deg av for å komme til **xx**?
 1 Motorbåt 1 Offentlig 1 Sykkel
 transport
 1 Selvbåt 1 Bil-motor 1 Annet
 sykkel

4a) Hvor mange er du sammen med på denne turen (inkl. deg selv)? personer

4b) Er turen en "organisert" tur? (Skoleklasse, speidergruppe, **turlag** e.l.l.)
 1 Nei 2 Ja, hva slags gruppe?

4c) Er det barn **under 15 år** med i turfølget?
 1 Nei 2 Ja, alderen på det yngste barnet er: år

5) Hvor mange sommerturer/vinterturer har du vært i **xx** tidligere?
 1 Ingen 1 Sommerturer: antall 1 Vinterturer: antall

6) Er du fornøyd med tilretteleggingen for friluftslivutøverne i **xx**?
 1 Godt fornøyd 2 Ganske fornøyd 3 Misfornøyd

7) Har du tidligere vært på **terråders**, totturer, skitur eller båtturn? (Uansett område)
 1 Nei aldri 2 1 gang 3 2-5 ganger
 4 6-10 ganger 5 11-20 ganger 6 Mer enn 20 ganger

8) Tenk deg at du skal gjennomføre en fjellmarsj tur langs kysten om sommeren. Tenk deg at området er slik DU helst vil ha det – som om det var ditt "idealområde" for en slik tur. Vilt det være positivt eller negativt for deg at: (merk av ett tall for hver linje)

	Svært negativt		Nøy-trall		Svært positivt		
... det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker	1	2	3	4	5	6	7
... du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker	1	2	3	4	5	6	7
... det finnes merkede stier i området	1	2	3	4	5	6	7
... det er god skilting ved slott og sikrings i området	1	2	3	4	5	6	7
... det er lagt med treskoger til å gå på der stien går over våt myr	1	2	3	4	5	6	7
... det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området	1	2	3	4	5	6	7
... du møter mange andre friluftfolk i løpet av turen	1	2	3	4	5	6	7
... du kan gå milvis uten å møte et menneske	1	2	3	4	5	6	7

9) For deg som kjenner **xx** fra før, eller er i ferd med å avslutte turen: Hvordan samsvarer turen med ditt «idealområde», jfr. over?

Ikke i det hele tatt 1 2 3 4 5 Fullstendig samsvar 9 Vei ikke

10) Er dette kortet nytt ut på tur inn i eller ut av området?

1 På tur inn i området 2 På tur ut av området

11) Til høsten ønsker vi å sende ut et spørreskjema til noen av de som har besøkt **xx**. Dersom du/dere kunne tenke deg å gi ytterligere innspill til framtidig forvaltning av **xx**, vennligst oppgi Email-adressen(e) til de som har svart på dette kortet.

E-mail (vennligst skriv tydelig!)

TAKK FOR HJELP!

□

Vedlegg 2: Etterundersøkelse

Vises i en utskriftvennlig versjon som avviker fra layouten i web-løsningen. Alle respondentene fikk ikke alle spørsmålene som er vist, noen spørsmål ble kun gitt for spesifikke svar (routing).

RAET NASJONALPARK

Velkommen til undersøkelse om Raet nasjonalpark

I sommer besvarte du et kortfattet spørreskjema da du besøkte Raet nasjonalpark eller Søm landskapsvernområde og du sa deg villig til å svare på flere spørsmål om din bruk av området - her kommer de!

Undersøkelsen omhandler både Raet nasjonalpark og Søm landskapsvernområde, i undersøkelsen bruker vi bare Raet nasjonalpark som betegnelse for begge områdene.

Dine svar er viktige for den framtidige forvaltningen og bruken av området. Vi håper du vil ta deg tid til å besvare hele undersøkelsen og er veldig takknemlig for ditt bidrag!

1) BESØK I RAET NASJONALPARK

2) * Bor du i nærheten av Raet nasjonalpark eller har du tilgang til hytte/fritidsbolig i området? (Flere svar er mulig)

- Jeg bor i nærheten av Raet nasjonalpark (dvs. innenfor kommunene Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland eller Risør)
- Jeg eier/har tilgang til hytte/fritidsbolig i nærheten av Raet nasjonalpark (dvs. innenfor kommunene Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland eller Risør)
- Jeg har fast campingplass i nærheten av Raet nasjonalpark (dvs. innenfor kommunene Grimstad, Arendal, Tvedestrand, Froland eller Risør)
- Ingen av delene

3) * Har du besøkt Raet nasjonalpark før 2018?

- Nei, aldri
- Ja

4) Hvor mange somre har du besøkt Raet-området før 2018?

5) Hvor mange vintre har du besøkt Raet området før 2018?

6) * Besøkte du Raet nasjonalpark en eller flere ganger i løpet av siste år?

- En gang
- Flere ganger

7) * Hvordan inngikk besøket i Raet nasjonalpark i den turen du var på?

- Raet nasjonalpark var hovedmålet med turen
- Raet nasjonalpark var en del av en rundreise
- Raet nasjonalpark var en avstikker på vei til/fra et annet sted

3) * Når bestemte du deg for å besøke Raet nasjonalpark?

- Mer enn 3 måneder før jeg dro hjemmefra
- 1-3 måneder før jeg dro hjemmefra
- Mindre enn en måned før jeg dro hjemmefra
- Underveis på turen

3) Hvor mange dager var du i Raet-området i løpet av det siste året...

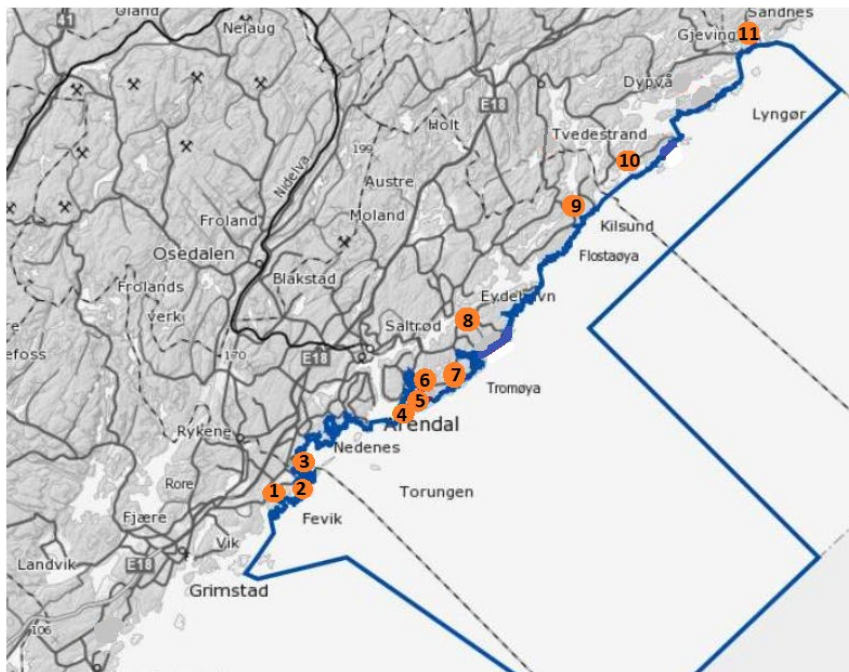
...i vintersesongen: jul-påske?	____
...i vårsesongen: etter påske (t.o.m. mai)?	____
...i sommer/høstsesongen: juni-september?	____
...senhøstes: oktober-jul?	____

10) * Hvis du var i Raet nasjonalpark sammenhengende i flere dager for å f.eks gå tur, sykle eller farte rundt med båt hva slags tur(er) var du på?

- Var på en sammenhengende tur med ulike overnattingssteder
- Overnattet på ett sted og tok dagsturer fra dette stedet
- Tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål
- Ikke relevant. Jeg var ikke på flerdagerstur i Raet nasjonalpark

11) Hvilke turmål har du besøkt i Raet nasjonalpark?

0/4000

12) * Det er mange måter å ta seg inn i Raet på. Startet du turen(e) ved noen av de følgende punktene da du besøkte Raet i 2018?

- Jeg ankom området via sjøen fra retning øst
- Jeg ankom området via sjøen fra retning vest
1. Storesand
2. Kvennebekken
3. Hasseltangen
4. Merdø
5. Hoveodden
6. Hove Amfi
7. Spornes
8. Kongshavn
9. Kilsund
10. Hagefjord brygge
11. Gjeving
- Ingen av disse

13) * Overnattet du i eller i nærheten av Raet nasjonalpark i forbindelse med besøket/besøkene dine det siste året ?

- Ja
- Nei

14) Hvordan overnattet du, og hvor mange netter?

	Antall netter	Hvor?
Privat hytte/fritidsbolig (der du ikke betaler for å overnatte)	____	____
Leid feriehus/hytte (der du betaler for å overnatte)	____	____
Kystledhytte/fyr e.l. (der du betaler for å overnatte)	____	____
Om bord i privat båt	____	____
Privat hos bekjente/familie e.l. (der du ikke betaler for å overnatte)	____	____
Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du betaler for å overnatte	____	____
Tilrettelagt (camping)plass for campingvogn/bobil/telt der du ikke betaler for å overnatte	____	____
Telt/lavo/åpen himmer utenom tilrettelagt plass	____	____
Åpen koie/bu (der du ikke betaler for å overnatte)	____	____
Hotell/pensjonat	____	____
Annet	____	____

15) FRILUFTSLIV I RAET NASJONALPARK SISTE ÅR**16) * Hvilke friluftslivsaktiviteter utøvde du i Raet nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)**

- Fottur
- Trene/jogge/løpe
- Båttur - motorisert
- Båttur - seilbåt
- Båttur - kajakk/kano/robåt
- Vannsport: motorisert (f.eks. vannskuter, vannski)
- Vannsport: ikke-motorisert (f.eks. kiting, brettseiling, surfing)
- Bading/svømming
- Dykking
- Øyhopping med båt
- Fiske/fangst i sjøen
- Jakt
- Sykkel på vei
- Sykkel på sti/utenom vei
- Andre aktiviteter (eks. ridning, bærplukking, geocaching, fotografering, piknik, botanisering o.a.),

17) * Hva slags båt (ikke motorisert) benyttet du? (Flere svar er mulig)

- Kajakk Robåt Kano

18) * Hva slags sykkel benyttet du da du syklet på vei i Raet nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- El-sykkel
 Vanlig sykkel
 Stisykkel/fatbike

19) * Hva slags sykkel benyttet du da du syklet på sti/utenom vei i Raet nasjonalpark siste år? (Flere svar er mulig)

- Elsykkel
 Vanlig sykkel
 Stisykkel/fatbike

20) * Du har svart at du drev med andre aktiviteter i Raet nasjonalpark siste år, hvilke aktiviteter var dette?

0/4000

21) BRUK AV STI/VEI

22) * Hvor mye av tida brukte du merkede/tydelige stier og veier når du gikk eller syklet i Raet nasjonalpark siste år?

- Alltid
 Ofte
 Av og til
 Sjelden
 Aldri
 Ikke relevant

23) INFORMASJON OG BRUK AV SOSIALE MEDIA

24) * Skaffet du deg informasjon om Raet nasjonalpark før du kom til området i 2018?

- Ja
 Nei

25) * Hvor hentet du informasjon fra? (Kryss av for alle aktuelle alternativer)

- Fra venner/slektninger/bekjente
- Fra blogg/facebook/sosiale medier
- Fra internett ellers
- Fra reisehåndbok
- Fra brosjyre
- Fra besøkscenter Nasjonalpark
- Fra et turistkontor/informasjonscenter
- Fra en turapp
- På en annen måte

26) Hvilke nettsider fikk du informasjon fra?

0/4000

27) På hvilken annen måte skaffet du deg informasjon om Raet nasjonalpark?**28) * Hvor lett var det å finne den informasjon du ønsket?**

- 1 svært vanskelig
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Svært lett

29) Hvilken informasjon var det vanskelig å finne?

30) * Dersom forvaltningsmyndigheten for Raet nasjonalpark skulle gi mer informasjon om området, når/hvor ville du helst hatt denne informasjonen? (Flere svar er mulig)

- Før avreise hjemmefra
- Underveis fra bostedet til Raet nasjonalpark
- På parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser i nærheten av nasjonalparken
- Inne i selve området

31) * Hvordan ville du helst hatt informasjon om Raet nasjonalpark før avreise hjemmefra? (Flere svar er mulig)

- Reisehåndbøker
- Internett
- Via mobil (app)
- Annet

32) På hvilken annen måte ville du hatt informasjon før avreise?

33) * Hvordan ville du helst hatt mer informasjon om Raet nasjonalpark ved parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser til Raet nasjonalpark. (Flere svar er mulig)

- Muntlig informasjon fra naturoppsyn
- Informasjonstavler
- Via mobiltelefon (app)
- Brosjyrer i selvbetjeningsautomater
- Besøkssenter Nasjonalpark
- Informasjonssenter
- Annet

34) På hvilken annen måte ville du hatt informasjon ved parkeringsplasser/innfallsporter/brygger/båtutsettingsplasser til Raet nasjonalpark?

35) * Hvordan ville du helst hatt informasjon om Raet nasjonalpark inne i verneområdet? (Flere svar er mulig)

- Muntlig informasjon fra naturoppsyn du treffer på ute på sjøen/i verneområdet
- Via mobiltelefon (app)
- Gjennom aktivitetsfirmaer/overnattingsbedrifter
- Brosjyrer på kystledhyttene i området
- Guida turer i regi av naturoppsynet
- Natursti
- Annet

36) På hvilken annen måte ville du hatt informasjon om Raet nasjonalpark inne i verneområdet?

0/4000

37) * Delte du dine opplevelser i Raet nasjonalpark via sosiale medier?

- Nei
 Ja

38) * Hvor mange ganger (ca) delte du dine opplevelser via sosiale medier?

39) * Hvilke sosiale medier brukte du? (Flere svar er mulig)

- Facebook
 Twitter
 Instagram
 Andre

40) Utover Facebook, Twitter eller Instagram, hvilke andre sosiale medier brukte du til å dele dine opplevelser i Raet Nasjonalpark?

41) DINE OPPLEVELSER I RAET NASJONALPARK

42) * Hvor viktig var de følgende årsakene for at du besøkte Raet nasjonalpark i 2018?

	Ingen betydning						Svært stor betydning	
	1	2	3	4	5	6	7	VET IKKE
Å oppleve en helt spesiell natur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for å se dyr/fugler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er mange øyer å besøke/mulighetene for øyhopping	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Området er godt tilrettelagt med kyststier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
En treffer få andre i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Terrenget er lett å ferdes i	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Å oppleve den flotte skjærgården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De fine badeplassene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gode fiske-/fangstmuligheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mulighetene for å se/oppleve sjøfuglkolonier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De mange kulturminnene som finnes i kystområdene her	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gode dykkemuligheter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

43) * I hvilken grad opplevde du følgende under ditt besøk/dine besøk i Raet nasjonalpark i 2018?

	Ikke i det hele tatt 1	Bare minimalt 2	Til viss grad 3	Det av meste tiden 4	Hele tiden 5	IKKE RELEVANT
Stilhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Natur uten menneskelig påvirkning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ren natur	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lite forstyrrelser fra andre besøkende (utenom eget turfølge)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Naturopplevelser utenom det vanlige	☐	☐	☐	☐	☐	☐

44) * Hvor enig eller uenig er du i disse utsagnene, når det gjelder Raet nasjonalpark?

	Helt Uenig 1	2	3	Verken enig eller uenig 4	5	6	Helt enig 7	VET IKKE
Det er for mye søppel ved noen parkeringsplasser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er for mye søppel på strender og brygger/havner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er enkelt å finne områder der du kan være for deg selv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det har blitt for stor slitasje ved badeplasser/rasteplasser i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er mange som bryter fartsbestemmelsene for båt i verneområdet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er for mye folk i noen områder i høysesongen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det burde være tillatt med idrettsarrangementer i nasjonalparken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er blitt for stor slitasje på noen stier i området	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De mest brukte stiene i Raet Nasjonalpark bør være forbeholdt fotturister	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er greit at noen stier også kan brukes av syklist	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er greit at noen stier også kan brukes til ridning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

45) * Møtte du andre besøkende som du reagerte negativt på?

- Nei
- Ja

46) Hva var det du reagerte negativt på i situasjonen(e)?

47) TILRETTELEGGING

48) * Først vil vi gjerne vite hvor viktige ulike tiltak er/var for deg når du ferdes i Raet nasjonalpark?

	Ikke viktig i det hele tatt							Svært viktig	
	1	2	3	4	5	6	7	VET	IKKE
Fortøyningsbolter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brygger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Søppelkasser ved de mest brukte områdene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Servicepunkt (med sanitæranlegg, vannpost og mulighet for septiktømming)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tilbud om båttaxi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Enkle tilrettelagte teltplasser (gratis)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Parkeringsmuligheter ved innfallsporter/startpunkter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Muligheter for å treffe oppsyn i løpet av turen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Informasjonstavler ved innfallsportene/startpunktene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
At det finnes korte, godt tilrettelagte stier til spesielle attraksjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tydelig merking av stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skilt ved stikryss som viser avstand og retning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Klopper i bløte partier av stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bruer som gjør elver/bekker lette å krysse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

49) * Så vil vi gjerne vite hvordan du opplevde kvaliteten på forekomsten av de samme tiltakene i Raet nasjonalpark?

	Svært dårlig/mangelfullt		Verken dårlig eller bra				Svært bra		VET IKKE
	1	2	3	4	5	6	7		
Fortøyningsbolter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Brygger	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Søppelkasser ved de mest brukte områdene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Servicepunkt (med sanitæranlegg, vannpost og mulighet for septiktømming)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Tilbud om båttaxi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Enkle tilrettelagte teltplasser (gratis)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Parkeringsmuligheter ved innfallsporter/startpunkter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Mulighetene for å treffe oppsyn i løpet av turen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Informasjonstavler ved innfallsporter/startpunkter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
At det finnes korte, godt tilrettelagte stier til spesielle attraksjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Tydelig merking av stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Skilt ved stikryss som viser avstand og retning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Klopper i bløte partier av stiene	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
Bruer som elver/bekker lette å krysse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

50) Var det noe sted i Raet nasjonalpark du opplevde tilretteleggingen som spesielt dårlig?

0/4000

51) Syns du det er positivt eller negativt dersom...

	Svært negativt			Hverken eller			Svært positivt		VET IKKE
	1	2	3	4	5	6	7		
...Kulturlandskapet i verneområdet skjøttes i form av brenning av kystlynghei?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
... Kulturlandskapet i verneområdet skjøttes i form av frittgående beitedyr på holmer/øyer i området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
... Kulturlandskapet i verneområdet skjøttes i form av inngjerdede beitedyr på fastlandet?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	
...Det legges begrensninger for fangst/fiske i noen områder for å ivareta sårbare arter (som f.eks. torsk og hummer)?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	

52) RAET NASJONALPARK**53) * Visste du at Raet var vernet som nasjonalpark før du besøkte området siste år?**

- Ja
- Nei

54) * Det at Raet er nasjonalpark, påvirket det valget om å komme hit?

- Ikke i det hele tatt
- I en viss grad
- I svært stor grad

55) * Har du besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet i 2018?

- Nei
- Ja, i Norge
- Ja, i utlandet

56) * Har du besøkt andre nasjonalparker i Norge eller i utlandet tidligere (før 2018)?

- Nei
- Ja, i Norge
- Ja, i utlandet

57) Hvilke andre nasjonalparker i Norge har du besøkt i 2018?**58) * Vet du om følgende tiltak/aktiviteter er tillatt i nasjonalparken?**

	Vet		
	Ja	Nei	ikke
Er det tillatt å ta tørre kvister for å brenne bål, i den perioden bålbrekking er tillatt?	☐	☐	☐
Er jakt, fangst og fiske tillatt?	☐	☐	☐
Kan alle som vil kjøre vannskuter?	☐	☐	☐
Kan du gå hvor du vil (på fastlandet)?	☐	☐	☐
Kan du gå i land hvor du vil/på hvilke øyer du vil?	☐	☐	☐
Er det samme fartsgrenser i nasjonalparken som for resten av sjøen?	☐	☐	☐

59) * Oppfatter du Raet nasjonalpark som et villmarksområde?

- Nei, ikke i det hele tatt
- Ja, deler av området
- Ja, hele området
- Vet ikke

60) Hvilke deler av Raet nasjonalpark oppfatter du ikke som et villmarksområde?

0/4000

61) OM DEG**62) * Hvor sterkt knyttet føler du deg til Raet nasjonalpark?**

- 1 Ingen spesiell tilknytning
- 2
- 3
- 4
- 5
- 6
- 7 Svært sterkt knyttet til

63) * Hvor mange ganger har du vært på en flerdagers fottur eller skitur? (med flerdagers mener vi en lengre, sammenhengende tur der du overnatter underveis)

- Aldri
- 1 gang
- 2-5 ganger
- 6-10 ganger
- 11-20 ganger
- Mer enn 20 ganger

64) * Hvor interessert er du i ulike former for friluftsliv?

	Ikke interessert	Litt interessert	Interessert	Svært interessert
Tradisjonelt høstingsfriluftsliv (matauk er et viktig motiv, som jakt, fiske, bær/sopplukking)	☐	☐	☐	☐
Turfriluftsliv (turer til fots og/eller på ski)	☐	☐	☐	☐
Moderne friluftsliv (aktiviteter som krever spesielle ferdigheter og utstyr eks. dykking, windsurfing, terrengsykling, klatring, kiting, elvepadling, hanggliding, randonee)	☐	☐	☐	☐
Motoriserte utendørsaktiviteter (eks. båtsport, vannskuter, snøscooter)	☐	☐	☐	☐

65) * Se bort fra besøket ditt til Raet. Tenk deg at du skal gjennomføre en flertimers fottur i et skogs- eller fjellterreng om sommeren. Tenk deg at området er slik DU vil ha det - som om det var ditt idealområde for en slik tur. Ville det være positivt eller negativt for deg...

	Svært negativt		Nøytralt			Svært positivt	
	1	2	3	4	5	6	7
... at det finnes tilrettelagte leirplasser med do, ved, bål, søppeldunker?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at du kan bli kvitt søppel i utplasserte søppeldunker?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at det finnes merkede stier i området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at det er god skilting ved stistart og stikryss i området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at det er lagt ned trestokker til å gå på der stien går over våt myr?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at det finnes hytter med matservering og oppredde senger i området?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at du møter mange andre friluftsfolk i løpet av turen?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
... at du kan gå milevis uten å møte et menneske?	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

66) * Er du?

- Kvinne
 Mann

67) * Hvor gammel er du?

68) * Hva er din høyeste fullførte utdanning?

- Grunnskole
 Videregående skole
 Høyskole/universitet 1-3 år
 Høyskole/universitet 4 år eller mer

69) * Hvor er du bosatt?

- Norge
 Sverige
 Danmark
 Tyskland
 Nederland
 Annet land

Vedlegg 3: Turmål

Hvilke turmål de som tok dagsturer fra ulike utgangspunkt til ulike turmål besøkte:

Alle

Alt fra tur på hove. Flere turer i uken langs Hassla til Bagatell

Bjelland, Spornes, Hove

Bor 100 m fra grensen. Stranden og utområdene vår er i Parken. Båtturer dekker hele området til vanns.

Ukentlig turer til jerkholmen sømskilen Bøkeskogen

Buskjær, Sandskjær m.m.

Campingområdet

Fiske, bading morgen og kveld, tur med hund, spise kveldsmat

Fra Lyngør til Strømstangen

GÅR TUR MED HUNDEN PÅ SØM

hasseltangen, Ruaker, Storesand, Movik, Kvennebekken Flere turer med Båt fra Søm i forbindelse med fiske garn, håndsnoere. bruker jevnlig kyststien som går gjennom deler av området

Hove

Hove og hasseltangen

Hove-flest 2-3 ganger pr. Uke Flosta hytte Hele omr. M. Kajakk, overnattingsbåt

Hove, Bjelland, Spornes, Jerken, Hasseltangen, Merdø

Hove, Bjellandstrand, Spornes, Hove camping mfl

Hove, Hasla, Bjelland, Tromlingene

Hove, Spornes, Merdø

I hovedsak ulike øyer i forbindelse med båt. Ellers spesielt Hove og Tromøy...

ikke noe spesielt over hele streket

Ikke noe spesielt, vanligvis Spornes til Bjelland.

Inga mål, kun turer

Ingen bestemte, men går mye på tur i alle områder, fra Lyngør til Fevik

Island and lighthouse by boat.. Park campground and hiking trails along the coast by foot.

Jonfruland, Hove og Merdø

Lyngør, Sandøya, Tromøy etc

Løpetur rundt kyststiene

Merdø Jerken Tjuvholmen Tromlingene

Mærdø

Nærområdene e mellom Arendal og Grimstad

Over alt

Over det hele i forbindelse med geocaching

Ruaker, Hasseltangen, Ryvingen og diverse øyer. Ruaker og Hasseltangen til fots, og resten i båt.

rundtur skjærgården

Ryvingen, Merdø, Gjessøya, Hove, Tromlingene, Korshavn

Skinnfellen Hove Spornes

skinnfelltangen, Tromøy, søm osv

Skjærgården

Skjærgården mange plasser

Skjærgården ved Lyngør, Sandøya Hove/Spornes Grimstad Skjærgård

Spaserturer og bading og grilling

Spornes

Spornes og Hove

Spornes og området rundt Hove. Har hytte på Nedre Gartha

Storesanden Randvika Ruager Kvennebekken Bøkeskogen Hove Jerkholmen Haslatangen

Ta naturbilder og slappe av

Trening (løping), gå tur

Tromlingene for å se på fuglelivet. Badetur. Fisketur. Båttur. Telttur.

Tromlingene, Hove, Gjesøya

Tromlingene, Hove(nesten hver dag hele sommeren + vår og høst), spornes flere ganger

Tromlingene, Spornes, Hove, Bjelland, Alve

Tromøya og Hove, Hasseltangen, Valløyene , Søm og deler Lyngør og øyene rundt samt deler av Tvede-strand

Tromøya rullesteinstranda og rundt oddeen

Turgåing og båtturer

Valløyene, Merdø, Møkkalasset, Nidelva, Jomfruland, Hasseltangen mm

Ytre del av Tverrdalsøya og Flosterøya, Vestre Sandøya, Nautholmene, Risholmen, Klåholmen

Vedlegg 4: Informasjon

Hvilke nettsider de besøkende fikk informasjon fra:

Agderposten

Arendal kommune

Facebook

Facebook, Agderposten

Fylkesmannens

Gat, fylkesmannen mv

<https://kompetansetorget.uia.no/>

husker ikke

Husker ikke, men tipper Agderposten/lokale aviser

Husker ikke. Fylkesmannen? Miljødirektoratet? Arendal kommune? kartverket?

Kartsider

Leste boken om Raet Sørlandets nasjonalpark

Park4night.com Openstreetmap.com

Turistinformasjon Arenda/Aust-Agder

Ulike

Visitorslandet.com Arendal.com Raet Nasjonalpark Made on Sandøya

wikipedia

Hvilke informasjon som var vanskelig å finne:

Flere infotavler om fugler, insekter, tang og tare mm

Grensene for nasjonalparken

Hvordan turmuligheter er det.

Telt plasser

Tilrettelegging for båter. Hvor er det best å legge til

Vedlegg 5: Deler av Raet som ikke oppleves som villmark

Alt utenom de ytre øyer og sjøområder. Pluss sikkert visse områder på øyer lenger inn og fastlandet.

Badestrendene

Bebodde øyer

Bebygget område. Gårder med beite. Veier. Hytter.

Brygger og områder tilrettelagt for fortøyning av båter, områder med hytter eller nær bebyggelse.

Buøya utenfor Eydehavn, enkelte holmer utenfor Tvedestrand

Camping og leirområdet

Campingområdet

De bebodde øyene

De delene der det er anlagt veier eller andre naturinngrep.

De m stier, tilrettelagt

De mest besøkte områdene med mye folk i høysesongen, som Storesand etc.

De områdene som har plantet skog.

De største ferdselsområder.

Deler av Hove, deler av Jerkholmen

Deler av skjærgården

Den gamle militærleiren campingen etc

Der det er (tett) bebyggelse.

Der det er mye bebyggelse / hytter

Der det er tilrettelegging og spor etter folk, og generelt mye folk

Der det grenser opp mot veien

Der det går mest folk

Der hvor det bygget mange hytter og brygger

Der hvor det er hytter

Der vi var på Tromøya, kort vei til folk hele veien

Det er mange bestemmelser for å beskytte natur og dyreliv langs kysten (ilandstigningsforbud i hekketiden, for eksempel). Det gjelder uansett nasjonalparkbestemmelser. Om det i tillegg finnes særlige restriksjoner for nasjonalparkområdet vet jeg for lite om ennå.

Det som er mest brukt og i nærheten av mye bebyggelse

Die Feuerstellen und Zeltplätze

dort wo es Ferienhaussiedlungen in der Nähe hat.

Dyrket mark og beboelse

Er mest kjent rundt Hoveodden, der er det jo camping og Hoveleiren. mye hyttebebyggelse i deler av området der og på østenden av Tromøya.

F eks stiområdet i bakkant av rullesteinsstrendene på Hove

f.eks strender, tilrettelagte stier - bålplasser. Det er alt for mange mennesker her til at det meste kan kalles villmark. Fredede fuglereservater er nærmest.

Fastlandsområder som f.eks. Omkring Hove etc.

Flatskjæra øst for Lyngør

Flere av de tilrettelagte uthavnene. Men det er akkurat som vi liker det

Hasla, Hove, Spornes, Tromøy in general except Botne/Alvikkillen area

Hele Raet. Kjenner ikke til pen områder i kommunene som kan betraktes som villmark

Hove

Hove og Merdø

Hove, deler av Hasla/Fevik

Hove, gjessøya, merdø, seilhytta, st helena

Hove, Kvennebekken

Hove, spornes, steder der det er mye mennesker

Hove, Spornesstranda, Havsøysund, Indre Merdø

Hoveleirsenter, alle hyttefelt....

Hoveodden

Hoveodden. Den er tett befolket med campingvogner og hytter.

Hoveområdet

Hyttebebygde steder og der det er brygger etc. Med villmark tenker jeg uberørt natur. De ytterste øyene er villmark, og selvfølgelig sjøen.

indre deler av Merdø

Jerken. Hove.

Lyngør

Lyngør og andre tettsteder.

Merdø

Merdø . Jerkholmen. Tromlingene. Hovet.

Noe av det som er nært hytteområder.

Nær hytter. Litt ubekvem nær hytter. Noen tror ikke hytte eiere bryr seg om frilftsloven!

Nærmest bryggene, men slik vil det naturligvis være Pga at mennesker besøker området.

Områdene nær bebyggelse på Merdø, og på innsiden av tromlingene oppleves ikke som villmark.

Områdene på fastlandet og nær bebyggelse på øyene.

Området rundt folkestien

Området rundt Hove og også Kilsund, Merdø.

private eiendommer

Randvika, Storesand, Movika. Deler av Hove

Rundt Hove camping. Mye folk og en del støy der barn leker.

rundt private hytter

Sentrale deler av hoveodden

Skjærgården

Spornes

Steinrøysa helt nede ved vannet

Stiene

Stiene rundt Hove Camping og i Hove Leir

Storesand

strandsonen

sør-vestre del av Tromøy

Tromlingene bøkeskogen deler av merdø og noen øyer i Tvedestrand

Tromøya

Vet ikke helt

vet ikke, har ikke sett hele, vet ikke hvordan jeg skal beskrive området,

ytre deler/homer

Vedlegg 6: Andre nasjonalparker i Norge som ble besøkt av respondentene i 2018

5- 6 forskjellige

Børgefjell, Hardangervidda Jotunheimen

dovre

Dovre

Dovre.

Femunden

Femundsmgks

Ferder

fjellområder hordaland østlandet

Folgefonna nasjonalpark

Frafjordheiane

Færder nasjonalpark

Gått på Hardanger vidda.

Hardangervidda, Ytre Hvaler

Hardanger

Hardanger dovre jotunheim

Hardanger vidda

Hardangervida, Jotunheimen, Jostedal, Breheimen

Hardangervidda

Hardangervidda og stølsheimen

Hardangervidda, Dovre

Hardangervidda, Dovre, Lofotodden

Hardangervidda, Jomfruland

Hardangervidda, Rondane, Jotunheimen, Skarvheimen ...

Hardangervidds

Hardangevidda

husker ikke navnet, med sidedalføre til Valdres...tror jeg

Hvaler

Hvaler ,

Hvaler/Koster, Jotunheimen

Jomfruland

Jomfruland & Jotunheimen

Jomfruland, Hardangervidda

Jostedalsbreen nasjonalpark

jotunheimen

Jotunheimen

Jotunheimen Hardangervidda

Jotunheimen og Hardangervidda

Jotunheimen, Dovrefjell, Snøhetta

Jotunheimen, Hardangervidda, Dovre, Reinheimen, Breheimen og helt sikkert flere

Kan ikke navnene

Kyststien (usikker på om bare vernet område)

Mye i Hardangervidda og flere på Svalbard

Nordland / Vegaøyen Verdensarv

På fjellet

Rogsstrand

Rondane

Rondane nasjonalpark

Rondane og Røros (Femunden)

Rondane, m fl

Rondane, Dovre

Rondane, Jotunheimen, Hardangervidda, Hvalerog Hallingskarvet.

Saltfjellet og Dovre

Skrimfjella

Stabbursdalen, Dovrefjell, Rondane

Svalbard,

Sør Odal Skarnes område

Tovdal og Rjukanfossen.

Tromsø, Bodø, store Buskjær, Flatskjær etc etc

Ytre hvaler og Jomfruland

Ved Synnfjell

Vet ikke så godt hva nasjonalparkene i såfall heter, men har vært på; Besseggen, Områdene ved Atlanterhavsveien på Møre, Hvaler, Fjellet innafor Sjusjøen, Øyerfjellet,

Vevelstad i Nordland

Ytre Hvaler

Vedlegg 7: Steder i Raet hvor tilretteleggingen ble opplevd som spesielt dårlig

Alt for liten brygge kapasitet på Merdø. På grunn av dårlig ankrinsbunn og vind utsatt posisjon driver en lett på på grunn. Øya har kapasitet til flere . Sett ut flere flyte brygger Sett ut bøyer for akter feste som på Frurøya ved Tvedestrand. Så kan familier slippe trøbbel med dregg anker fester som ikke holder.

Alt for dårlig tilgang til søppeldunken, og toaletter. Bør være fasiliteter ved parkeringsplassene.

Det er steder jeg veldig gjerne skulle sett flere fortøyningsbolter. Bli en del slitasje når vi må slå inn egne bolter hver gang. Det er også utrolig dårlig løsning for å tømme septiktank i båt. Jeg bor på Fevik og må helt inn i Arendal sentrum for å tømme septiktank med vakuumpumpe. (Det er ulovlig å tømme septiktanken i nasjonalparken.) Men svært få orker å kjøre inn til Arendal og bruke ca 1,5 timer bare på det... Burde vært en vakumstasjon feks på Hasseltangen (ved Marex) eller tilsvarende der folk faktisk er. I fjor høst da jeg skulle ta opp båten var stasjonen i både Arendal og Grimstad ute av drift...

Det hadde vært bra med flere muligheter til å bli kvitt søppel i uthavnene. Da de få som var ble fort fulle/ overfulle Og at de ble tømt oftere i høysesong.

Doene er veldig fine og rene, men et ønske: Kan doene være åpne hele året? Vi er mange som går her ute også om vinteren!

Dårlig merking, særlig ved Lyngør området. Dette var veldig mye bedre tidligere. Kanskje en tur bok til og skrive inn når du var der, og trekking av en bok eller brosjyre fra området du besøker. Dette gjør at området blir mer interessant for besøkende.

Dårlig toaletter ved strendene

Egentlig ikke, synes det begynner å bli svært bra. Dog synes jeg tilgjengeligheten til å komme i land i Lyngør er svært dårlig, dels også Sandøya . Det burde vært noen offentlige brygger hvor en kan fortøye båten og ta en titt på land. Fortøyningspunkter, brygger for ilandstigning i skjærgården er viktig å utvikle videre. Har egen båt, men tror også Taxibåt tilbud er viktig å videreutvikle.

Elendig med søppeldunker

Es muss in meinen Augen nicht immer alles erschlossen sein.

Flere søppeldunker på Storesanden og Randvika om sommeren :) Ellers godt fornøyd!

For få båtplasser på Sandøya. Også vanskelig å finne ut hvor man kunne fortøye ved gjestebrygge andre steder. Dårlig info om fergetilbud, tabell vanskelig å forstå - hvorfor går tilbudet ned i sommerferien til Lyngør og Sandøya?? Dyr parkering på Hagefjordbrygga, selv på langtids. Dårlig service og lite kunnskap hos betjening på Hagefjordbrygga. Aktører ved nasjonalparken bør ha minimumskunnskap om tilbudene og svært godt servicenivå.

For mye vegetasjon ved Spornes.

Føler Tvedestrand og Grimstad legger bedre til rette for båtliv enn Arendal. Bedre tilbud i de to andre kommunene med brygger bolter søppel toaletter m.m

Generelt bør det tilrettelegges bedre med info og skilting/merking.

gikk feil noen ganger- kunne vært merket bedre med nøytrale skilting

Gjessøya. Søppeldunkene kom utrolig sent ut på brygga. Det resulterte i at toalettet på stedet ble fylt opp med søppel. I tillegg, brygga som rigges opp der kom ikke ut før godt etter st.hans. det er dårlig. Kjempe pluss for de ekstra bryggene på mærdø. Det ble fantastisk.

Går mye tur med hund. Ønsker område som kan brukes til å slippe hunden løs slik at den kan løpe fritt.

har jo ikke vært overalt

Hove

Ingen bållass på Merdø, men det vil vi heller ikke ga pga brannfare

Jeg gikk svabergene fra Spornes til en gård 2-3 km lengre øst. Der er lite eller ingen tilrettelegging. Jeg hopper lett fra stein til stein i rullesteinområdene, men der hvor det er lyng og vått var det vanskeligere å ta seg fram.

Jeg synes tilrettelegging er bra der det er mye folk (da søppelbøtter, teltplass osv), slik at folk holder seg der, og slik at disse områdene holdes rene. Personlig liker jeg uberørt natur, det gir en viktig naturopplevelse for meg. Derfor synes jeg litt tilrettelegging er bra, så folk flest holder seg i disse områdene, og resten av naturen og dyrelivet er mer fritt for den massive mengden sommerturister.

Jeg vil si at all tilrettelegging i nasjonalparken er dårlig, ikke pga den er av dårlig kvalitet, men pga den er der i det heletatt. For mye tilrettelegging med stier, teltplasser, sanitæranlegg etc hører ikke hjemme i en nasjonalpark. Mye av kvaliteten til området er nettopp at det er uberørt.

Kunne vært bedre tilrettelagt kildesortering på mærdø camping og badeplasser

Kysten/fjæra er til dels vanskelig tilgjengelig når man kommer fra land, og ikke kan/ønsker å gå så langt. Mye i privat eie helt ned til sjøen. Og dette stenger for tilgang.

Mye søppel i vannet

Nei ,kun for få søppelkasser

Nei ikke det vi var på valøyene

Nei, det eneste er noen ganger for mye søppel

Nei, men jeg var mest ute på øyene.

Nei, men tilrettelegging for eldre, Funksjonshemmede er viktig. Se. Hove/buÅ, ya. Friområdene. Parkering for f. Store muligheter. Funksjonsfriske klarer seg alltid best

Nei. Synes områdene generelt er tilfredsstillende tilrettelagt, men skilting til toalett, stier og målpunkt kan bli bedre

På Hassla er det dårlig toalett forhold, klein sandstrand

Som båturløper fra ganske tidlig på våren savner jeg søppeldunker den første tiden. Forskjell mellom kommunene, men Arendal setter ikke disse ut før Sankt hans. Dette er alt for sent. Fortøyningsbolter: Mye er bra, men det finnes også mange populære uthavner uten (eller med gamle/ svake) bolter

SPORNES : DET MÅ komme nytt sanitæranlegg på parkeringsplassen/inngangen til Raet Nasjonalpark og den MÅ være åpen hele året. Dagens tilbud, utedo (Åpent etter Påske til Sept). er skammelig.... søppel og ekskrementer rundt hele området... Ellers er åpne utedoer hele året, et must ved inngangene til Nasjonalparkområdet. (Dette greier dessverre ikke Arendal kommune) ...

Stikryss er generelt for dårlig merket. Stedsnavn mangler.

Stort sett veldig fornøyd , men vi savner toaletter

Svært dårlig merking av stiene på Nautholmene, merking er stort sett forsvunnet

Særlig få søppelbøtter på Storesand Men også langs hele turløypa på Hove, her er det ingen, og dette fører til at folk kaster fra seg eller gjemmer det innimellom kratt. Har plukket søppel mange ganger her og det ligger veldig mye i Hovekilen ved Volleyballstranda og innover, og mellom samme strand og halvveis mot handicapstranda.. Ille å se på. Veldig flott at det legges ut poser å plukke i og lotteri! Bare litt lite synlig kanskje?

Sømskilen

Søppelkasser

Søppelkasser bør ut tidligere mai - til slutten av sep

Tjuvholmen utenfor jerkholmen fortøyningsboltene er hel rustet bort

Toalettet på merdø bør ha lys inni. Kan for bli nye avføringsgris når man ikke ser. Selv om det blir spylt daglig(veldig positivt!)

Toalettet ved Hasseltangen trenger en oppgradering! Ellers svært fornøyd med området.

Valøyene har mange gamle rustne men mangler nye fortøyningsbolter

Vanskelig å svare på mange av disse spørsmålene da man har hytte der i over 50 år og man ofte gjør ting av vane. Mye av disse punktene er heller ikke noe som er av betydning for hyttefolket som ofte "klarar seg selv"

Vedlegg 8: Litteraturliste Brukerundersøkelser per 05.01.2019

Verneområde	Kilde
Blåfjella-Skjækerfjella NP	Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Blåfjella-Skjækerfjella nasjonalpark. NINA Rapport 1506. Norsk institutt for naturforskning.
Breheimen NP	Vistad, O.I., Selvaag, S.K. & Wold, L.C. (2017). Bruken og brukarane av Breheimen 2017. Kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1349. Norsk institutt for naturforskning.
Dovre NP*	Vorkinn M. & Andersen O. (2010). Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lillehammer.
Dovrefjell-Sunnalsfjella NP (Snøhetta)	Gundersen, V., Andersen, O., Wold, L. C., Nerhoel, I., Fangel, K., Vistad, O. I. & K. R. Båtstad. 2013. Ferdsel i Snøhettaområdet – Del 1. Dokumentasjonsrapport fra 12 spørreundersøkelser - NINA Rapport 933. 101 s.
Forollhogna NP	Gundersen, V., Nerhoel, I., Strand, O., Wold, L.C., Rybråten, S., Dokk, J.G., Vistad, O.I. og S.K. Selvaag (2017). Ferdsel og bruk av Forollhogna villreinområde. NINA Rapport 1331. Norsk institutt for naturforskning.
Fulufjellet NP	Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Fulufjellet nasjonalpark sommeren 2016. NINA rapport 1333. Norsk institutt for naturforskning.
Hallingskarvet NP*	Andersen, O. & Gundersen, V. (2016). Brukerundersøkelse i Hallingskarvet. – resultater fra en spørreundersøkelse. NINA Kortrapport 17. Norsk institutt for naturforskning. Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. (2014). Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Varangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. Norsk institutt for naturforskning.
Jostedalsbreen NP	Vistad, O.I., Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Bruken og brukarane av Jostedalsbreen nasjonalpark 2018: kasse- og etterundersøking. NINA Rapport 1490. Norsk institutt for naturforskning
Junkerdal NP	Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Junkerdalen nasjonalpark. NINA Rapport 1471. Norsk institutt for naturforskning
Lierne NP	Wold, L.C. & Selvaag, S.K. 2018. Brukerundersøkelse i Lierne nasjonalpark. NINA rapport 1507. Norsk institutt for naturforskning.
Nordfjella NP	Andersen, O., Gundersen, V. & L. C. Wold. (2010). Ferdsel i Nordfjella sommeren 2010 - Resultater fra ferdselstelling og brukerundersøkelser. NINA Rapport 703. Norsk institutt for naturforskning.
Rago NP	Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Rago nasjonalpark. NINA Rapport 1470. Norsk institutt for naturforskning
Rondane NP	Andersen, O. & Gundersen, V. (2010). Ferdsel og bruk av Rondane. Etterundersøkelse blant besøkende sommeren 2009 - NINA Rapport 599. Norsk institutt for naturforskning. Vorkinn M. & Andersen O. (2010). Besøkende i Rondane og Dovre nasjonalparker – sommeren 2009. Resultater fra selvregistreringskasser og automatiske ferdselstellere. NINA Lillehammer.

Saltfjellet-Svartisen NP	Selvaag S.K. & Wold L.C. (2018). Brukerundersøkelse i Saltfjellet nasjonalpark. NINA Rapport 1472. Norsk institutt for naturforskning
Skarvan Roltdalen NP	Selvaag, S.K., Wold, L.C. & Vistad, O.I. (2017). Brukerundersøkelse i Skarvan og Roltdalen nasjonalpark og Sylan landskapsvernområde sommeren 2016. NINA Rapport 1377. Norsk institutt for naturforskning.
Sølen LVO	Wold, L.C. & Selvaag S.K. (2017). Brukerundersøkelse i Sølen landskapsvernområde sommeren 2016. NINA rapport 1332. Norsk institutt for naturforskning.
Trollheimen og Innerdalen LVO	Wold L.C, Selvaag S.K. & Vistad O.I. (2017). Brukerundersøkelse i Trollheimen og Innerdalen land-skapsvernområder. NINA Rapport 1360. Norsk institutt for naturforskning
Varangerhalvøya NP*	Vistad, O.I., Gundersen, V. & Wold, L.C. (2014). Brukerundersøkelser i Hallingskarvet og Varangerhalvøya nasjonalparker, sommeren 2014. NINA Rapport 1109. Norsk institutt for naturforskning.
Ånderdalen NP	Selvaag, S. K., Gundersen, V., Danielsen, G. & L. C. Wold (2017b). Brukerundersøkelse Ånderdalen nasjonalpark sommeren 2016. NINA Rapport 1371. Norsk institutt for naturforskning.
Hardangervidda NP	Selvaag, S.K., Gundersen, V., Dokk, J.G., Romtveit, L., Strand, O., Wold, L. C. & T. Holter. (2018). Brukerundersøkelse i Hardangervidda nasjonalpark sommeren 2017. NINA Rapport 1530. Norsk institutt for naturforskning.

*Indikerer samrapportering med annet verneområde

Lenker til rapporter som ikke er utarbeidet av NINA:

- **Reinheimen:**
<http://www.nasjonalparkstyre.no/PageFiles/10547/Bruk%20og%20brukere%20i%20Reinheimen%20sommeren%202011.pdf>
- **Jotunheimen:**
<https://www.fylkesmannen.no/globalassets/fm-oppland/dokument-fmop/miljo-og-klima/verneomra-der/bruk-vern/brukerundersokelse-fra-jotunheimen-1992-2010.pdf>
- **Langsua:**
http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Langsua_dok/Faglig%20utredning/Brukerunders%C3%B8kelse%20Langsua%202015.pdf
- **Femundsmarka og Gutulia:**
http://www.nasjonalparkstyre.no/Documents/Femundsmarka_dok/Saker-styret/2015/Innkalling%20og%20styresak/Styresaker/Rapport%20Femundsmarka.pdf
- **Stølsheimen**
<http://osloeconomics.no/wp-content/uploads/OE-2018-2-Brukerunders%C3%B8kelse-St%C3%B8lsheimen.pdf>
- **Børgefjell**
<http://osloeconomics.no/wp-content/uploads/OE-2018-5-Brukerunders%C3%B8kelse-i-B%C3%B8rgefjell.pdf>
- **Lomsdal-Visten**
<http://osloeconomics.no/wp-content/uploads/OE-2018-7-Brukerunders%C3%B8kelse-i-Lomsdal-Visten.pdf>
- **Møysalen**
<http://osloeconomics.no/wp-content/uploads/OE-2018-4-Brukerunders%C3%B8kelse-M%C3%B8ysalen.pdf>
- **Lyngsalpan**
<http://osloeconomics.no/wp-content/uploads/OE-2018-6-Brukerunders%C3%B8kelse-Lyngsalpan.pdf>

Norsk institutt for naturforskning, NINA, er en uavhengig stiftelse som forsker på natur og samspillet natur–samfunn.

NINA ble etablert i 1988. Hovedkontoret er i Trondheim, med avdelingskontorer i Tromsø, Lillehammer, Bergen og Oslo. I tillegg driver NINA Sæterfjellet avlsstasjon for fjellrev på Oppdal, og forskningsstasjonen for vill laksefisk på lms i Rogaland.

NINAs virksomhet omfatter både forskning og utredning, miljøovervåking, rådgivning og evaluering. NINA har stor bredde i kompetanse og erfaring med både naturvitere og samfunnsvitere i staben. Vi har kunnskap om artene, naturtypene, samfunnets bruk av naturen og sammenhenger med de store drivkreftene i naturen.

ISSN:1504-3312
ISBN: 978-82-426-3347-7

Norsk institutt for naturforskning

NINA Hovedkontor

Postadresse: Postboks 5685 Torgarden, 7485 Trondheim

Besøks-/leveringsadresse: Høgskoleringen 9, 7034 Trondheim

Telefon: 73 80 14 00, Telefaks: 73 80 14 01

E-post: firmapost@nina.no

Organisasjonsnummer 9500 37 687

<http://www.nina.no>

Samarbeid og kunnskap for framtidens miljøløsninger